

قَالَ هَذَا صِلَا فِي رِيقَاتِ بَنُوهِ وَالتَّبَعُونَ
لِغَيْرِ الْمَقْصُودِ

یاسای ریان له اسلام دا

منتدی إقرأ الشقافي

www.iqra.ahlamontada.com

چاپی کم

علی مندربهرده کوزی : خالد ولی علی

ياساى ژيان له ئېسلامدا

پیشگهش

- بهو لاهه موسولمانه شیرین پهفتارانیه که به کردهوهی راست و دروستی خویشان سهرنجی لاهه خوین گهرمهکانی دموروبهریان بولای نیسلام پاده کیشنو پریان دهسهلینن که تهنه نیسلام دهتوانن مروفی رهوشت بهرز دروست بکات .
- بهو خوشکانه کی بهفاکو فیکو روظناوا هه لئاخه له تینو گهردهلولی نهفامی نوئی کاریان تیناکات .
- بهولاهه شه که تو ماندوانه کی بهدوای راستیدا ویلنو ههموو هوشو بیریان خستوته گهر بۆ هه تهینانی مه ته لی زیانو ، مه بهست له هاتنه دنیا یان .

یاسای زیان له ئیسلام دا

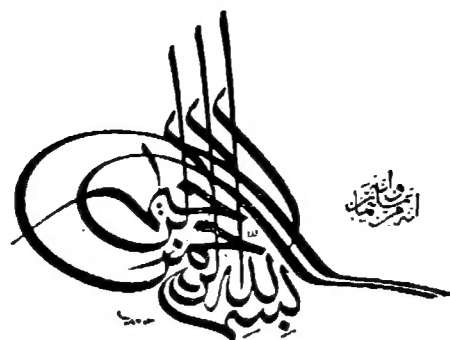
چاپی یکم

علی خدر بهر ده کوزی   خالد ولی علی

چاپخانه یی. انکوادش.

به غلدا - ۱۹۸۷

پيشه کی

مرؤف (۱) هر به سرووشت حسز له ژيانی کومه‌ل و شارستانیته ده‌کات ، که‌وانه پيوسته له ناو کۆپرو کومه‌لی ئاده‌میزاد ژيان به‌سر به‌ريته ، چونکه هيج کاتێک ناتوانی به ته‌نيا هه‌موو پيوستیه‌کانی ژيانی خۆی دابين بکات ، هه‌روه‌ک چۆن ئه‌وه‌زوی جنسی پالی پيوه ده‌نێ بۆ تیکه‌ل بوون و کۆ بوونه‌وه ، بنگومان هه‌مه‌ش به‌کێکه له حیکمه‌ته‌کانی خوای گه‌وره بۆ ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی زه‌وی و ، به‌رده‌وام بوونی ژيانتيکی خوش و پازاوه بۆ به‌ره‌ی ئاده‌میزادی داهاتوو ، بۆ هه‌وه‌ی بيه جێ‌شینی خوا له سه‌ر زه‌وی ، ئينجا له کومه‌لگای ئاده‌میزادا چه‌ند به‌يوه‌ندی به‌کێکه‌وه به‌ستراوو جیا جیا په‌يدا ده‌بن ، وه‌هه‌ر کاتێک ئاده‌میزاد له خوڤه‌ووشت دوور خرايه‌وه تووشی ئێک‌دان و هه‌ملانه‌و کوشتن و برین و قات و قپي ده‌بێت و ، ئازاوه گه‌جێل به‌ره ده‌سیتیت و ، ده‌سه‌لاتدار بێ ده‌سه‌لات و ، به‌هێز بێ هێز له ناو ده‌بات ، وه‌ یاسای ئازه‌لی دێته کا به‌وه‌و ، خواست و ويستی مرؤفایه‌تی له ته‌نجامي بێ یاسایی و شیرازه بچرانی له ناو ده‌جێت و ، به‌د به‌ختی و چاره په‌شی پوو

---

(۱) ئهم کتێبه له نامیلکه‌ی (نظام الحیاة في الاسلام) نوسراوی (ابو الاعلی المودودی) وه‌رگیراوه .

له خوځيان و نه و نه کانيان ده کات ، و نه و نه داني و شتوازي زرينان نلک
 ده چټ . جا له بهر نه و نه پيوست به بووني ياسايه که ده کات بو
 پټکڅستي زباني خه لکي تاوه کو تاراسته ي هه موو هترو په يوه نديه کاني
 بکت ، له پټاو بنات نان و تاوه دان کردنه و ي زووي و پست به يه کتري
 به سترو کومه کي و هاوکاري يه کتري و هينانه کايه و ي تاسايش و داد
 په روه و ي به ده ست هيناني گه وره ترين نه اندازه له بهرزه و نه و ي
 که لک بو هه موو نه دمايک نه نه دماه کاني هم کومه لگايه ، و نه چاره
 سر کردني هه موو کيشه و نه نگ و چه له مه يه که به يي نه و ي تووش ي
 به ره لستي و زوران بازي يه که بين : يان به لاي که مه و نه کهم کردنه و ي
 نه و گيرو گرفتانه به يي توانا . و نه و نه و ش پيوستي به و نه ده کات که
 سر به ستی نه دماه کاني کومه ل به چند مه رچيکه و نه به سترينه و نه تا
 بيته هوي دوور خسته و يان له دوو بهر کي و ، دوو زمن کاري
 يه کتري ، له بهر نه و نه ، سر به ستی يه کي بهر لايانه و يي سنورو ،
 کو بوونه و يه کي يي ياسايانه ي مروف له گه ل يه کتري دا دوو دوزمني
 ترسانکن و نابي به شتيکي ساده و يي بايه خ سه يريان بکه ين .

ثاني له و نه و نه جوانه ي که پيغمبر (صلي الله عليه وسلم) له
 فرمايشتيکي دا بوي دباري کردووين که ده فرمووي :

(مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى
 سَفِينَةٍ فَأَصَارَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا ، وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلُهَا وَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا
 اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرَّوْا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا : لَوْ أَنَا خَرَقْنَا فِي نَهْيِنَا
 خَرَقًا وَلَمْ نُؤْذِرْ مَنْ فَوْقَنَا فَانْ تَرَكَوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا
 عَلَى أَيْدِيهِمْ يَنْجُوا وَيَنْجُوا جَمِيعًا) رواه البخاري .

واته : وینهی ئه‌و که‌سه‌ی که به‌پێ‌ی ده‌ستورو یاسایی خوا هه‌ل ده‌ستی و کاروباری ده‌با به‌پێوه وه‌کو وینه‌ی که‌لێک وایه که بشک (فرعه) بکه‌ن بۆ سوار بوونی که‌شتی جا هه‌ندیکیان لای سه‌ره‌وه‌یان به‌ر ده‌که‌وێ و وه‌ هه‌ندیکیان لای خوارێ ، وه‌ ئه‌وانه‌ی لای خواره‌وه‌ن ئه‌گه‌ر ئاویان به‌ر ده‌با به‌ سه‌ر ئه‌وانه‌دا په‌ت ده‌بوون که له سه‌ره‌وه‌ن ، ئینجا له نێو خۆیان‌دا به‌یاریان داو گوتیان : ئیمه له به‌شی خۆمان که‌شتی‌یه که کون ده‌که‌ین ، وه‌ ئازار به‌ ئێوه ناگه‌یه‌نین . جا لێره‌دا ئه‌گه‌ر کۆمه‌لی سه‌ره‌وه‌ لێیان گه‌ڕێن ئه‌و کاره بکه‌ن ئه‌وه هه‌موویان له ناو ده‌چن ، به‌لام ئه‌گه‌ر ده‌ستیان بگرن و بیان گه‌ڕێنه‌وه له‌و کاره ، ئه‌و کاته ئه‌مانیش و ئه‌وانیش رزگاریان ده‌پێت (۱) . وه‌ ئه‌و مه‌رجانه‌ش له‌و پزیم و یاسایانه‌دا خۆ ده‌نوێن که پێشه‌نگی کاروانی ژیا‌ن و خه‌لکی ده‌جولێن و هه‌موو ماف و پێوستی و به‌رزه‌وه‌ندی و به‌ر پرسیاری به‌کاتی مروف دیاری ده‌که‌ن .

ئاده‌میزاد هه‌ر له به‌ره‌به‌یانی ئێزودا ئاشنا‌یه‌تی له سه‌ر سێ شتی بنچینه‌یی‌دا به‌یدا کردوه :

- ۱ - له سه‌ر بنچینه‌ی جێسی .
- ۲ - له سه‌ر بنچینه‌ی زه‌وی (نیشتمان) .
- ۳ - له سه‌ر بنچینه‌ی بیرو پڕوا (عقیده) .

---

(۱) لهم فهرمایشته پیرۆزه‌دا ئه‌وه‌مان بۆ ده‌رده‌که‌وێت ئه‌گه‌ر له نێو کۆمه‌له‌دا که‌سانێک هه‌بوون که چه‌ند هه‌لوێستێکی وایان ده‌کرد ده‌بوو به‌ هۆی له نێو چوونی خۆیان و خه‌لکی بێ تاوانی دیکه‌ش ئه‌وه له‌و کاته‌دا پێوسته ده‌ستیان بگرن و له‌و خرابه‌یه بیان گه‌ڕێنه‌وه ، پێگای راستیان نیشان به‌هین بۆ ئه‌وه‌ی ژیا‌نی هه‌موو مروفه‌کان باریزراو بێت و نه‌که‌وێته مه‌ترسی‌یه‌وه .

وه‌رگێر

هیچ گومانی تێدانییه که بنچینهی سۆیهام وانا (بنچینهی بیرو
 بپوا) هەر ئهوه که له گهڵ نایهت کارییهکانی مرۆف و شوێنیدا
 دهگونجی ، چونکه بیرو باوهپ بهرهمهتیکه له بهرهمهتانی هۆش و بیر
 کردنهوه ، که ئهویش بهرزترین پلهو پایهی مرۆفایهتییه ، سههره
 پای ئهوهی که بپوا تاکه بنچینهیهکی دهست کهوتی ئینسان و
 ههلبزاردنیهتی ، وه سههر بهستی بهترترین بهخششه که ئینسان پێی
 بههرهوههره ، وه ههردووکیان واته (هۆش و ههلبزاردن) نیشانهی لێ
 بر سراوی و پێزی مرۆفه ئالیهدا جیاوازی نێوان کۆمهڵگای ئیسلامی و
 کۆمهڵگا نهفامییهکانی دیکه دهردهکهوێت . چونکه به پاستی
 پێغه مبهрман محمد (صلی الله علیه وسلم) ههستا به دامهزراندنی بنچینهی
 کۆمهڵگای ئیسلامی له شاری مەدینهی پرۆژ له سههر بنچینهی بیرو
 باوهپێ پاستهقینه وه ههر له سههر ئهم بنچینهیه براههتی خسته نێوان
 بیلالی حهبهشی و .. صوههیبی پۆمی و ئهوبهکری قوپهشی و سهعدی
 کوپی معاذی مەدینهیی .

کهواته پێسته خهڵکی کۆ بینهوه له ههمان کاتدا یاساو
 بهپهروێکیان له ناو دا بهت بۆ ئهوهی له سههری پرۆن .

جا ئه بێ چ که سێک هه بهت شایهنی ئهوه بهت که ئهم یاسایه بۆ
 کۆمهڵی ئادهمیزاد دابه زرێت ؟ ئالیهدا جیاوازی دووهم دهردهکهوێت
 له نێوان کۆمهڵگای ئیسلامی و کۆمهڵگاکانی تر .

ئاینی ئیسلام له سههره تادا یاسا دانان به مافیکی بێ خهوشی
 (خالص) یهزدان داده نیت . واته :

بهرنامه دانان بۆ بهپهروه بردنی ژیا ن تهنها ده بهت له لایه ن
 بهروه ردگار وه بهت .

چونکه ياسا دانان يه كيكه له تايهت كارى يه گاننى خوايه تى
 بهروره دگار ، ههروه كو خوى گهروه له قورئانى پرؤزدا
 ده فرمووتى :

(شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
 أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا أَوْحَيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ
 أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ) الشورى ۱۳۰

واته : ئهوى ئهدهمزا ده كان ئهوى ئايه تهى كه محمد (صلى الله عليه
 وسلم) هتايه تهى بو ئهوى ئايىنى خوا به يهك ناسينه و ئايىكى دامه زراوى
 نه ميژينه يه ، ئايىكى وام بو دامه زاندون كه برىتى به له ئاموزگار يانهى
 كه (نوح) پيغمبه ر (عليه السلام) كر دوويه تى ، وه ئهوى كه (ئبراهيم
 موساو عيسا) (عليهم السلام) پايان گه ياندوه .

ئهوى پاگرتنى ئايىنى خوايه به شىوه يه كى راست وه قه دهغه كر د نه
 له بهرته وازه يى ، وه ههروه ها فرموويه تى :

(ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا
 تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) الجاثية (۱۸) .

واته : له دوايدا تۆمان دانا له سه ر بهرنامه يه كى بهرزو دامه زراو
 بو كارى دونيا توش شوئى ئهوى بهرنامه يه بكه وه ، شوئى ئاره زروى
 بوچى ئهوانه ي نه زانن و ئاگيان له شتى راسته قينه و به سوود نه يه
 مه كه وه .

ههروه ها له ئايه تيكى ديكه دا فرموويه تى :

(فَأَحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْئَةً
وَمِنْهَا جَاءَ (المائدة ٤٨) •

واته : حوکیان له بهیندا بکه بهو دهستورهی که خوی گه وره
نازدوویه تی و ، وه به دوی ههواو ئاره زوویان مه که وه ، لامه ده لهو
به نامه بهی که بۆت هاتوو ، وه بۆ هه ره یه کیک له ئیوه دهستوو
به نامه به کمان داناوه •

وه له ئایه تیکی تر دا ده فرموی :

(اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مِمَّا نُمَّ
يَا ذَنْ بِه الله) الشوری (٢١) •

واته : یان ئهوان هاو ئایه کی دیسکه یان هه به که دهستوریان بۆ
داده ئیت که خوا پیی پازی نی به • وه ههروه ها فرمویه تی :

(اِنَّ الْحُكْمَ اِلَّا لِلّٰهِ اَمْرًا اِلَّا تَعْبُدُوْا اِلَّا اِيَّاهُ زَيْكَ
الدِّينِ الْقِيَمُ وَلَكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) یوسف (٤٠) •

واته : به پاستی داد پرسی ته نها شایسته ی خواجه وه فرمسانی
کردوو به بیجگه نه ئه و مل بۆ هیچ که سی دیکه که چ نه که ین ئه به ئینی
پاست به لام زۆربه ی خه لکی نازانن •

هیچ گومانی تیدا نی به که ئه و خواجه ی هه موو بوونه وه ی
درووست کردوو له هه موو که سیک زاتاته به دروست کراوی خۆی و
شاره زا تره به وه ی که چ پیا زیك له به رژه وه ندی ئه وانه به که لکه
بۆیان ، ههروه کو چۆن که داد برسینی هه موو داد پرسانه ، له خودی
خۆی و له کارو فرمان و قه دهغه کردنی دا ، وه هه ره وه کو چۆن سۆزو

بەزەیی بەرامبەر بە بەندەکانی لە ھەموو شتێک فراوانترە وە ھەر وە کو
چۆن پاك و بێ گەردە لە وەی کە پالەدرێت بەلای کۆمەڵیکەوێ یان
چیتیکەوێ ، وە یان پەگەزێک لە بەندەکانی یەوێ ، ھەر وە کو کە بێ
نیازە لە ھەموو ئەو سوودو کەڵکەنە ی کە دادەنرێت •

کەواتە ئەو ھەموو سێفەتە بەرزانە یاساو دەستووری خەوای
گەورە دەگەیتە پلەو پایە یەکی زۆر بەرزو نەپراوێ ، ھەر وە کو
چۆن ئەزموونەکانی مەرقوف لە خولگی ژیان لە بواری یاسا داناندا
دەیتە ھۆی لە ناو چوونی خاوەنی یەتیان بۆ پێکھێستی کارو باری
ژیانیان ، ئاتەم جۆرە ئێسانانە یاسایەکی دادەنێت و لە دوایدا بە دەستی
خۆیان ھەڵی دەوێشتنەوێ ، وە لە یەک بەرەدا لە دژایەتی یەکەوێ
دەگۆڕنەوێ بۆ دژایەتی یەکی دیكە • وە شتێک کە سروشتی مەرقوف
زیری و زانیاری و تاقی کردنەوێ بەزەرەرو زیننی داناوێ ئەوان بە
پەروای دادەنێت • وە کو : بە پەروا زانیی خواردنەوێ ، ھەوای داوێن
یسی سود خواردن و ، چەند شتی دیکە ی زیان بەخش کە لە ھەموو
کەلێن و قوربێکی سەر زەوی کراوێ ، ئەویش لە لای یاسا
دانراوێ کەوێ : مادام ھەر خەوای پەروەردگار گەورە بێت و مەرقوفیش
بەندە ی خوا بێت ، ژیانیش بەخششێکی خەوایی بێت بۆ ئێسان بۆ ئەوێ
بیتە جێ نشینی خوا لە سەر زەوی و ، ئایینی ئێسلامیش ئەو ئایینە یە
کە خوا ھەڵی بژاردووە بۆ ئادەمیزاد ، ھەر وە کو لە قورئاندا
دەفەرموێ :

(اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ) آل عمران (١٩) •

واتە : ئایینی راست و پەروا لە لای خەوای گەورە تەنھا ئایینی ئێسلامە
ھەروەھا فەرەموویەتی :

(اَلْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ
 رِغْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) المائدة (۳) •

واته : ئىمىرۇ ئاينه كە تانم كە ئىسلامە بۇ تەواو كىردن وه نازو
 نىعمەتە كانى خۇم بۇ ئىوه تەواو كىرد ، وه پازىم به وى كە ئاينى
 ئىسلام پىيازتان پىت •

ئىيوستە له سەر پرواداران كە ژيانان پىك پىك بىكەن به
 ئاينه كە خوا بۆيانى ھەلزاردوو • به لām ئايا ئىم ياسايە كامەيدو
 سىفەتە كانى چىن ؟ وه شوئىنە وارى ئىم سىفەتە له ژياندا چىن ؟ به
 پاستى وە لām دانە وى ئىو پىسارانە بابەتى ئىو پەرتو كە مانە كە به
 شانازىو ھە دىخەينە بەردەمى خوئىنە رانى بە پىز وه ئىم كىيە بىس
 نىو كىكە يان پەنگ پىشتىكى گچكە يە كە دە گونجى دىوارى به دە وردا
 بىرى و فراوان بىرى چونكە زۆر كور تە به لām لە گەل ئىو شىدا ئىم
 كور تە پروونى و ئاشكرائى يە كى زۆر سىنور كىشائىكى ووردى
 لە گەلە •

له سەرە ئادا دەست بە شىكردنە وى ياساى پەروشتى ئىسلامى
 دە كەين ، كە چۆن له سەر بىروو باو پ دای دە مەزىت ، بۇ جولاندنى
 ھەستى مەرووف ، پىدار كوردنە وى دلان ، وه ئاينى ئىسلام بۇ دىارى
 كوردنى چاكە و خراپە پىشت بە سروشتى ئادەمىزاد دە بەستىت وه له ھەمان
 كاتدا ئاينى ئىسلام ئاينىكى چەسپا وە گۆپان و زىادو كەمى به سەردا
 نايەت ، چونكە ئاينى ئىسلام ھەر ئىو سروشتدا پەيوەندى بە گىتە
 ئىسنانە وە ھەيدە ، له بەر ئىو سەرجا وە يە كى وا دامەزرا وە نەمرى
 ھەيدە كە قورئان و پىيازى پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) وه تەنھا
 پەزنامەندى خواى گەورە ئامانجى ھەرە بەرزى ھەموو مۇسلمانانە لە

دوایی دا هستاوین به پوون کردنه‌وهی یاسای پامیاری و پاگه‌یاندنی به کتا به‌رستی خوای گه‌وره ، له به‌ندایه‌تی و مل که‌چی و داد برسی و فرمان کردن و قه‌ده‌غه کردن ، مانای دان پندا هیتان به‌وه که ته‌نیا خوای بالآ ده‌ست شایانی دانانی یاساو ، ده‌ستووو ، به‌رنامه‌ی ژیانه ، نه‌ک ئاده‌یزاده‌کان • ثم یاسایه‌ش له پینگای پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) و قورئانی پرۆزه‌وه پیمان که‌یشتوو ، وه ده‌وری ئاده‌یزادیش له مه‌دا ته‌نها جی شینی و هیتانه کایه‌ی ئه‌و شتانه‌یه که خوا ده‌یه‌ویت به‌جه‌سیت •

وه فرمان په‌وایانی موسلمان پیوسته که موسلمانان هه‌لی بژیرن به په‌زامه‌ندی خو‌یان ، وه له هه‌مان کاتدا پیوسته ثم فرمان په‌زایه‌ چه‌ند مه‌رجیکی تیدا به‌دی بکریت ، وه خوا به‌رستی و شاره‌زایی به‌کی ته‌واوی هه‌بیت له ئایینی ئیسلام و ، له‌هاتوو به‌کی هه‌بیت بو ئاسان کردن به‌په‌یوه بردنی کار و باری ده‌ولت ، له کاتی ئاشتی و جه‌نگدا •

وه په‌وایی و ته‌واوی فرمان به‌ری موسولمان له دژو شوئیندا ده‌رده‌که‌ویت :

۱ - چه‌سپاندنی یاساو ده‌ستووری خوا •

۲ - پروا بێ کردن و هه‌لبژاردنی له لایه‌ن گه‌له‌وه ، هه‌ر وه‌کو پاویژ کردن به‌مه‌یه‌کی بنچینه‌یی به له بنچینه‌کانی یاسای ئیسلام •

وه ئه‌و به‌په‌روه (ئیسلام) به‌په‌رویکی خو و په‌ووشتی به ، پینگه به‌فیل و ، درۆ ، هه‌لخه‌له‌تاندن و ، زولم و ، زۆرداری و ، دوو پروویی ، نادات ، ئه‌مه‌ش به‌پیچه‌وانه‌ی چه‌مکی ئه‌و پامیاریا نه‌ن که ئیمپۆ له جیهاندا بالۆن ، که پینگای (میکائیلی) یان کردوو به‌

بەرنامەى پاميارى • بەھانەى نا بەجى دەھىتتەوۈ ، پاكانە بۆ وسىلە
دەكەن (۱) ، گەورە ترين تاوان دەكەن ئىنجا سەدان پىانوو پاكانەى
درۆ دەھىتتەوۈ •

ئىنجا ياساى كۆمەلەيتى ئىسلام دەخەينە پروو ، ئەو ياساىەى كە
ھەموو بەردەى ئادەمىزاد بە يەك چاوسەير دەكات ، لە پرووى
مروڧايەتى يانەوۈ ، ھىچ جۆرە جىاوازيەك لە ئىوانياندا ناكات لە
سەر ئەو بىنچىنەيەى كە پەيوەندىان پىوۈ ھەيە ، دەسەلانى خۇيانى
ئىدا نە ، وەكو :

پەگەزو پەنگو نىستمانو زمان •

وە خواى گەورە لەو بارەوۈ دەفەرموۋى :

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ
اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) حجرات (۱۳) •

واتە : ئەى خەلکىنە ئىمە ئىوۈمان لە نىرو مەيەك دروست
کردوۈ وە کردوۈمانن بە چەند گەلو ھۆزىك بۆ ئەوۈى بەکتر
بناسن ، وە بەپىز ترىتان لای خوا ئەو كەسەيە كە خوا بەرستى لە
ھەموۈن زياتر بى ، بە پاستى خوا زاناو ئاگادارە •

جا لە بەر ئەوۈ كۆمەلگەى ئىسلامى باۈەنى گرتۆتەوۈ بۆ ھەوۈ
ئادەمىزادىك بۆ ئەوۈى ھەر يەكك لەوان بىت بە ئەندامىك لەم

(۱) واتە : چونكە ئامانچو ھەدەف پىروۈزە ئەگەر پىى خەراپىشى بۆ
بەكار بەپىرنى قەيدى ناكە !! •

وەرگىتر

کۆمه‌لگایه به‌بی بجوکرین جیاوازی له مافو ئه‌رکی سه‌ر شانیاندا ،
مانای وایه ئه‌و کۆمه‌لگایه کۆمه‌لگایه‌کی جیهانی مرو‌ثایه‌تی بیروو
باوه‌پێیه .

وه له ئه‌و ئه‌و کۆمه‌لگایه‌دا هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی پێک و پێک ده‌خات
له چه‌ند خێزانی‌که‌داو په‌رنامه‌یه‌کی دوورو درێژ داده‌نێت بۆ
هه‌وسه‌ری‌یه‌تی ژن و می‌ردو کۆبوونه‌وه‌یان و هه‌ستان به‌ کارو باریان وه ئه‌و
هه‌فانه‌ی که له مابه‌ینی ژن و می‌رددا وه یان پۆله‌کانو باوکاندا هه‌بێ .
وه ئایینی ئیسلام داوای خۆ پاراستن له‌و تاوانه کۆمه‌لایه‌تیانه ده‌کات که
ده‌به هۆی تێکه‌چوونی ژبانی خێزان له پێگای دانانی چه‌ند یاسایه‌که :-

١ - وه‌کو یاسای خۆ دا‌بۆشینی ئافه‌رت ، وه قه‌ده‌غه کردنی
تێکه‌ڵ بوونی ژن و پیاو ، گۆرانی ووتن و سه‌ما کردنو ، چه‌نده‌ها
شتی تر .

٢ - به هۆی دانانی سزا له پێگه‌ی (حدی) شه‌ریعه‌ته‌وه سزا
(حدی) داوێن پسی و بوختان و خواردنه‌وه‌ی مه‌ی : ئه‌مجا دام و ده‌زای
ئیسلام فراوان تر ده‌بێت و په‌یوه‌ندی ئیوان خزم و دۆست پێک دێن وه
کارو باری ئیوانیان به‌ پێی یاسای ئیسلامی پێک ده‌خات به‌ شێوه‌یه‌کی
وا که بیته هۆی به‌ هێز بوونی و جۆش دانی مێشکیان به‌ چه‌ند
هه‌ستکی پرۆژ : له دوایدا ئه‌م په‌یوه‌ندی پێک خسته سه‌ر ده‌کیشیت
بۆ په‌یوه‌ندی ئیوان درواستی له دوایدا بۆ ئیوان هه‌موو لایه‌ک به
گشتی . هه‌ر وه‌کو خوای بالا ده‌ست له قورئانی پرۆژدا ده‌فه‌رموئ :

(اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ)

واته : به‌ پاستی بریواداران بران .

وہ سەرەپای ئەوەش یاسای ئیسلام وەنەبێ مافی (اهل الذمة)ی
 بشت گۆی خستبێ که لە خاکی ئیسلامدا دەژین ، وە هەروەها وە نەبێ
 ئەو ئەرکانە بشت گۆی بخرێن که زاناڤانی شەرع بۆ (اهل الذمة)
 دیاریان کردووە ، لەم گۆتەیدا (قاعده) که دەفەرموێ *

(لَهُمْ مَا لَنَا وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَيْنَا) *

واتە : ئەوێ بۆ ئێمە هەیە بۆ ئەوانیش هەیە وە ئەوێ لە سەر
 ئێمە لە سەر ئەوانیشە *

وہ لە دوایدا باسی رژیمی ئابووری ئیسلامی دەکەین و پوونی
 دەکەینەووە که تا چ پادەیهك جیاوازی لەگەڵ پزیمی سەرمايه‌داری و
 ئیشتراکی دا هەیە ، وەچۆن پزیمیکی مام ناوەندییەو ، هەڵ قولاوی
 بیرو باوەپی ئیسلامی و بۆ چوونی ئیسلامە بۆ زیان . وە مەبەستی
 زیان و سەروەت و سامان و نرخ و چۆن سامان دەوری خۆی لە زیاندا
 دەبێت ، وە بۆ دیاری کردنی پشەوی مەرووف لە سەر ئەم زەویە .
 جا بە پێی یاسای ئیسلام هەموو مال و دارایی مۆلکی خواپەو ، خوا
 خاوەنەتی ، وە مەرووفیش جێ نشینی خواپە لە سەری *

لە بەر ئەوە پێویستە لە سەری که پەپرەوی چەند مەرجیکی
 شەرعی بکات بۆ وەدەست هێنانی هۆیه‌کانی دەرامەتی ، وە هەروەها
 پەپرەوی شەریعت بکات لە خەرج کردن (انفاق)ی مالدا : دیسان
 ئاینی ئیسلام بەشیکی تاییەتی لەو مالە بۆ هەزارو پەك کهوتان دیاری
 کردووە ، جا بەم شێوەیە دان بە مافی خاوەنییەتی تاک دادەنێت و
 پزیری لێ دەگرێت و دەبێتە هاندانی تاک لە سەر کار کردن و پراشتیان و
 بەرھەم هێنان ، وە لە هەمان کاتیشدا مافی کۆمەڵیش لەو سامانە
 دەبازرێت . وە ئاینی ئیسلام هیچ کاتێک دەرگای هۆیه‌کانی وە دەست

هيتاني بهرهمو پوڙي دا ناخات بهرامبر به هيچ كهسك ، مادام له
 پنگه يه كي دروستو په واوه وه دهنی بخت ، كه نهه دهپته هوی
 مسوگر كړدنی په كسانی له دهرهتو ټكوشان بهرامبر ټكپرای
 كومه ل ، بهلام دان نایت به په كسانی بوونی پوڙي له ناو كومه لی
 ددهمیزاددا چونكه نهه دزی سروشتی مروفو پیچه وانهی دادگری به
 سهره پای نهوهی كه دهپته هوی به فیرو دانی ووزهی مروفو دوا
 خستی بهروبوومو ودهستانی جمو جول و جالاکی ټابووری .

یان بهلای كه موه دهپته هوی سست بوونی بهروبووم له بهر
 نه بوونی هاندهری تاكه كهس ، وه یاسای ټابووری ټیسلامی جیوازی
 نی په له گهل یاساكاتی تری ټیسلام ، وه په یوهندیشی به باوه پو به یاسای
 په وشتی و دهستور دانانو كومه لایه نی په وه هیه ، بهلكو ته ناهت
 په یوهندی به لایه نی گیانشه وه هیه ، په یوهندی كی به هزی وا كه
 نه توانادا هه بیت پش بر كه بی له نیوانندا له سهر بنچینه ی سوزو پست
 به په كتر بهستن بهرپا بكات وه برایه تی بخته نیوان بهرزه وندی ټكرو
 كومه له وه ، وه لایه نی مساددی و گیانی له كاتی به خشی زه كات و خیردا
 ددركه ویو به په كیه وه بهستته وه . وه نهو یاسایه تنها پست نابهستت
 به تاكه شه خسه بو هلسان به كو كړدنه وهی مالی زه كات ، بهلكو
 پیوستی ده كات له سهر ده ولت كه هه لستت بهم كاره پر وزه ، كاتك
 كه زه كات نه دان له ناو خه لكدا پوی دا ، وه نهو جهنگانه ی كه به
 هوی نه دانی زه كاته وه له سهره تای ټیسلام دا پرووی دا وه نه بی لای هیچ
 كهسك په نهان و شار دراوه بن . وه له كوتایی دا یاسای گیانی (روحی)
 ده خینه پروو نهو یاسایه ی كه په یوهندی نیوان بهنده و خوا پك ده خات
 وه نهو پلانه ده خاته پروو كه ټیسان ده توائت بیی دا سهر كه ویت بو

تروپکی مروفایه‌تی و نه‌ویش به هوی گه‌یشتی به پله‌ی (نیحسان)^(۱) به شیوه‌یه‌کی وا به‌ندایه‌تی خوا بکات وا بزائیت که خوی گه‌وره چاوه‌دیری ده‌کات و ده‌بیشت ، وه هه‌روه‌ها نه‌و یاسایه پوونی ده‌کاته‌وه که نه‌م پزیمه‌ چۆن ده‌توانیت زāl بیت به سهر نه‌و هه‌موو بۆ چوون و خوو خده‌ ناله‌بارو نامۆ‌یانه‌ی که له ناو خه‌لکی‌دا باون و وای بۆ ده‌چن که گوايه :

گیان و لاشه‌ دوو شتی دژ به یه‌کن وه دنیاو قیامه‌تیش دوو دوورمنی یه‌کترین و ناگونجیت بۆ ئینسان که هه‌ردوو‌کیان به یه‌که‌وه له یه‌ک کات له کاروانی ژيانی‌دا کۆ بکاته‌وه .

چونکه‌ گه‌یشتن و به ده‌ست خستنی یه‌کیان ده‌یته‌ هوی پشت گوی خستن و وێران کاری (وێران‌کردنی) نه‌وی دیکه‌یان !! : هه‌و نه‌و بۆ چوون و تیروانینه‌ بوو که بوو به هوی جیا کردنه‌وه‌ی ئاین له ده‌ولت وه دوورکه‌وته‌وه‌ی به‌ره‌ی ئاده‌میزاد له خووو په‌وشتی به‌رزو پرۆژ .

به‌لام ئاینی پرۆژی ئیسلام توانی چاره‌سه‌ری نه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ بکات به هوی دانانی بۆ چوون و یاسایه‌کی پاست و په‌وا بۆ خوا په‌رستی ، وه نه‌و یاسایه‌ش هه‌موو لایه‌نه‌کانی چالاکی مروف بگرته‌وه‌ له هه‌موو بواره‌کانی ژياندا ، له قسه‌و گو‌فتار و هه‌ست و کرده‌وه‌کانی تاک و کۆمه‌لدا ، تا له نه‌نجام‌دا نه‌م یاسایه‌ شوینه‌واره‌که‌ی له سوچی مزگه‌وته‌وه‌ گو‌زرایه‌وه‌ بۆ گو‌په‌بانی ژيان ، وه هه‌ر نه‌م یاسایه‌ش بوو که فه‌رمانی کرد به کۆمه‌لی موسلمانان که گرنگی بدن به لایه‌نه‌کانی ژيان بۆ نه‌وه‌ی هه‌ر نه‌وان خاوه‌ن پله‌و پایه‌و ده‌سه‌لاتدار بن ئا نه‌مه‌یه‌ پێگای به

---

(۱) لێره‌دا (احسان) مه‌به‌ست به‌رزترین پله‌ی بروایه‌

خوای گه یشتن ، هەر وه کو خوی گه وره له قورئان دا ده فەر، ویت :

(وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَىٰ نَعْمَتَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْفِدِينَ) •

واته : له ودا که خوا پێی به خشیوی ژیاڤی دوا پوژت پره چاوا بکه (۱) و بهشی دنیاشت له یاد مه که ، وه چاکه بکه ههروه که چوڤ که خوا چاکه له گه لدا کردوویت ، وه به دواي خهراپه کاری وا مه گه پێی چونکه خوی گه وره خهراپه کارانی خوش ناوی •

ئینجا ههستاین به خسته پرووی جوار پایه کانی ئیسلام و عیاده ته گه وره کان وه : نوێزو ، زه کات و ، پوژوو ، هه ج ؛ وه ئاساره بو هندیگ له حوکمه کانیان ده که یڤ •

وه ئهم یاسا گشتی به بو ژیاڤ جیاوازی به کی به کجار ئاشکرای ههیه له گه ل یاسا دهست کرده کانی دیکه ، ههروه که چوڤ له مهو بهر ههندیگمان خسته پروو : وه له مهو دواش ههندیگی دیکه تان بو ده خهینه پروو • ئهم یاسایه هو به کانی چه سپاندنی له خودی خوێ دا مسوگهر ده کات ئهمهش له بهر ئه وه به چونکه یاسایه کی خوایی به ههروه خوێ ئاگدارو چاودیریهتی ، وه سولمانانیش به شیوه به کی پێک و پێک مل که چن بو چه سپاندنی •

سه ره پرای ئه وهش که خوی گه وره سام و هه به به تی تیدا دروست

---

(۱) واته ژیاڤی دنیا و نیعمه ته کانی بکه به به یژه می گه یشتن به په زامه ندی خوا و ژیاڤی دوا پوژ •

کردوو ، چونكه ئه و خوايه ی كه ناردوو به تى به خواره وه هه ر ئه و شه كه چاوه دئرى ده كات و ، هه چ شتىكى لى وون نايت نه له ئاسمان و نه له زه وى ، ئه مه ش ده بته هوى ئه وه ی كه مل كه چى به كى ته وای بو بكرىت به په نهان و به ئاشكرا • ئه و ياسايه باسى هه موو پئوسنه كانى ئاده ميزادى كردوو ، وه هه چ شتىكى بشت گوى نه خستوو هه ر له به چو كترين شته وه تاوه كو گه وره ترين شت ، وه هه چ لايه نيك له لايه نه كانى زيان نه ماوه كه ياسايه كى سه ر به خوى بو دانه نايت •

به پاستى ئه و ياسايه ياسايه كى گشتى به بو هه موو به رى ئاده ميزاد به بى ئاوردانه وه بو لای په گه زو په نگ و نيشيمان •

شوتنه وارى گشتى به تى ئه و ياسايه برىتى به له پاراستنى تاكو كۆمه ل له خرابه ی به چى بوونى گيانى و كۆمه لايه تى له ئه نه جامى سه ر هه لدان و زور بوونى ئه و ياساو سه رچاوه ده سكردانه پهيدا ده بن بو پيك خستى كارو بارى زيان هتيراونه كايه وه ، ده بنه هوى لىك به چران و دوزمن كارى و لىك دان هه ر وه كو پوون و ئاشكرايه دژايه تى كردن له گه ل بنچينه كانى خو و په وشت و دروشمه كانى ئاين دا سزايه كى ده روونى و ئازارىكى سه خت پهيدا ده كات ، به لام له كايتكدا ياساى ئىسلامى لۆمه و سه ر زه نشتى ده روون پيسى ده كات و ، ئشتى و ، ئاسووده به كى ناو خوى له جىگه دا داده مه زرئىنت •

ئه وش به هوى ده رچوونى هه موو ياسايه ك له لايه ن به ك ياسا دانه رى پاسته قينه وه كه كار به جى ترين كه سه ، ئه و ش خواى په روه دگاره • هه روه ها ئاينى ئىسلام هه لدستى به بلاو كردنه وه ی ئشتى له ناو كۆمه ل ، ئه وش به هوى به كخستى ياساى زيان له سه ر چاوه و كار به جى و مه به ستىكى ئه وتو كه ده بته هوى به رو بوى خوا

به يەك ناسين ، وه خواى گه وره لهم باره يه وه نمونه ان له قورئانه
پروژه كهيدا بو ديتته وه كه ده فەرموى :

(ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) .

واته : (خوا نمونه يه كى هتاه وه وه : پياويك چەند هاوبه شى دژ
به يه كى تيدا به شدارن ، وه پياويك تايه ته به يه كيكه وه ، تايه يه كسانن ،
سوپاس بو خدا بهلكو زور بهيان نازانن .

وه تيمه له كاتيك دا كه ئهم كتيه ده خهينه به رده ست خوئنه رانى
به پيز له خواى بالا ده ست داوا كارين كه موسلمانان بتوانن كه لك و
سوودى لى وه ربگرنو ، پينمايمان بكت بو لاي به رزى تايه كه مان و
دهوله مەندى كه به پوره كه مان و به رزى پيازه كه مان ، وه ههست به
چه باندنى ئهم ياسا پاكه له هه موو كاروبارى زيانماندا ، وه بيته هوى
پزگارى بوونى موسلمانان له چنگ ئه وه هه موو ياسا ده سكرده بوو چانهى
كه به سەرياندا سه پتيراون ، تاوه كو ده گه نه ئه وه پله و پايه به رزهى كه
خوا له قورئانى پروژدا مه دحى كردون كه ده فەرموى :

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) .

واته : تيوه باشترين گه لن كه وه دى هاوون بو خه لكى بو فرمان
كردن به چاكه و قه دهغه كردنى خراپه ، وه هاو پتان به خوا ههيه .
هه روه ها فەرمويه تى :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ) •

واته : ئەي بڕوادران هه مووتان بچه ناو ناشی به وه (۱) وه شوین ههنگاو کانی شهیتان مه کهون •

وه لێره دا نایێ ئه وهش له یاد بکهین که له خوای گه وره داوا بکهین پاداشتی نووسهری خه بات گه پری پێبازی ئیسلام بداته وه به باشترین پاداشت وه ههروه ها ئیمهش داوا کارین که هه موو هه وئ و تیکۆشاییکمان ته نها بۆ پره زامه ندی پهروه ردگار بێت •

له کۆتایدا سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خوای پهروه ردگارمان •

---

(۱) لێره دا مه بهست خۆ ته سلیم کردنی بهرنامه ی خودایه ، چونکه ناشتی و خه یرو خوشی هه ره له شوین کهوتنی ئایینی خوا دایه •
وه رگه ی

ياساي پەۋىشتى

ھەستى خوۋ پەۋىشتى لە نىۋ ئادەمىزادا ھەستىكى سىروۋىشتى يە ،
خىۋاي گەۋرە خىستىۋەتى يە نىۋ دىل ۋە دەۋۋىنى مەۋقەۋە كە پالى پىۋە
دە نىت بۇ خۇشەۋىستى ھىندىك سىقاتى ئىنسان ۋە پىق لى بۈۋنەۋەى
ھىندىكى دىكە •

ۋە ئەۋ ھەست كەرنە ھەرچەندە جىۋازەۋ ، پاددەيەكى جۇراۋ
جۇرى ھەيە بە گۈۋرەى تاكەكانى ئادەمىزاد ، بەلام ھەستى گىشتى (بە
بى ئاۋپ دانەۋە بۇ لاي تاكەكان) بەردەۋام پىپار لە سەر ھەندىك
كەردەۋە ، ھەلس ۋە كەۋت بە باشى دەدات ۋە ، ۋە لە سەر ھىندىكى تر بە
خراپى لە ھەموۋ دەۋرۋ زەمانىكدا ، بۇ نەمۈنە : پراست گۈۋى ۋە دەست
پاكى ۋە دادگەرى ۋە پەيمان بەردنە سەر ، ئەمانە ھەموۋيان مەۋقايەتى بە
پەۋىشتىكى بەرزىان دەداتە قەلەم كە شاينەى مەدح ۋە ستاش كەرن بن
لە ھەموۋ چەرخىك لە چەرخەكانى زىان ، ۋە لە ھىچ كات ۋە شۋىتىكدا
نەۋۋە كە ئىنسان درۋۋ ، زۆردارى ۋە ، سەم كارى ۋە ، ناپاكى بە باش
بزانىت ، ۋە يە كسانى ۋە بەزەي پىكدا ھاتەۋەۋ ، دىل فراۋانى ۋە سىنگ
فراۋانى ۋە ، لى بوردن ، ئەۋانە ھەموۋيان لەۋ شتانەن كە ئادەمىزاد بە
چاۋىكى پىزۋ پىرۋزەۋ لە ھەموۋ شۋىتىكدا تەماشايان دەكات ، بە
پىچەۋانەى خۇ ھەلدانەۋەۋ ، لە خۇۋاي بۈۋن ۋە ، دىل پەقى ۋە ، پۇدى ۋە ،

چاۋ چنۇكى ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك بە چاۋى پىزى پىرۋىزى سەيرى
 ئەنەنى نە كىردۈۋە ئايكا ، ئىنجا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام پىزى ئارام
 كىرتىۋ ھېنىۋ ، خۇ پىگىرتىۋ ، ھىۋاشىۋ ، پاىە بەرزىۋ ، ئىزىيەتلىۋ ،
 مەردايەتلىك دە گىرتىۋ ، بە چاۋى پىزىۋە بۇيان دەپۋائىت ، ھەروە كىۋ
 بەردەۋامىش بە چاۋى سۈكەۋە سەيرى بى ئارامىۋ ، خۇ پىانە گىرتىۋ ،
 ھەل پەرسىۋ ، تىرسىۋكى دە كات ، ھەروە ھا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام دابىن
 كىردىنى ھەۋا ئارەۋو ، ھاۋدەمىۋ پەۋش بەرزىۋ ، ھۆگىرى كىردىن
 نە گەل مەردۈۋم بە پەۋۋىشكى بەرزىۋ پىرۋىزى دادەنىت بەلام بە
 دۈۋاكەۋىتى ھەۋا ئارەۋو پەۋۋىش نىزىۋ ، بى ئەدەبىۋ ، خۇخەدى
 خىراپ ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك پىزى بۇ ئەمانە دانەۋە ، ۋە ھەروە ھا
 مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام ئەندازەۋى جى بەجى كىردىنى ئەر كى سەرشانۋ ،
 پاراستى پەيمانۋ ، جالاكى لە كار كىردىۋاۋ ، ھەست بە لى پىرسراۋى
 پىۋون دە كاتەۋە ، ھەروە كى مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك بە چاۋى پىزىۋە
 سەيرى ئەۋ كەسانە ئاكات كە ئەر كى سەرشان بى بەجى ئاكەن ،
 ۋە پەيمانۋ بەلئە كىيان ئابەنە سەرو ، ۋە ئىشۋ كارى سەرشان بە
 پىكۋ پىكى ئەنجام نەدەن •

ئەۋ سىفەتەنى كە باسما كىردىن ھەۋىيان سىفەتلىك تەكىن ، بەلام
 كارۋ بارى كۆمەلەيتى بە كىردەۋە چاكە كىۋ خىراپە كىنەۋە ، ۋە بە
 سىفەتە بەرزە كىۋ نىزىبە كىنەۋە بەردەۋام مۇۋاپىقەتلىك بە يەك چار بۇيان
 دەپۋائىت ، ۋە بە يەك تەرازۋ دەيان كىشى • ئاۋە كى تىستا نەزانراۋە لە
 ئاۋ كۆمەلەگە كى مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كۆمەلەگە ھەيت كە شابانى
 گەۋرەبىۋ پىزى لى گىرتىۋ بىت تەنیا ئەۋ كۆمەلە نەبىت كە خاۋەنى خىۋ
 پەۋۋىشنى جۈۋانۋ ياساۋ پىكۋ ، پىكۋ بىتۋ ، ئاللى يارمەتلىۋ ، تەۋاۋىۋ

خوشه‌ويستی و ، ناموژگاری و ، دادبه‌روه‌ری کومه‌لایه‌تی و ، یه‌کسانی له له سهر بشه‌کینه‌وه . بېنگومان مروّځایه‌تی هېچ کاتیک به چاوی پټزده و ، سهری نه‌وه کومه‌لگایه ناکات که به تهنی بچرې بچرې جال‌جالوکه‌وه په‌رتنه‌وازه‌یی و ، نازده‌وه و ، گیره و ، کیشه و ، ټک چوونی بارو ، دؤخ و کینه به‌رایه‌تی و ، لیک دوور که‌وته‌وه و ، چاو چنوکي و ، خراب کاری و : خو به زل زانین له بهینی تاکه‌کانی کومه‌لدا داپوشرايت ، وه هه‌روه‌ها کارو باری خوړه‌وشتی به چاکو خراپه‌وه به‌رده‌وام ماوه‌ته‌وه له سهر هه‌مان شپوه که له هه‌موو کات و ، سهرده‌مه پيش‌وه‌کان دا له سهری بووه .

مروّځایه‌تی به چاوی پټزده‌وه سهری کرده‌وی دزی و داوین پیسې و کوشتن و قوّل برین و ته‌له‌که بزی و به‌ریل خواردن و نازار دانی خه‌لکی و پاش له باس کردنی خه‌لکی و دووزمانی و بوختان بلاو کردنه‌وه و خراپه‌کاری له سهر زه‌وی ناکات .

هه‌روه‌کو که به چاوی پټزده‌وه سهری چاکه له‌گه‌ل دایک و باوک و خزم و کهس و کارو پټز گرتنی دراوسی و براده‌رو یارمه‌تی دانی براده‌ر له سهر شتی په‌واو سهر په‌رشتی کردنی پیوستی‌یه‌کانی هه‌توان و هه‌زاران و چونه لای نه‌خوشتان و یارمه‌تی دانی ليقه‌وماوان و ده‌ست گرتنی په‌ک که‌وتوان ده‌کات .

هه‌روه‌ها به چاوی پټزده‌وه سهری ئیسانی فیل بازو ناشو‌کرو دم دریزو پیا بازو دوو پوو ته‌ماع کار ناکات . که‌چی له هه‌مان کات‌دا پټزی له مروّځی داوین پاک و ټاکار به‌رزو سروشت خاوین و ده‌ست پاک ناره . بوخته‌ی قسه‌که‌مان نه‌وه‌یه که مروّځایه‌تی له هه‌موو کاتیک‌دا نه‌وه که‌سانه‌ی به مروّځی ژيرو پټک و ټک داناوه که له گوشتارو

قسه کانیان دا پاست گو بوونه و باوه پئی کراوی ناو خه لک بوون و کومه ل
بستی پئی به ستونه له هه موو کارو باسنگ دا •

وه ده ره وه و ناوه و یان قسه و کرده و یان وه ک یه ک بووه • وه نه و
که سانه ی که به بهش و چاره نووسی پازین و پیش برکئی یی ده کهن بو
جئی به جئی کردنی ئه رکی سه ر شانیا به رامبه ر به خویان و خه لکی
دیکه وه نه و که سانه ی که زیان ده به نه سه ر به چه شتیکی ئاسایش و
کامه رانیه وه خه لکیش له ده ست و زمانیا دل نیا ، ئا ئه مانه بئجگه له
چاکه و مه ردا به تی شتیکی دیکه یان ای چاوه پروان نا کریت •

لیره دا ده رده که ویت که بنچینه کانی خو و په ووشت جه نه
پاستیه کی چه سپاوی جیهانی به به رده وام هه موو نه وه کانی به رهی
ئاده میزاد شاره زایی یان پئی هه یه ، وه چاکه و خه رابهش شتیک نه که
له هئج کهس په نهان و شاردراوه بیت ، تاوه کو پیوست به لیکۆلینه وه یان
بسکات نه گه ر وستیان بویان پروون بکرته وه ، به لکو خو و په ووشت
ئاکاریکه که به رهی ئاده میزاد هه ر له سه ره تایی په یدا بونیه وه خوا ئه م
هه سته ی پئی به خشیوه و خستویه تیه ناو دل و ده رونیه وه ، هه ر له به ر
ئوده شه ده بینن که قورئانی پرۆز کرده وه ی باشی به چاکه ناو بر دووه و
کرده وه ی نا په سندی شی به خه رابه ناو بر دووه (الخیر بالمعرف والشر
بالمکر) وه مه به سته قورئان لیره دا ئه وه یه که چاکه بریتی به له و شته ی
که ئاده میزاد ئاره زووی بو لا ده کات و خووی پیوه گرتووه وه خه رابهش
بریتی به له و شته ی که خه لک به نا په وای داده ئیت و قیزی لی
ده که نه وه به جیای سووک سه یری ده کهن ، هه روه کو چۆن ده بینن که
خوای گه وره له قورئانی پرۆزدا له م باره یه وه فه رموویه تی :

(فَالْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا) •

مه بهستی له نهفسی ئاده میزاده ، مانای نهووه که خوای گه وره به
 سروشت ئاکاری چاک و خرابی خستوته ناو دل و دروونی و وا ده بیت که
 خوینهر لهم شوینه دا پرسیار ده کات و ده لئی :- نه گهر بهرده وام خو و
 په وشتی باش و ته و او له ناو خه لک دا ناسراوه و له جیهان دا بریاری
 له سهر دراووه و بهرده وام خه لکی سهر زه وی ههر له و کاته وه که سهر
 زه ویان ئاووه دان کردوته وه له سهر یه ک پرا بوون ، دهر باره ی باش و
 چاکی هه ندیک سیفاتی و خرابی و بئ کله کی هه ندیک سیفاتی تر .

که واته نه و هه موو یاسا په وشتیه جیا جیا یانه ی جیهان بو
 داهینراون ؟ چ شتیک ده بیته هو ی بوونی جیاوازی له نیوانیان داو لیک
 جیا کردوونه وه ؟

وه چ به لگه یه کمان به دهسته وه یه بو پشت بئ بهستن که ده لئن :
 ئایینی ئیسلام یاسایه کی تایه تی خو و په وشتی هه یه ؟ وه له دوایدا نه و
 سیفه تانه چین که وای کردووه ئایینی ئیسلام بیته سهر پشک له نیوان
 هه موو یاساکانی جیهان دا ، که بهرده وام تا کو ئیستاش پاستی به کی
 پوون و ئاشکرا بووه له میزووی پربازی په وشتی دا ، وه گه وه هر یکی
 به هادار بووه له سهر سهری تاجی مرؤفایه تی ؟ نه گهر بیت و چاویک به
 یاسا په وشتی به جیا جیا کان له جیهان دا بخشین بو پوونکردنه وه ی ئه م
 مه سه له یه له یه که م هه نگاودا بۆمان وهرده که ویت که نه و یاسانه ههر
 له به نه پرت دا جیاوازیان هه یه له شیوه ی پیک هاتی یاسا په وشتیه کان دا له
 دیاری کردنی سنوره کانی و پله و پایه و شوینی به کار هتیا و یه کخستن
 له نیوانیان دا ، جا نه گهر به قوولی بوی بچین و به وردی سه بری
 بکه ین هو ی ئه م جیاوازی به مان بو دهر ده که وی ئه ویش که : نه و
 یاسایانه جیاوازیان هه یه دهر باره ی دیاری کردنی پیوه ریک (معیار) بو

چاګه و خرابه له پښتدا که هویه که بۆ پروونکر دنه وه و جیا کړ دنه وهی
چاګه له خرابه ، هه ر وک چۆن یه ک ناکه ون له سه ر بر یاردانی هیز ټکی
جی به جی کړ کهوا له و دیو یاسزوه کاره کانی خوی جی به جی ده کات و
وای لی ده کات که بجیته ناو خه لکه وه و ده ست نیشانی نه و هه له یه بکات
کهوا له مروف ده کات شوینی یاسا بکه وی و له سه ری به رده وام بی ،
له دوایدا نه گهر له هوی جیاوازی نه و یاسایانه بکوئینه وه وه به
تیروانینیکی وورده وه سه رنجی بدات هه قیقه و پاسته قینه به ټاشکرا
بۆ دهرده که ویت که : نه وهی پښگی نه و یاسا ده ست کړدانه ی به
شیوه یه کی گشتی نابووت بی په و اج کړدوه و لسه یه کتری دوور
خستونه نه وه نه وه یه : که نه و یاسایانه جیاوازیان له گه ل یه کتری دا
هه یه له بۆ چوونیان دهر باره ی نه م بوونه ودره و نه و پله فراوانه ی که نه
یاسای زیان دا هه یه ، وه دهر باره ی مه به ستی زیانی مروفایه تی لسه
بوونه ودره دا ، وه هه ر نه م جیاوازی یه بوو که کاری تی کړدبوو به هوی
بهیدا بوونی جیاوازی یه کی به پرتی له ماهیه ت و سروشت و کار و
باره کایدا . نه و مه سه لانه ی که بناغه ی زیانی مروفایه تی له سه ر
دامه زراوه ، وه دیاری کړدنی هه لوئست و بیرو بۆ چوونه کانی زیانی
مروف له دونیادا دیاری ده کات . نه وه یه : نایا نه م بوونه ودره هچ
دروست که ری هه یه یان نا ؟ نه گهر هه یه نایا خویه کی به نه نهایه یا چهند
خویه کی دیکه شی له گه ل هاوبه شن ؟ وه نه و خویه ی که ټیمه له ناو
هه موویاندا پروامان پی هه یه کامه یه ؟

وه نه و سیفه تانه ی که شایسته ی نه ون چین ؟

وه نه و به یوه ندی یانه چین که له بهینی ټیمه و نه ودا هه یه ؟ نایا نه و
خویه مشوری پښمایي و جی به جی کړدنی کاره کانمانی خواردوه
یان نا ؟

نايا ٽيمه بهرامهر به ٿو خواه بهر برسيرين يان نا ؟ ٿه گهر
ٿوه وايه چ شٽيڪه كه ٽيمه بهرامهر به خوا بهر برسير ده کات ؟

باشان ٿامانجي ڙياني ٽيمه چيهو ٿاگامي کارو باري ڙيانمان جي به
كه هميشه چاومان تي برپوه به گوڙوي پيوستيه کاني ڙياني ٿم
دوني به کار ده كهين ؟ ٿه وانه چند مهسه لهيه كي بنچينه يي ترسناڪن وه ٿام
دانه ويان پيوستي به دامه زراندي ياسايه كي ڙياني ٿامه ميزادانه ده کات ،
كه واپو ياساي خو وڙوشت دانامه زريٽ تنها بهو شيويه نه پٽ كه
له گهل پاسته قينه ي ٿو وه ٿامه نه پٽ ؟ وه لهو ٿيد وانه كورته دا دهستان
ناپوات كه به شيويه كي ترو تهسل باسي ياسا جيا جياڪاني ڙيان له
جيهان دا بكهين دهر باره ي وه ٿامي ههر يه ڪيڪ لهو برسيرانه ي كه
دراونه ته وه له لايه ي ياسا دهس ڪرده کاني جيهان دا ، له دوايدا ٿو
وه ٿامانه چ نشانه و ڪارده ساٿيڪيان پهيدا ڪردوه نه وه ٿامه ڪنيان داو له
دياري ڪردني ٿم پڙيگايانه ي كه له سهري ده پوڻ به ٿام من له ناو
همو ويان دا ٿايني ٿيسلام هه ٿيزاردوه . ٻو وه ٿام دانه وي ٿو مهسه لانه
له لايه ي ياسا دهس ڪرده ڪانه وه ، وه ههروها پوون ڪردنه وي ٿو ياسا
تابه تيه كه ٿيسلام ٻو خو وڙوشت هٿاويه تيه ڪايه وه له سهر بنچينه ي ٿو
وه ٿامه وه جي به جي ڪردني پيوستيه کاني ٿايني ٿيسلام ٻو وه ٿام دانه وي
ٿو مهسه لانه ده ٿيٽ :-

ٿم بوونه وڙه خواهه كي ههيه و بيجگه لهو هيچ خواهه كي ديڪه
ني به ، ههر ٿو خواهه يه كه ٿو بوونه وڙه و هه رچي ٿيهديه
هٿاويه ته ڪايه وه ، وه ههر ٿو هه ٿسوپڙنهري ڪڙوباري بوونه وڙه و
هيچ هاوبه شيڪي له گهلدا ني به وه فرمان دهر ڪردن و قهدهغه ڪردن ههر
ٿايسه ي ٿوه ، وه ههر ٿو پهرومردگاري ٿاسه نه ڪان و زه وي و هه رچي

له نيوانياندا ههيه ، وه ئهو ياسا بوونهوه ريهي كه ده پيښين به پړسكي ده پرواو هه موو مل كه چي فرمانو ويستي ئهو خوايه نو وه هه ر ئهو كار به چي و به تواناو ئاگداره به ديارو ناديار ، ئهو خوايه كي كه به ئه ندازه ي تو ز قائلك (كه رديله) يهك هيچ شتيكي لي نا شارد رته وه نه له ئاسمانه كانو وه نه له زموي ، وه ئهو پاشاو خاوهن دمه لانه يه كه كاروباري له م بوونه وه رده به ئه ندازه يه كي ديارى كراو ده پروات به پښو سووكي و كه مو كوپي نايه ته پړگا ، وه مروف به پښي دروست بوون و فرماني سروشتي به نده ي خوايه ، وه له جهان دا هيچ پشه يه كي ني يه تنه نا ئه وه نه پيت كه بي په رستيت و مل كه چي بو فرمانه كانى بكات ، وه ژيانى ئاده ميزاد هيچ ماناو مبه ستيكي ناييت تنه نا كاتيك نه پيت كه هه موو ژيانى به نديا يه كي پاك و بوخت بښت بو په روه ردگاري خوي ، وه شايه ني ئنسان ني يه كه به ناو به ئاره زووي خوي پربازو به رنامه يهك بو به نديا يه كي ديارى بكات ئهو به رنامه دانانه تنه نا بو ئهو خوايه يه كه دروستي كردوو كردويه تي به به نده يهك له به نده كانى ، پښگومان خواي گه وره چهنده ها پښه مبه راني (عليهم السلام) بو ئنسان پدوانه كردوو و په رتوكي خوي بو ناردونه خواره وه بو پښمايي كردنو شاره زا كردنيان بو پړسگاي چاك و به خته وه ري .

ئهمجا كه وا بوو پښويسته له سه ري كه ياساي ژيانى وه نه گريت .
تنه يا له و ياسا پوښنو دره خشانه ي كه خوا بو ي ديارى كردوو .

وه له پوژي دوايدا مروف به رپرسياره به رامبه ر به په روه ردگاري له وه ي كه له ژيانيدا پښي هه ل ده ستي ، وه له پوژي دوايدا لي برسراوه له باره گاي خوا ، ئهو جهانه ي كه تستانيدا ده ژي وه كو قوتابخانه يه كه بو تاقي كردنه وه ، وه پښويسته له سه ر مروف كه

مه به ستيكي دنيايي بو ژيانه كه ي ديارى نه كات به شيو مه كي وا كه
 به رده وام بيت و هوو و كووشش بكات له يتاو به دست هيناني دا ، بو
 نه وي كه له ده رجوان و سهر كه وتوان بيت له به رامبه ر په روه ردگاري
 له پوژي دوايدا وه نيسان به هموو هيزو نه دنامه كانيه وه ده چته ژير
 نه و تافي كردنه وه وه ، چونكه نه و تافي كردنه وه به هموو ي په روه
 سزاو ناپه حه تي بو هموو هيزو نه دنام و به خشيته كاني وه تافي
 كردنه وه به بو هموو لايه نه كاني ژياني .

ينگومان نيسان تافي ده كړينه وه له و هموو هوو و كووشه ي كه
 له دنيا دا داويه تي ، تافي كردنه وه به كي پاكو بوخت كه دووره له چلك و
 چه به لي هم جيهانه ، سه رباري نه وي نه و كه سه ي كه هل ده ستي به و
 لي برسپه وه به نه و خوايه به كه به هموو شتيك ناگداره ، وه نه و خوايه ي
 كه عيلمه كه ي هيچ سنوريكي نه و ناوه ستي كاتي كه كرده وه و جمو
 جو له كاني مروف تو مار ده كات له هموو لايه نه كاني هم بوونه وه وه
 له سهر زه وي له ناو هوا و ناو بو شايي وه له ناو دلو ميتشك و
 ده ست و قاچي دا .

به لكو عيلمى خوا ده وري هموو نه و پازو نه يتي و هه ست و
 نه سته ي داوه كه به دلي ناده ميزادوا ديت ، وه هيچ شتيكي له مانه لي
 ناشارد رپه وه ، تا نه وه وه لامي ثانيي نيسلامه ده رباري مه سه له
 بنچينه كاني زيان ، وه نه وه به بو چوونه كاني ده رباري بوونه وه رو پله و
 پايه ي مروف تيدا ، وه ثانيي نيسلام نه و مه به سته پراسته قينه به رزو
 پروزه ديارى ده كات كه پيوسته يته مه به ستي هره به رزي
 تيكوشانه كاني مروف و هوو داني له جيهانه دا (نه و يش كه برتي به له
 په زامه ندي خواي په روه دگارو گه شتن به په زامه ندي نه و)
 تا نه مه به نه و پيوه ري كه له ياساي خو و په ووشتي

زانباريە مۇۋاپىقەتلىكلىرى نە كىرگۈزۈلۈپ بەرچە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
چۈشەنچە كىرگۈزۈلۈپ بەرچە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
ھۆججەت بىلەن بىرگە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
ئىسلام سەر چاۋىرى كىرگۈزۈلۈپ بەرچە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
شەرىئەت ھەمۇ زىننىيەت بىلەن بىرگە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
شۈبھىلىك دا ، بىلگۈمەن ئەو سەر چاۋىرى قورقۇنۇش بىلەن بىرگە بۇ ھەست كىرگۈزۈلۈپ بەرچە
يەنە مەبەرى (صلى الله عليه وسلم) مەزىنە ، ئەو ئەو زانىبارىيە بىلەن بىرگە
نەپەس مەن دەكەت بۇ پەست تىرىشەن ئەو تىرىشەن پەست تىرىشەن
پەست مەن بۇ پەست دەكەت ئەو ھەمۇ كەرىك لە كەرىك زانىبارىيە
ھەر لە بىرگە مەسەلى ناۋ مەن تا دەكەت مەسەلى پەست مەسەلى
دەۋلەتلىكەن كەرىك گەرىك سامىيەكەنلى ، ئەو ئەو زانىبارىيە
بەيۋەندى بىلەن كەرىك فراۋان بەدى دەكەن بۇ بىلگۈمەن پەست لە سەر
كارو بارە جىلگەنلى زىن بەشۋە بىلەن كەرىك ۋا لە ھىچ قۇتلىك لە قۇتلىكەنلى
زىن بىلگۈمەن بە ھىچ زانىبارىيە كىرگۈزۈلۈپ بەرچە •

لە دۈيەن دا لەو بۇچۈشەنلى ئىسلام بۇ ئىنسان بۇچۈشەنلى دانىۋە
ئەو ھىزە كەرىكەن بەدى دەكەن كە بىلگۈمەن پەست پەست پەست پەست
بەستى ئەو ھىزەشەن ھىزە لە خۇا ترسانە ، ئەو ترسان لە لى بىلگۈمەن
پەست دۈيەن ترسان لە دۈيەن پەست خۇا لە دۈيەن پەست پەست
ھەتەتەنلى دا ، ئەو گۈمەنلى تەنلى بىلگۈمەن ئىسلام دەيەنلى بىلگۈمەن
گۈنچۈۋى ۋا بىلگۈمەن كەرىكەن كەرىكەن كەرىكەن ھەتەنلى ناچارىن بىلگۈمەن
بۇ بىلگۈمەن بىلگۈمەن بىلگۈمەن بىلگۈمەن بىلگۈمەن بىلگۈمەن •

ھەر ۋە كەرىكەن دەيەنلى بىلگۈمەن پەست پەست پەست پەست
دەسەلەن كەرىكەن بىلگۈمەن پەست پەست پەست پەست پەست پەست

جی بکات ، به لām له پاستی دا نهووی که باسماڼ کرد تاینی ئیسلام زور
 پشت ده به سیت به هیزکی دبرونی و له سهر چاووی پروا بوون به
 خواو پوژی دوايی هه لقولا بئی ، جا له بهر نهووه ده بینن که تاینی
 ئیسلام پیش نهووی فرمان بکات به ئیسان که یا بهند پت به یاسای
 خوو په ووش دوايی ئی ده کات ترس و بیمی خوی له دلدا جیگیر
 بیت و بهندی ئی وهر بگری له بهر نهووی هه موو فهرانیکی تو
 ده که پته وه بو لای خوا به کی به نهرو زانایه کی وا که به نه اندازی
 که ردیله به که هیچ شتیکی له زهوی و نه له ئاسماڼ ئی وون نابی ، له ههر
 شوینک پت دمت بیت و تو ده توانی خوت له غیری خوا بهاریته وه
 به لām ههر گیزاو ههر گیز ناتوانیت خوت له خوا بهاریته وه له تواناو
 ده سه لاتدا هه به که ههر جی ئاده مزاد هه به فریوی بدهی به لām
 ئیگومان ناتوانی خوی خاوهن ده سه لات فریو بدهی . وه ده توانیت هدر
 جی له سهر زهوی ده ژیت ده سه و ستانیاڼ بکهیت به لām ههر گیز ناتوانیت
 دروست که ری ئاسماڼه کان و زهوی ده سه و سه تن بکهی ، وه خه لکی
 سهیری نهو کردارو په ووشته پروا له تیا نه ده کهن که به چاو دهی بینن
 به لām خوی زانا به ئاشکراو په نهان ئاگاداروه و زانایه به نهی ددرورن و
 پاژو نیازی دل ، ههر چهنده لهو ژیا نه پراوه به دا کار بکهیت و خوت
 مانهو بکهیت ، هیچ به نایه که نی به که خوتی ئی په نهان بکهیت ، له ترسی
 چیشتی شه پایی مردن و که پانه وه بو بهردهم نهو داد گایه کی که هیچ
 یار نه وه به ریل و تکا کاری و شایه تی به دروو قیل و ته له که به که نا
 توان و به فریات بین له پوژیک دا که خوی بالاده ست تهرازووی
 پاستی و داد گهری داده بیت و ، پاداشتی هه موو بهنده کنی ده داته وه پر به
 پری کرده وه کانیاڼ . تاینی پیروژی ئیسلام نهم پروا بوونه (پروا بوون
 به خواو پوژی دوايی) له دلی ئاده مزاد دا ده چه سیتی به شیوه به که

وا بزانی هه‌میشه پاسه‌وانیکی خوو په‌ووستی وا به سه‌ریه‌وه و پالی پتوه
 ده‌نی بۆ کارکردن و هه‌لی ده‌نی بۆ قه‌بوول کردنی فرمانه‌کانی خ‌وای
 گه‌وره ، وه بوونی ئه‌و هۆیه‌ی که پالی پتوه ده‌نی بۆ هه‌لسان به‌کاره‌که
 یه‌کسانه له‌ لای ، جاسا ئه‌و پال پتوه‌نهره ج له‌ ده‌ره‌وه‌ی پۆلیسه‌خانه‌و
 دادگاوه‌ندی خانه‌بێ یان نا • وه ئه‌و پاسه‌وانه‌ ناوه‌کی یه‌ ئه‌و پال نه‌ره
 ده‌روونه‌یه که بازووی یاسای په‌ووستی ئیسلام به‌ هیز ده‌کات بۆ نه‌وه‌ی
 له‌ناو کۆمه‌لدا جێ به‌ جێ بکری‌ت وه ئه‌گه‌ر بێت و له‌گه‌ڵ ئه‌و پانه‌ره
 ده‌روونی‌یه‌را لایه‌نگری و پال پش‌تی و ده‌سه‌لات و پای گشتی له‌گه‌ڵ
 دا‌ب‌ت که بێته‌ هۆی ئاسان کردنی جێ به‌ جێ کردنی ئه‌و جاک‌ترو
 باش‌تر ته‌گینا له‌ راستی‌دا هه‌ر ئی‌مان به‌ ته‌نیا ده‌توانی پ‌رت‌مایی تاک‌ی
 مس‌ول‌مان و گه‌لی مس‌ول‌مان ب‌کات بۆ پاس‌ت‌ترین پ‌ینگا ئه‌گه‌ر ب‌یت و
 ب‌روای گه‌شنوه‌ تیکه‌لاوی ناو د‌ل و ده‌روونیان ب‌یت و ئه‌و بیرو ب‌روایه‌ له‌
 ناو د‌لیان‌دا چه‌سپا ب‌یت و چ‌ووب‌ته‌ ق‌وولایی ده‌روونیان، سه‌ره‌پای نه‌وم‌ش ئه‌و
 بۆچ‌وونه‌ی ئی‌سلام بۆ بوونه‌وه‌رو ئاده‌م‌یزاد چه‌ند پ‌النه‌رێک ئاماده‌ ده‌کات
 که مر‌وف‌ هان ده‌دات و پالی پتوه ده‌نی بۆ کارکردن به‌ ب‌ئ‌ی داخ‌وازی
 یاسای په‌ووستی ، وه به‌سه‌ بۆ مر‌وف‌ پ‌النه‌ریکی هه‌ب‌ی بۆ مل که‌ج
 کردن و بۆ گه‌یشتن به‌ په‌زامه‌ندی خوا ، ج‌ئ به‌ ج‌ئ کردنی
 فرمانه‌کانی و پ‌ازی ب‌ت به‌ خ‌وایه‌تی خوا و به‌ندایه‌تی کردنی بۆی و ،
 پ‌ۆیشتن له‌ سه‌ر پ‌ی‌بازه‌که‌ی له‌ ژیا‌ندا وه هه‌روه‌ها په‌زامه‌ندی خواش
 ب‌کات به‌ ئامانج‌ی سه‌ره‌کی ژیا‌نی •

وه کار‌یگه‌ریکی دیکه‌ که ده‌ب‌ته‌ پ‌ال‌ب‌ست بۆ کار‌یگه‌ره‌که‌ی ین‌شو
 به‌ ه‌یزی ده‌کات ، ب‌روا بوونه‌ به‌ پ‌وژی د‌وایی وه ب‌روای وا ب‌یت هه‌ر
 که‌سێک مل که‌چی خوا ب‌یت و فرمانه‌کانی خوا ج‌ئ به‌ ج‌ئ ب‌کات د‌وایی
 ئه‌وه تووشی خ‌وشبه‌ختی و سه‌رکه‌وتن ده‌ب‌ت له‌ ج‌یهاتی د‌وایی هه‌تا

ههتايدا (الآخرة السرمديّة) وئەو كەسە دەگات بە زيانتيكى خۆش و دوا
 پۆزتيكى گەشاو و نازوو نىعمەتكي نەپراو و بەردەوام ، هەر چەندە
 لەم دنيا پراو يەدا تووشى جۆرەها نازار و ئەشكەنجە و دلتەنگى و
 ناپەختى بوويت ، بەلام ئەگەر يەت و لەم جيهاندا زيانى بە سەرىنجى
 كردنى فەرمانەكانى خوا بەریتە سەر ئەوا هیچ گومانى تێدا نى بە كە
 سەرەنجامى ئەو كەسە لە پۆزى دوايىدا تۆلەيه كى سەخت و سزايەكى
 ھەميشەيى بە ، هەر چەندە لە زيانى دونيادا لەو پەرى خۆشى و لە جۆرەها
 نازو نىعمەت و پابواردن دا بوو يەت . ئەگەر ئومىد و ترس لە خوا ١٠ ناو
 دلى كەسكدا كۆ بوونەو و لە قولايى دەروونيا جىگىر بوون وەكو ئەو
 واىە كە لە قولايى دەروونيا ھىزتيكى كارىگەر بوويت و ھانى بەدات . بۆ
 پىنگاي چاكەو پالى پىو بى بۆ دەست گرتن و پا بەند بوون بە پىبازى
 راست و تەواو لە چەند كات و گوزەردا ، هەر چەندە وابزانى پا بەند
 بوونى بە پىبازى راستەو دەيتە ھۆى زيان گەياندى بە بەرزەو و ندىەكانى
 زيانى ئەم جيهانە ، وە ھەروەھا ئەو پالەره دەروونىيە دەتوانيت كە لە
 خەسار و خراپەكارى بىساريزيت ئەو ھى لەم پوون كردنەو يەدا
 دەردەكەويت ئەو يە كە :-

ئايىنى ئىسلام بۆ چوونتيكى تايەتى ھەيە بۆ بوونەو و و پىو رىسكى
 تايەتيشى ھەيە بۆ چاكەو خراپەو سەرچاوەيەكيشى ھەيە
 بۆ زانينى خو و پەو وشت ، وە ھىزتيكى جى بە جى
 كەرى تايەتىيەو پالەريكيشى ھەيە كە پالى پىو بى بۆ كار كردن ،
 وە ئايىنى ئىسلام لەم بەشەدا پىبازتيكى تايەتى ھەلدەبژريت كە جىوازە
 لە پىبازى ھەموو ياسا پەوشتيەكانى جيهان ، وە بە ھۆى يارمەتى ئەو
 پالەرانەو چەند كەرسەيەكى پەوشتى ناسراو دەردەكەويت بە پىي
 ئەندازەى تايەتى ، وە لە ھەموو لايەنەكانى زىندا جى بە جى دەگات

جا نه بهر نهوه ده توانين بلین ټایینی ټیسلام یاسایه کی خوو پړه وشتی
وای هه یه که ده گونجیت ، له گهل سروشت و زانیاری به کانی
ناده میزاددا •

وه بو نهو یاسا خوو پړه وشتی به چهنه تایهت کارو سیفه ټی کی
هه یه نا گونجیت لیرمه داسی بکه یین • به لام ټیمه لیرمه داسی نه وای
باسی سی سیفه ټی ټاشکرا بکه یین که هه وین و بوخته ی نهو یاسا
پړه وشتی بهن • به لکو له پاستی داسی نه مانه له پشه کیه کانی ټیسلام نه
یاسای خوو پړه وشتی داسی •

سیفه ټی به کم :- ټم سیفه ته پازی کردنی پړه ورتدگارو گه یشتن
به پړه زامه ندی خوا ده کات به مه به ست (هدف) ی سهره کی له زینی
ناده میزاددا • جا به هو ی نه ووه پړه ورتکی بهرز بو خوو پړه وشت
دروست ده بیت که له پړوی بهرز بوونه ووی خو ووه وشتی داسی هیچ شتک
ناتوانی پړیگی بهرز بوونه ووه پړه ورتی لی بگری ، وه هه ووه ها
نهو سیفه ته سهرچا ویهک بو زانیاری و زانست پړیار ده داسی به هره ی
خو گرتن و به هیزی به سهر خوو پړه وشتی ناده میزاددا ده پړی بی به
شینو یهک که بهرز بوونه ووه پړه ورتی نهو لکه ده پړی ، له دوا جاردا
گوپان و هه لکه پړانه ووی ټیدا پړو نه دات ، وه هه ووه ها نهو سیفه ته
به هو ی له خوا ترسانه ووه هیزی کی جی به جی کهر بو خو پړه وشت
ناده ده کات و ټیسان هان ده دات بو هه ستان و ناگادار بوون به
پړیسته کانی خو ی ، به بی نه ووی که ده ستی کی هو له هو یه کانی
ده ووه ی ټیدا بیت ، دیسان نهو سیفه ته هیزی کی ده خانه دلی ټیسانه ووه
له سایه ی پړا بوون به خواو به پړی دوی هیزی کی هانده ری له ناو
دل و ده ووه ټیدا دروست ده کات که ټاره ووی هه بیت بو ټیش کردن به
یاسای خوو پړه وشت له خو ووی خو ی داسی •

سيفه نى دووم : ئەو ھاندان و ئارەزوو پى دانە پووتەو ھىچ
 ئاوات و خوو پەووشىكى تەزى نە ناسراو نايەتتە كايەو وە ھەول
 نادات بۆ لە ناو بردنى ھەندى خوو پەووشتى مەوفايەتى و بەرز
 كەردنەو ھى ھەندىكى دىكە ، وە ئەو ھاندان و ئارەزوو پىدانە لە خوو
 پەووشتا ھىچ شىك لە ناو خۇيدا ناگرى تەنھا ئەو نەيت كە لە ناو
 ھەموو خەنكى دا ناسراو . وە ھىچ شىك نەبچووك نەگەرە لە خوو
 پەووشتا بە جى ناھىلن و پشت گوى ناخات ، بەلكو دەست نىشانى
 دەكات و ھەمووى وەردەگرى . لە دوايى دا ھەموو يەكك لە زيانى
 مەوفايەتى لە شوپى خوى دادەيت ، لە پىيازى زيانى مەوفايەتى دا
 جىگرى دەكات ، دەرگى جى بە جى كەردنى زيانى مەوفايەتى فراوان
 دەكات بە فراوان كەردىكى زۆر بەر بلاو لە لايەنەكانى زيان وە ھىچ
 بەشك لە بەشەكانى زيان وەكو : كەردەوكانى تاكو كارو بارى ناو
 مال و تىكەلوى شارستانى و كارو بارى پامپارى و ئابورى و بازارو
 قوتابخانە و دادگا و سەر بازگە و گۆرەبانى جەنگ و كۆنگرە ناستى و
 چەندەھا لايەنى دىكە كە يەوئەندى بە زيانى ئادەمیزادەو ھەيە
 دەبين شوپەوارى خوو پەووشتى تىدا بەدى دەكرى و چووەتە
 ناوەرۆكەو . كەواتە ئايىنى ئىسلام وا لە خوو پەووشت دەكات كە
 زال يىت بە سەر ھەموو لايەنەكانى زيانداو دەستى بەسەر پابگات .
 وە بەو ھۆيەو دەيوئى كە جەلەوى كاروبارى زيان لە دەست ھەداو
 ئارەزوو ھەست و بەرژوئەندى دەريئت و پىدانە دەست خاوەن
 خووپەووشتى پاك و داب و نەرتى جوان . سيفه نى سىيەم : ئەو سيفتە
 داوا لە خەلك دەكات ياسايەك بۆ زيان بەتتە كايەو كە بنچىنەكانى لە
 سەر چاكە دامەزرايت ، وە ھىچ شىكى خرابى لە گەل تىكەلەو نەبوو
 پى ، وە بە شىوئەكى وا بانگەوازيان لى دەكات كە خىرو چاكە

بکەن ، بەو شتووە کە مەرفەئەتی لە کات و شوێنێکدا بە چاوی
بەرزو پێزەووە بۆی دەپوانن ، وە هەروەها داوایان لێ دەکات کە
هەستەن بە لە ناو بردن و دوور خستەووەی ئەو خرابانەیی مەرفەئەتی لە
هەموو کاتێکدا بە چاوی سووک و چروک سەیریان دەکات .

ئەم بانگەوازییە کە ئاینی ئیسلام هەموو بەرە
ئەمیزادی بۆ لا بانگە دەکات ئەو کەسانەی کە وەڵامیان داوەتەووە
بە دەم بانگەوازییە کە یەو هاتون و لە سەر یەک ووشە کۆی
کردونەتەووە گەلێکی موسڵمانی لێ یەک هێناون ، وە مەبەستیش لە
کردنێان بە یەک گەل بۆ یە کە خستنی ئەوێ کە لە توانایاندا هەیه
لە هەول و تێکۆشانێ کۆمەڵایەتی بۆ بەرپا کردنی چاکە و یارمەتی دان
خۆشەویستی ، وە بەرپەرچ دانەووە گرتنی خرابەکاری .

وە گەپان و پۆشتن بە شوێنی ئەو کەساندا کە بەرەڵستی چاکە
دەکەن و لە پێناو کۆژاندنەووەی دا هەول دەدەن ، (لادانیش نییە لە
خرابە و توانا نیە بۆ چاکە مەگەر بە خوا نەبێ) .

ياساى پاميارى

يەككا پەرستى و يىغەمبەرايەتى و جى نىشى (الخلافة) ئەمانە سى
پايەن كە ياساى پاميارى ئىسلاميان لە سەر بىيات نراو ، وە شىكى
ئاسان نى يە بۆ تىمە كە باسى ھەموو ياسا پاميارى كاتى ئىسلام بكدىن
بە ھەموو لقو چلە كاتى يەو تەنھا كاتىك نەيت كە شارەزايى يەكى
تەواومان ھەيت دەر بارەى ئەم سى بىنەمايە (يەككا پەرستى ، پەيام ،
جى نىشى) ، وە لە يىش ھەموو شىك دا باشتى وايە كە يەك لە دواى
يەك بە كورتى باسى ھەر يەككىيان بكدىن .

(۱) يەككا پەرستى (التوحيد) :

يەككا پەرستى مازى وايە كە تەنھا خواى گەورە پەرۋەردگارە
بۆ ئەم جىھانەو ئەوۋى كە تىدايە لە بەرەى ئادەمىزاد ، وە ھەر بە
تەنھا ئەو بەختوگەرۋ پادشاىە ، وە داد پرى و دەسلەت و فەرمان
كردن و قەدەغە كردن تەنھا بۆ ئەو ، وە ھەر ئەو شاىستەى مل بۆ
كەچ كردن و بەندايەتى بۆ كردنە .

وە بىجگە لەو ھىچ كەسك ھاوبەشى لەگەلدا ناكات ، لە دوايدا
گىانى تىمەو زىانمان و ھىزو تواناو ھەموو ئەو ئەندامانەى كە خوا
ئى بەخشىوين و بەكاريان دەھىتىن لەو كارو بارانەدا كە ئارەزوومان

لېږي هه يه ، وه هه روه ها ټو کارو فهرانانه ي که نهم بوونه وهره دا بو
 مان ديارى کراون ، وه ټو بوونه وهره ي که زيانى تېدا ده بېنه سر ،
 ټيمه هېچ شتيکمان له مانه دروست نه کړدوه و نه مان هېناو ته
 بوونه وه ، وديان به هو ي زانيارى په که وه هېنېمانه کايه وه که له خودى
 خو مان دايېت ، به لکو هر خوا ي په روه ردگار ه که ټم شتانه ي بې
 به خشيون به بې ټو ه ي هېچ که سيک له گه لې دا هاوېش بېت .

وه بو ټيمه په و ا نې به نه زور نه کم که مه به ستي پې نشاندانمان
 وديان سنورو پله و پاڼه به گوږمى ويستى خو مان بو هزو توانا
 مافه کانمان ديارى بکه ين ، وه هه روه ها دروست نې به بو هېچ که سيک
 هر چو نيك بېت ټو پښگايه بگري ت و خو ي تې هه لېقور ټي ، به لکو
 نه مانه هه وويان تايېه تن به خوا ي په روه ردگار ه وه ، وه هر ټو به
 نه نها ټو مافانه ي به سروشت بې به خشيون و خستونيه ته زو دل و
 ددرونمانه وه و پښگه ي داوين بو سر به رشتى کړدنې زور له دروست
 کراوه کاني خو ي له م جيهانه دا ، ټا ټو ه يه بېرو باوه پې يه کتا په رستى ،
 هر وده کو ده بېنيت له تواناي دا هه يه که بېرو باوه پې خو کم کړدنې
 ناده ميزاد وده لا بڼې به يه کجاري به سهريدا زال بېت وه هېچ که سيک
 م فې خو کمى نې به نه نها خوا نه بېت وه هېچ داد برسېکېش نې به نه نها
 خوا نه بېت وه هېچ دادو ياسايه کيش نې به نه نها دادو ياساي ټو
 نه بېت .

په يام (الرسالة) :

په يام برتې يه له و هو يه ي که ياساي خوا يې به هو ي ټو ه وه
 ده گانه ټيمه ، ټو ه ي که به هو ي په يامه وه پيمان ده گات شې کړدنه وه بو

قورئان و پرافه کردنی ، پال پشتيکه که پښه مېر (صلى الله عليه وسلم) به بهقهو کردار پشکه شې کردو وېن به پي تهوې که جي نشين و خليفه ي خوايه له م جيهاندا ، وه خواي گه وړه له قورئاني پروژدا هه وو تهو شتانه ي له بنج و بناواندا پروون کردوته وه که پيوسته ياساي ژيانې مروفايه تي له سردا بري به لام تهوې نه مهو دواوه پيوستمان پي ده پي به پروون کردنه وه شي کردنه وه يو بنج و بناوان تهوا پښه مېري مه زمان (صلى الله عليه وسلم) پرووني کردوته وه له ژياندا نواندووني به دامه زړاندني ياساي ژيانې مروفايه تي و هلسوپاندني به گوږه ي ويستي قورئان ، يو تهوې بيته پشپړه ويكي پړک و پړک و جوان يو شونځ که وتواني ، تهو دوو بنج و بناوانه له زاراوه ي ئيسلامدا پي دهووترئ (شهریعت) که بریتي به لهو دهستوره بنجینه ي بهی که کوشکی دهولته تي ئيسلامي له سر دادمه زړيتت .

۳ - جي نشينه تي (الخلافة) :-

جي نشينه تي له زماني عهرييدا به سر جيگري (نيابة) دا ده پردريت ، وه پلهو پايه ي مروف لهو بوونه وه رهدا له پروانگه ي ثابتي ئيسلامه وه جي نشينه تي به يو خوا ، ماناي وايه که ئاده ميزاد جيگري تهو له هه موو کاروباري ژياندا وه نابي هيچ شتيک له کارو باري ژيانې بسات به پڼوه مه گهر به پي تهو مافه جي نشينه تي به نه پي که خواي گه وړه پي به خشيوه .

ثابا نه ت بينوه کاتيک که کارو باره کانت ده خينه ژير چاودږي به کيک و ده بکته جيگري خوت ، له جوار شتدا پرواي به تو هه به :

يه کهم : تهنها تو خاوه ني پاسته قينه ي کاروباره کانتی نهک تهو که سه ي که کارو باره کانت خستوه ژير دهستي .

دووم : پټويسته له سهر نهو كه سهى كه ئيش و كاره كانت خستونه
بهر دهستى به پټى فرمانو پټنمايى تو پروات به پټوه .

سټيهم : بوى نى به كه سهر پټچى فرمانه كانت بكت و لهو سنوره
نټى به پټى كه بټ ديارى كردووه بټ ئيش كردن .

جوارم : پټويسته له سهر نهو جيگره كه به پټى ويستى تو
كاره كان بكت نهك به ثاره زووى خوى .

نهو چوار خلاڼه ي كه باسماڼ كردن به شټوه يه كى ته واو برتين له
جټى نشينه تى به شټوه يه كه تنها به دان نان به وشه ي (النباة) داده مزرټ .
نه گهر هات و جيگرټ ديت به پټى نهو چوار مهرجانه كارى نه كردو
به گوټره ي پټويست نهركى سهرشاني نه برد به پټوه ، نهوه لهو كانه دا
بهو كه سه دهوترټ له سنور لاي داوهو په يمانى جيگره تى
هه لوه شانده و نهوه ، نهو دهوله ته ي كه به پټى نهو تيوره پادياره ده پروات
به پټوه ته نيا جټى نشينى مرؤفايه تى به له ژير دهسه لاني په رود دگارى بالا
دهست دايه وه مبهستى سهره كيش هټانه دى ويست و پده زامه ندى خواى
گه وره پټ ، وه به پټى پټنمايى نهو پروات به پټوه به بى نهوه ي تى
به پټ نهو سنوره ي كه بوى ديارى كراوه بټ به پټوه بردنى ټيانى
خويى و كارو باره كانى .

وه نهوه ي لټره دا ده گوو جټى باس بكرى نهوه يه كه ټاينى ئيسلام
سيفه و مه دالاي جټى (نشينه تى) نالكتى به هيچ كه سيكه وه له نه دانه ي
كو مه ل ، وه نه به هيچ مالټ وه نه به هيچ چينك ، به لكو فدرمانى
جټى نشينه تى ده دانه دهست هه موو تاكه كانى نهو كو مه له ي كه پرواى
پاسته قينه ي به بنچينه سهره كيه كانى به كا په رستى و په يام هټايت ، وه
لټهاتوى تدا به دى بكرټ و ټاماده ي هه پټ به هه ستن به هه موو نهو

ئىش و كارانهى كه جى نشينهئى ده يگريته زير خويوه وه ، ته گهر هات و
له جهان دا كومه لگايه كه به و ناو نيشانان هه بوو ته وه هيچ گومانى تيدا
نى يه كه تهو كومه لگايه شاينهئى ته وه يه كه بيت به جى نشين ، وه ئا
تهم شويته يه كه بېرو باوه پى كومه لگاي ئىسلامى لى پهروده ده بيت و
سهر عدل ده دات ، وه هه موو يه كيك له ته ندامه كانى كومه لگاي ئىسلامى
به شېكى به جى نشينى و وه رگرتى دا هه يه .

وه تهو مافه هه موو ته ندامه كانى كومه ل وه كو ده نكه كانى شانه تيدا
يه كسان ، وه هه روه ها په وانى به بو هيچ كه سيك كه تهم مافانه قه ده غه
بكات له هه ر كه سيك كه له كومه لگاي ئىسلامى دا ئاره زوى لى بى :
شتىكى پروون و ئاشكرايه كه هه ر ده وله تيك بيه ويت كارو بارى وولات به
ئسانى ببات به پيوه پيوستى به په زامه ندى و لايه نگرى گشتى كومه ل
ده بيت ، وه هه ر تهوان لايه تيك له مافه كانى جى نشينان ده خه نه زير
ده سيه وه وه تهو جى نشينهش يك نايهت و دانامه زريت ته نها به پاى تهوان
نه بيت ، وه هيچ كارو بارىك نابريت به پيوه ته نها به پاويژى تهوان نه بيت ،
كه واته هه ر كه سيك په زامه ندى جه ماوه رى بو لاي خوى پاكيشاو بوو به
جى بى پروا بى كراويان ته وه له و كاته دا ده بيت جى نشينان بوو هه ستان به
پيوستيه كانى جى نشينى وه هه ر كه سيك متعانهئى خوى له ناو كومه لدا
له ده ست دا ناچاره ده بى واز له م بله و پايه مه زن و گرنگه بى ، كه واته
كومه لگاي ئىسلامى كومه لگايه كى پيك و پيك و ته واوه و هيچ
مه به ستيكى نه ، به لام ته نيا ته وه ي كه كومه لگاي ئىسلامى له كومه لگه
پوژ ئاوايى به ناسراوه كانى ئيمرو جيا ده كاته وه ته وه يه كه تيورى پامبارى
پوژ ئاوا ده لى :

ده بى جه ماوه ر بيت جى نشينى خوا له سهر زهوى ، وه پروون

کردنه‌وی ئه‌و لایه‌نه‌ش ئه‌وه‌یه که مافه‌کانی دادو فرمان ، له کۆمه‌لگای
 پۆژ ئاوابی دا ، کۆمه‌لای پێ ده‌ چه‌وسینه‌درینه‌وه وه ههر ئه‌وان جله‌وی
 کارو باریان به ده‌سته‌وه‌یه‌وه به ئاره‌زووی خۆدان به‌نامه‌وه پێساز دا
 ده‌نین ، وه ئه‌وه‌ی که ئاره‌زوودان لێ بیت له دانانی ده‌ستوورو یاسا له
 سه‌ر زه‌وی‌دا به‌ گوێره‌ی وێست و خواستی خۆیان جێ به‌ جێی ده‌که‌ن .
 وه‌مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیش له حوکم گیرانیان بریتی‌یه له پازی کردنی
 خواستی گشتی دانیشتوان پاکیشانی سه‌رنجیان و جێ به‌جێ کردنی هه‌واو
 ئاره‌زووی خۆیان .

به‌لام ئایینی ئیسلام به‌ پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌یه حوکم گیران ، فرمان
 ده‌رکردن ، ته‌نها شایسته‌ی خوای گه‌وره‌یه ، هه‌ر خوایه به‌ ته‌نها که
 مافی یاساو ده‌ستور دانانی هه‌یه بۆ به‌نده‌کانی به‌ پێ . هاوبه‌شو پێ
 به‌رامبه‌ر ، به‌لام پله‌و پایه‌ی کۆمه‌ل له پوانگه‌ی ئیسلامه‌وه وه‌کو پله‌و
 پایه‌ی ئه‌و جێ نشینانه‌ وایه که به‌ سرووشتی پله‌و پایه‌یان ناچارن که
 دوا‌ی پێزی ئه‌و خوایه بکه‌ون که پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)
 له لایه‌ن ئه‌وه‌وه هیناویه‌تی به‌ موو ئێی لانه‌دن ، وه ئه‌وانه‌ی به‌ دوا‌ی
 پێزای خوا که‌وتون له کۆمه‌لگای ئیسلامی‌دا هیچ مه‌به‌ستیکان نه‌بووه
 ته‌نها په‌زنامه‌ندی خوا و جێ به‌جێ کردنی فرمانه‌کانی ته‌بێ ، بوخته‌ی
 قسان ئه‌وه‌یه که کۆمه‌لگای پۆژ ئاوابی پله‌و پایه‌ی خوايه‌نی بۆ خۆی
 داگیر ده‌کات به‌ زۆره‌ ملی و خۆ سه‌پاندن له سه‌ر زه‌وی خوا‌دا به‌ پێ
 ئه‌وه‌ی مافی ئه‌وه‌ی هه‌بێ ، وه هه‌رچی وزه‌ و توانا هه‌یه به‌ گوێره‌ی
 وێستی خۆیی و ئه‌ندامه‌کانی ده‌یخاته کار . به‌لام کۆمه‌لگای ئیسلامی
 به‌نده‌یه‌تی‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی‌یه بۆ خوای گه‌وره‌و به‌ که‌مه‌ندی یاسای
 خواوه به‌ستراونه‌ته‌وه ، وه ئه‌و هیز و توانایه‌ی که هه‌یه‌تی به‌ کاری

ناهینى تنها له چوار چنوهى ئه و سنوره دا نه پى كه خواى گه وړه بوى
ديارى كړدوو .

تستاش دهمانه وى به كورتى وڼه يه كى پروونو ناشكراتان بخه يسه
پيش چاو دهر باره ي ئه و كومه لگايه ي كه بناغه كه ي له سهر بنچينه ي
يه كتا په رستى و په يام و جى نشينى دادمه زرينت ، وه مبه ستى ئه و
كومه لگايه ي سهر وه كو خواى گه وړه له چهند شوين له قورژنه
پروژه كيدا باسى كړدوو نه و به :- كه ئه و خو وپه ووشته به زانه ي
خواى گه وړه دهمه وى ژيانى مروفايه تى پى شيرين و پازاوه بيت و
خبر و فپه كه ي به هممو لايه كدا به گوږه ي توانا بلا و بيته ووه و هه و
بدات بو به رز كړنه ووه و زور كړدنې پريازه چاكه كاني و به پر كړدن و
نه هيشتى هممو ئه و خرابه و خرابه كاريانه ي كه خوا پى ناخوشه له
سهر زده وى بكرت ، وه پاكي بكاته ووه له چلك و چه په لى گومان ، وه
ژينى ئسلام ته يا سهر بو نه و نه هاتوو كه دوه لته ك دابمه زرينت و
گرنكى به هه لسو پاندنى كارو باره كاني بدات و هه بستيت به گرنكى
دان به به رزه ووه ندى گه لى كى تايه ت له ناو هممو و گهلانى جهان داو
بقى گهلانى ديكه ش پست گوئى بخت .

به لكو نه وى پاستى بيت نه و به كه ژينى ئسلام له و دوه لته ي
كه په پى بنچينه كاني ئسلام داى دهمه زرينت مبه ستكى زور پروژ
ترو به رز ترى هديه ، وه له سهرى پيوست ده كات كه هه رچى له
تواناى دا هديه به كارى به پى له پناو به دى هيسانى كومه لگايه كى
ئسلامى دا بو وده رختى نه وى كه خواى گه وړه دهمه وى ژيانى
به نده كاني له سهر زده وى دا پى پرازينته ووه ، وه به په ننگى پاكي و جوانى و
خبر و ته ووى و پرزگارى و خوش به ختى په ننگ بداته ووه ، هه بستى به

له ناو بردنی هه موو ئه و شتانه ی که ده بنه هۆی خراپه و ئازاوه نانه وه
بۆ سهر بهرژه و نه دی به نه کانی خوای گه وره .

وه ئایینی ئیسلام و ینه به کی پروون و ئاشکرمان له چاکه و خراپه
ده خاته پیش چاو بۆ ئه وه ی له و پرووانگه به وه به سوانین بر وانه نه و
به رژه و نه دی یانه ی که خوای گه وره پێ یان پازی به و ئه و خراپه و خراپه
کاریانه ی که خوا پقی لێ یان ده بینه وه ، که واته کو مه لگای ئیسلامی له
هه موو جه رخ و ژینگه به کدا ده توانیت به رنامه ی چاک کردن و به روه رده
کردن بسات به پێوه ئه گه ر هات و ئه و و ینه پروون و ئاشکرایه ی چاکه و
خراپه ی له پیش چاو دا به ریت . وه ئه وه ی که ئایینی ئیسلام زۆر
مه به ستی به داوا له نه وه کانی ده کات که ده ستی پێوه بگرن و له بنچینه
خو و په ووشیه کانی لا نه دن ، وه هه ر به م شیوه به نه خشه به کی پته وی
به رده وام بۆ کو مه لگاکه ی ده کیشیت بۆ ئه وه ی لایه نی پامیاری به که ی
له سهر بنچینه ی پاست گو یی به کی بوخت و داد گه ریه کی دره خشان و
ده ست پاکیه کی پێ گه رد دا به زرینی ، وه له هه یج کات و زه مانیک دا
ئایینی ئیسلام پازی ناییت که کو مه لگاکه ی له زۆر داری و قیل و ده ست
دریژی نزیک بکه و ینه وه له پێناوی به دی هێنایی به رژه و نه دی به کانی
نیستمانی و به پێوه بردن و نه ته وه یی وه ئایینی ئیسلام له هه موو کاتیک
په وایی و ده ست پاکیه و داد گه ری به زیاتر داده نێ له سهر هه وای
ئاره زوو به یه و نه دی خه مرایه تی و نزیکیه ی له تێوان پێشه وای گه لدا له
زوه وه ی وولات وه له تێوان گه لیک و گه لیکه دیکه له ده ره وه ی
وولات دا .

دیسانه وه ئایینی ئیسلام فه رمان ده کات به ده و له نی ئیسلامی و
نه زانه ی هه ل ده ستن به به پێوه بردنی کار و بار و تا که کانی تر هه ر که تی

به لیستان دا به لینه که به تهوای بهنه سهر ، وه کیشانهو پیوانه به تهوای
 نهجام بهن وه مافی خه لکی به ناپهوا نهخون وه نهوهی که بهزار
 ده یلین کرده وهی پی بسکن ، وه نهو مافانه له بیر مه کن که له لایه ن
 خه لکی به وه به سهر تانه وه ههرومک چون که مافی خوتان به سهر
 خه لکی به وه له بیر ناکه ن ، وه دهسه لات و هیزی ماددی تان مه کنه هو ی
 زولم و زورداری ، نهوش بزانی که پاستی له هه موو کاتیک دا هه ر
 پاسته ، جا که وایه په له بسکن بو جی به جی کردنی ، وه هیزو
 دهسه لاتیش سپارده به کی خوایی به بو بهنده کانی هه ر کاتیک به کار تان
 هینا دنیا بن له وهی که لیرسراون له بهرده م باره گای خوا به بی که م و
 کووپی • ئینجا دهوله تی ئیسلامی هه ر چهنده له ناوچه به کی تاییه ت له
 ناوچه کانی زهوی ، یان له پارچه به ک له پارچه کانی دا بهر یا بیست
 مافه کانی مرو فایه تی و شارستانیه ت بو سنووری جوغرافی دیاری ناکات ،
 بو وینه : ئایینی ئیسلام بو مرو فایه تی چه ند مافیکی پامیاری دیاری
 ده کات و فه رمان به چاودیری کردن و پاراستی ده کات له هه موو کاتیک دا
 بو هه موو ئاده میزاد له سهر زهوی ، جا نهو ئیسانه چ له ناوده وهی
 دهوله تی ئیسلامی دا بیست یا له ده ره وهی ، دوژمن بیست یا دوست بیست ،
 خو شه ویست بیست یا ناخه ز بیست ، به هو ی جه نگو وه ، وه نه وهی لیره دا
 ئایینی ئیسلام به گرنگی ده زانیست پیز گرتنی ئاده میزادو به فیرۆ
 نه چو نیه تی ، چونکه خوین پشتن له هه موو کاتیکدا حه رامه و دروست
 نیه ته نها به مافیکی په وانه پی ، وه له ئایینی ئیسلامدا په وانی به ده ست
 دریزی کردن بو سهر ئافره ت و مندالو په ک که وته و نه خوشو بریندار
 له هه ر کاتیکدا بیست ، وه ههروه ها به پیوستی داناوه که پیز له
 شه ر ه و نامووسی ئافره ت بگری ، وه به هج کلوجیک دروست نیسه
 سوکایه تی و ده ست دریزی بو سهر بگری ، وه پیوسته خواردن بدریته

برسى و پۇشاك بىدرىتە پرووت و ، بىرىندار دەرمان بىكرى و نەخۇش دلى
 بىدرىتەو ، ھەر چەندە كە ئەو پرووت و بىرىندار و نەخۇشانە لە گەلىكى
 دوژمن بە دەولەتى ئىسلامى بن ، ئا ئەم مافانە و چەندە ھا مافى دىكەش لە
 وانەى كە ئايىنى ئىسلام بەخشىونى بە ئادەمىزاد لە بەر ئەوئى ئىنسانە و
 پلەو پاىەو مافى بنچىنەى ھەيە لە دەستورى دەولەتى ئىسلامىدا .

بەلام مافە شارستانىە تەكن ئايىنى ئىسلام تايەتى نەكردووە تەنھا
 بەو كەسانەى كە لە ناوئەوئى دەولەتى ئىسلامى لە دايك بوون بەس ،
 بەلكو لە پاستىدا ھەموو مۇسلمانىك لە ھەر شوئىك لە دايك بوو بى و
 بەروەردە بووئى ئايىنى ئىسلام سەر پىشكى دەكات بۆ وەرگرتن و گەشتن
 بە مافە شارستانىەكان ، تەنھا بە ھاتنە ناو سنوورى دەولەتى ئىسلامى ، وە
 بەش و مافى ئەو كەم تر نىە لە بەش و مافى ئەوانەى كە لە ناو دەولەتى
 ئىسلامىدا پىشتا و پىشت لە دايك بوون و ھەر چەندە ژمارەى دەولەتە
 ئىسلامىيەكان لە سەر زەوىدا بىگاتە ژمارەيەكى زۆر ، پىويستە لە سەر
 دانىشتوانى ئەو دەولەتانە كە لە ھەموو مافە شارستانىەكاندا ھاوبەش بن ،
 وە مەرقۇفى مۇسلمان ھىچ كاتىك پىويستى بە پەساپورت نىە بۆ ھىچ
 وولائىك لە ولئاننى سەر زەوى كە بىەوئى سەفەر بىكات بۆين و بىچىتە
 ناويانەو ، وە بە گۆپرەى تواناو لىھاتووى خۆى ئەوئەندەى ئارەزووى لى
 بىت دەتوانىت بەرز بىتەو بۆ پلەو پاىەو لىپىسراوى و كار بەدەستى بە
 بى ئەوئى ھىچ شتىك لە پەچەلەك و ھۆزو چىنايەتى بتوانىت پىئى بىئى
 بىكرىت و بىتە بەر بەست لە بەردەمىدا . وە ئەو كەسانەى لە ناو خىاكى
 دەولەتى ئىسلامىدا دەژىن (بىجگە لە مۇسلمانان) ئايىنى ئىسلام چەند
 جۆر مافى بۆ دىبارى كىردوون كە ئەمەش بە سىرووش بەشكىكە لە
 بەشەكانى دەستورى ئىسلام و لىئى جىا نابىتەو وە لە زاراوئى ئىسلامىدا
 بەم جۆرە كەسانە دەووترى (اهل الذمة) كە بىرىتىيە لەو كەسانەى

ټاينی ټیسلام مافي پاراستی گیایانی مسوگر کردووه ، وه هیچ گومانی
 ټیدا نی په که گیانو مالی (اهل ذمه) پاریزراوه و دست دریزی کردن
 بو سهریان قهدهغه په ، ههر وه کو چون که گیانو مالی مسولمانان
 پاریزراوه ، وه هیچ جیاوازیه له نیوان مسولمانو (اهل ذمه) دانی په
 لهو یاسایانهی که دانراون بو تاوانباران و به پړتوه بردنی کارو باری
 شارستانیهت ، وه په وانی په بو دولتهی ټیسلامی که دست له یاسا
 که سایه تیه کانی (اهل ذمه) بدات ، وه له بیرو باوهو بیر کردنه وه و
 به ندایه تی و درووشه ټاییه کانیان دا سهر به ستن : نه وانهی که باسمن
 کردن نمونهی مشتیکن له خهرواریک لهو مافانهی که ټایینی ټیسلام
 به خشیونی به هاوالاتی غهیره مسولمان ، نه مانه لهو مافه سهر به خوئی په
 دامه زراوانه که پشه کهنی کردن و دست به سهر دا گرتیان درووست
 نه ، مادام له ژیر سنوورو پاراستی ټیمه دان ، ههر چهنده دوله تیکی نا
 مسولمان هاوالاتی په مسولمانه کان بجه و سیتته وه و به جهنده ها شیوه
 نه شکه نجه و نازاریان بدات له بهرامبه نه وه دا په وانی په بو دولتهی
 ټیسلامی که دست دریزی بکاته سهر هاوالاتیه نامسولمانه کان و له
 مافه کانیان بی به شیان بکات : به پنجه وانهی شهریه تی ټیسلام و
 هه لوه شانده وهی پروا نامه و به یمان ، (وه سویند بی به راستی) نه گهر
 هه موو مسولمانان له دهره وهی دولتهی ټیسلامیدا بکوژرین بو ټیمه په و
 نه که له ناو سنوری دولتهی ټیسلامیان دا خوئی تاقه که سیکه نه هلی
 ذمه (اهل ذمه) بریزین مه گهر تاوانیکی وای کردی که شایانی
 کوشتن بی . وه به پړتوه بردنی دولتهی ټیسلامی و ناسان کردنی نیش و
 کاره کانی ده درپته دست که سیکه وه که له پلهو پایه و لپها تووی دا بتوانی
 کارو باری ولات به پی کات و سهر دهم و ولاتانی تر به پړتوه بسات ،
 وه ههر که سیک باوه پی به بنجینه کانی یاسای ټیسلام هدیت مافی نه وهی

ههيه كه پاي خۆي بۆ ههلبژاردنى جێ نشيني دهر بېرېت ، وه ئهوهى كه به شىوهيهكى تايهت له ههلبژاردنى جێ نشيني دا تێ بينى دهكرېت ئهوهيه : كه خوا پهروستى و له خوا ترسان و شارهزايى بهكى تهواوى دهربارهى ئىسلام ههيت ، وه له ههمان كات دا لى هاتووېيهكى تهواوى ههيت له ههلسوپاندنى كارو باري ميللهتى ئىسلام ، له كاتى جهنگ و ناشتى دا ، وه بهلو پايه و جێ نشينهتى نادرېت تهنها بهو كهسه نهيت كه نهو خو و پهروشت و ئاكارانهى تيدا كۆ بيتهوه وه له ههموو كهس زياتر جىگهى متمانه و باوه پى كراوى گهلبهت ، له دواى دا كۆپى پراويز كردن له لايهن ههموو جهماوهروه ههلبهزير درېت ، بۆ يارمهتى دانى جێ نشيني (الخليفة) . وه له سهر جێ نشين (خليفه) پيوسته كه ههموو كارو بارهكانى دهولت به پى پراويزى (اهل الحل والعقد) كۆپى پراويز كردن ببات به پيوه . وه ئهوه كهسه ههر به جێ نشيني دهيتتهوه مادام جىگهى متمانهى گهلبهت ، بهلام ئهگهر هات و ئهوه بپراو متمانهيهى له دهست دا نهما ئهوه پيوسته لهو بهلو پايهى بېته خوارهوه ، بهلام نهگهله ئهوهشدا بهردهوام گوئى بۆ قسه و فرمانى دهگيرى مادام جىگهى بپراو متمانهى خهلك بى ، بهلكو لهو كاته دا بۆى ههيه كه خۆى ههلبهزيرت و بهر بهرچى پاي ههموو نهتدامانى كۆپى پراويز بدانهوه ، كاتيك بۆى دهركهوت ئهوهى كه نهوان بۆى چوون پىچهوانهى پاستهقينهيه .

وهههموو هاوالبان مافى پهخه گرتيان ههيه كاتيك كه له دهولتهى خهليفه دا شتيكان بينى شايهنى پهخه لى گرتن بېت ، بهلام دهستور و ياسا دانان له دهولتهى ئىسلامى دا پىگهى پى نادرېت تهنها له چوار چپوهى ئهو سنورانه دا نهيت كه شهريعهتى ئىسلام بۆى ديارى كردوه ، وه نابى لى لا بدرېت .

وه نهو بهرنامه یی که خوا ناردویه ته خواره وه و پیغمبر (صلی
 الله علیه وسلم) پای گه یاندوه و پیوسته له سر گه لی رسولمان به
 ته وای ملی بو که چ بکن ، وه بو هیچ کو پیک له کوپه کانی یاسا
 دانان په وانیه که بچو کترین کوپانکری تیدا بکن ، به لام دهر باره ی نهو
 حوکمانه ی که زیاتر له مه یستیک ده گه یمن پیوسته له سر نهو
 که سانه ی که له نابین شاره زان لایه نو مه بستی پاستی شهر یعتی تیدا
 پروون بکنه وه ، نه وانه و چنده ها شتی تر که له سر نهو شتویه دن
 ده خرینه به رده م لیژنه یکه له زانایان و شاره زانانی کوپی پراوژ . وه
 نه گهر هلت و کومه لیک له کارو بارو پرووداوی گهره ی وایان بهر چاو
 کهوت که هیچ ده قیکی تایه تیان دهر باره ی نه ها توته خواره و ، له و
 کته دا پیوسته له سر کوپی پراوژ یاسایه ک بو نهو کارو بارانه له
 چوار چیوه ی سنوری شهر یعتی ئیسلام دا دیاری بکات . وه داد پرسین
 له ئیسلام له نه له خلیفه و نه بهر پیوه بهرانی ده ولت هیچ کامیان
 ده سه لاتیان تی دا نی یه ، وه نهو که سه ی ده پته داد پرس مانای وایه
 نه و ده پته جی نشینی خواو لی پرسراوه له بهر ده می دا . وه داد پرس
 (قاض) له گدل نه ووا که ده ولت دای ده نی سه ره رشتی ده کات له
 کوپرو داد پرس دا بوی نه حوکم له تیوان خه لک دا بکات ته نها به بی ی
 نهو بهرنامه یه نه بیت که خوا ناردویه ته خواره وه و پیغمبر (صلی الله
 علیه وسلم) پروونی کرد و نه وه . وه نهو داد پرس یه نابیت داد پرسه که
 له هه ق و داد گزی بگریته وه هه چنده داد پرس یه که ی له گدل
 پیوانی ده وله تیشدا بیت ، به لکو پیوسته له سر سه روکی ده ولت که
 له به رده م داد پرس دا ناماده بیت وه کو هاو لاتیانی دیکه نه گهر هات و
 داواکار یان داوا له سر کراو بو .

ياسای کۆمهلايه تی

ئەو تېۋرەي كە ياسای كۆمهلايه تی ئىسلامى لە سەر بنیات دەئری
 ئەو یه : كە تاكه كانی بهرەي ئادەمىزار ھەموویان لە سەر زەوی دا لە
 يەك پەچەلەكن خۆای بێ ھاوتا لە سەرەتادا بێجگە لە گیانێك ھېچى
 دیکەي دروست نەکرد ، وە ھەر لەم گیانەش ھاوسەرەكەي دروست کرد
 ئەوانەي كە ئیستا دەیان بێنن زەوی خۆیان لە ھەموو كۆن و قۆزبێك دا
 ئاوەدان کردۆتەو وە لە سەرەتادا بهرەي ئەم تێرو مێیە (آدم و حواء)
 يەك گەل و يەك ئایین و يەك زمان بوون و ھېچ جیاوازی و دوورە پەرنزی
 لە نیوانیان دا نەبوو ، بەلام ھەر كە ژمارەیان زیادى کردو بەرەو زۆر
 بوون چوون و بڵاو بوونەویان لە ھەموو ئاۋچەكانی زەوی دا پەرەي
 سەند ، وە ھەر بە ھۆی ئەو پرژو بڵاویەو دابې دابېو بەش بەش بوون
 بۆ چەندەھا گەل و نەتەو و ھۆز ، وە ئەم جیاوازیانە خۆي كێشایەو و ناو
 جلاو بەرگ و شێوازی زبانیان و ، ئاوو ھەوای جیاجیای ئاۋچەكانی سەر
 زەوی و کاریکی گەرەي کردە سەر پەنگ و پوخسار و ئاكاریان •

و ئەم ھەموو جیاوازیانە لە جیھانی ئەمڕۆ بەر چاوو لە واقعی
 کارو بارو پاستەقینەدا بەدی دەكرێت ، وە ئایینی ئىسلام دان بەم
 پاستی یەدا دەئیت وە بریاری لە سەر دەدات و نایەوێت لە ناویان بسات ،
 بەلكو لە سەروى ئەمەشەو ئایینی ئىسلام دەئیت ئەم جیاوازیانە
 سوودمان بێ دەبەخش لە کارو باری كۆمهلايه تیماندا ، چونكە

ئاشنايەتى و كۆمەكى كىرىدەن ئىنتايىن دا دروست ئايىت تەنھا بە ھۆى
 ئەم جىاوازيانە نەبىت بەلەم لەگەل ئەمەش دا ئايىنى ئىسلام ھەممو ئەو
 جىاوازيانە ۋەلا دەبىت كە لە ئىتوان خەلكى پەيدا بوون ۋە لە دەمارگىرى و
 پەچەلەك ۋە پەنگ ۋە زمان ۋە بىرو باۋپى نەتەۋايەتى و نىشتەمان پەرسى ،
 بە ھەلەو سەر لى شىۋاۋى دەداتە قەلەم • ۋە ھەر جىاوازيەك كە پەيدا
 دەبىت لە ئىتوان دوو كەس دا لە سەر بىنچىنە دەۋلەمەندى ۋە ھەزارى و
 بەلەو پايدە كەم دەستى و ، نىزىكى ۋە دوۋرى لە ۋانەبىن كە بىنە ھۆى
 جىاوازي پەچەلەك ۋە خىزان ۋە زىنگە ۋە دەۋر ۋە بەر ، ئايىنى ئىسلام بەشتىكى
 بىرو بىچ ۋە خەرافى ۋە سەر لى شىۋاۋى دادەبىت ۋە پەيامى ئايىنى ئىسلام
 بۇ ھەر كەسك كە لە سەر ئەم زەۋى پەدا بىزىت ئەۋەيە : كە خوا
 نىۋى لە نىرو مەيەك دروست كىرەۋە ۋە ئۆۋ ھەمموۋان بىر
 يەككىرىن ۋە لە مافەكەنى مۇۋاپىقەتى دا يەكسان ۋە ئەم پۈۋەۋە ھىچ كەسك
 گەۋرەيى بە سەر ئەۋەي دىكەۋە نە •

ئا ئەمەيە بۇچونى ئايىنى ئىسلام بۇ مۇۋاپىقەتى ، ۋە لىرەدا
 دەردە كەۋىت كە ناگۇنچىت جىاوازيەكى ئاشكرا لە ئىتوان مۇۋاپىك ۋە
 مۇۋاپىكى دىكەۋە ھەبىت لە سەر بىنچىنە جىاوازيان لە پەچەلەك ۋە
 پەنگ ۋە نىشتەمان ۋە زمان دا ، بەلكو ئەو جىاوازيە ئاشكرايانە لە ئىتوان
 ھەممو تاكەكەنى ئادەمىزادا دەردەكەۋى بە ھۆى جىاوازي بۇ چوۋن ۋە
 مەبەستىان لە زىان دا ، بۇ نەۋىتە : دوو برا ھەر چەندە لە پۈۋى
 پەچەلەكەۋە لە دايك ۋە باۋكىن بەلەم لە پەۋپەۋە زىياندا لە سەر
 دوو پىيازى جىاۋاز دەپۈن ، ھەر كاتىك لە بىرو باۋپو خو
 پەۋۋىشتى دا جىاۋاز بىن ، ۋە تاكەكەنى ئادەمىزاد لە سەر بىنچىنە نەتەۋە
 پەچەلەك يەككىرى نەگىر ، بەلكو يەككىرى گىرتىان لە سەر بىنچىنە بىرو
 باۋپىكى دىارى كراۋ ، خو پەۋۋىشتى بەرزىت ، ۋە ھەر كەسك

پروای به خوايه تی خواو پاشايه تی نهو هه بیت پازی ده بیت به وهی که
 یغه مهران (علیهم السلام) پی هی هه ستاون و تایینی پاسته قینه که بیت به
 بهرنامه ی کرده وهی بو زیانی ، وه ده بیت به به شیک له به شه کانی نهو
 کومه لگایه وه به تاکیک له تاکه کانی ، جا چ له وه لاتی نه فریقادا بیت یان
 له نهو روپا بیت وه یان له په چه له کدا بجیته وه سهر په گزی سامی وه یان
 بجیته وه سهر په گزی ثاری ، په ش بیست بیت یان سپی بیت ، به زمانی
 کوردی بدویت یان به زمانی عهده بی ، هه موو نهوانه ی که لهو
 کومه لگایه دا به شراریان کردووه له بهی کومه لایه تی و مافه کانیاندا وه کو
 ده نکی شانه یه کسان و هه چ شیک لهو جیاوازی یه (الفوارق) بهر یی و
 نه ته وه یی و تایفه گهریه کان له نیوانیاندا گوئی ی پی نادرئ ، به لکو
 هه موویان وه کو یه وازو ده سه لاتندارو پی ده سه لات له نیوانیاندا یه ،
 وه به چاوی سووک ته ماشای هه چ کامیک له پو لوی نه ته وه که مان ناکه ن
 وه هه چ کامیکان به لایه وه شور یی نه که تیکه لاو بیت (کو بیته وه) له گهل
 برا مسولمانه که ی له ترسی نه وهی که تووشی چلک و یسی بی نه
 نه نجامی هم تیکه لاو بوونه ی له گهل برا کهیدا ، وه ههروه ها هه چ کوسپ و
 ته گهره و په رده یه که له نیوانیاندا یه ده رباره ی زن و زن خوازی و
 خزمایه تی و دانیشن و تیکه لاوی و خواردن ، وه له ناو کومه لدا به هیز و
 بی هیز په چا و ناکریت به هو ی نهو په چه له که ی که ده چیته وه سهری
 یان نهو پیشه یی که پی هی هه لده ستی وه خوی لی یان جیا ناکاته وه به
 تایبه تی بهو مافانه ی که تایبه ته به نه وه وه شانازی به به چه یه که وه یان
 به به ماله یه که وه یان به جینیک له کومه لدا ناکات ، وه ههروه ها مرو ف
 له ناو کومه لدا به به پیزو قسه په و دانانریت به هو ی به ماله وه یان به
 هو ی مال و دارایی به وه ، به لکو کامیک مرو ف پیزی لی ده گبریت له
 نیو نهو کومه لدا که به خو و په وشتی بهرز له ناو خه لک خوی جوان و

شیرین کردیت ، وه له هه موو کهس زیاتر خوی له تاوان پارێزیت و
 نرسی خوای له دایدا بێ ئه وه کۆمه لێکه به هوی په چه له کو په نگ و
 جوگرافیا وه سنووری بو دیاری ناکریت ، به لکو بوی ههیه زیاتر له
 سنووره بپریت و به نپو هه موو قوژبنیکی سه ر زه وی دا بگه پریت ، تا کو نه
 سه ر ئه م بنچینه یه برایه تی به کی مرۆفانه ی جیهانی بنیات بنریت : به لām
 کومه لگا کانی نه ته وه یی و نیشتمان په روه ری بۆیان نه که به شداری بکه ن
 ته نها له وه په چه له کو نیشتمان ته یه ته نه بیت که ده چنه وه سه ری ، وه
 ده رگی ها مو شو کاردن داده خه ن له هه موو پۆله کانی ئاده میزاد که له
 خۆیان نه بن . به لām کۆمه لگهی ئیسلامی که کۆمه لگه یه کی خاوه ن بیری
 بیرو زو په ووشتی به رزه هه موو کاتیک ده رگی له سه ر پشته بو هه موو
 ئه وانه ی که بر وایان به یه ک به رنامه هه بیت و خاوه نی خو په ووشتیکی
 پێک بن ، بو ئه وه ی به شداری ئه و کۆمه له بکه ن و بگه ن به مافه کانی
 خۆیان وه کو هه ر یه کیک له و کۆمه لگایه را به شیوه یه کی یه کسانێ ، له
 درایدا ئه و که سانه ی که بر وایان به بیرو با وه پی ئیسلام نه ئایینی ئیسلام
 هه ر چهنده وه کو تا که کانی له ژیر به یداغی ئیسلامدا ده زین سه یریان
 ناکات ، به لām له هه م ن کات دا به سۆزی مرۆفایه تی گشتی ده یان گرته وه و
 مافه سه رووشتی یه کانی مرۆفایه تیان لێ زه و ت ناکات : وه شتیکی پو وون و
 ناشکرایه و ، له هه یج کهس شا را وه نه ته گه ر ها ت و دوو برا جیا وازیان
 نه بیرو با وه پدا هه بوو وه هه ر یه که یان به پێبازیکی جیا وازدا ده پوشت
 له په و په وه ی ژیا نی دا ، ئه وه ما نزی وایه که به تی وه چه و برایه تی له
 نیا وایاندا به چرا وه ، وه هه ر وه ها ته گه ر وه چه ی مرۆفایه تی دابهش دابهش
 کرا یان دانیش توانی ناوچه یه ک له ناوچه کانی زه وی دابهش کرا بو دوو
 تایه فیه یه کیکیان بر وای به م به رنامه و بنچینه کانی هه بوو ، وه ئه وی دیکه یان
 بر وای بێ نه بوو هه یج گومانێ تیدا نه که هه ر به م شیوه یه جیا ده بنه وه بۆ

دوو کۆمه‌لی تیک جیاواز ، به‌لام برابره‌تی و مرو‌فایه‌تی ، به‌رده‌وام له
نیوانیان دا هه‌یه ، وه له سه‌ر بنچینه‌ی ئهم مرو‌فایه‌تی و هاوبه‌شی‌یه
کۆمه‌لگه‌ی ئیسلام به‌گوێره‌ی که ده‌گونجی بیرى لى بکریته‌وه له
مافه‌کانى ئاده‌میزاد سه‌لماندویه‌تی و داویه‌تی به‌کۆمه‌لگا‌کانى تری بچگه‌ له
ئىسلام . ئینجا که پایه‌کانى یاسای کۆمه‌لی ئىسلامت ناسی وهره با یه‌که‌وه
ده‌ست بکه‌ین به‌ لى کۆلینه‌وه‌ و چاو گیران له‌و بنچینه‌ و پرۆگرامه
کرده‌وه‌ی یانه‌ی که ئىسلام نه‌خشه‌ی بۆ کیشاون بۆ هه‌موو لایه‌نه‌کانى
یارمه‌تی و پالێشتی یه‌کترى و مرو‌فایه‌تی : وه یه‌که‌م دامه‌زراو و
گرنه‌گرتن و مه‌به‌ستى ترینیان له‌ کار و باردا له‌ کۆمه‌لگای مرو‌فایه‌تی دا
(داله‌) وه له‌ ناو مالدا چهند تاکیک هه‌ل ده‌که‌وئ وه به‌ هۆی هاوسه‌رى
زنى و میردایه‌تی وه به‌ هۆی ئه‌و هاوسه‌ریه‌تی یه‌وه بنه‌چه‌یه‌کى تازه‌ دینه‌
بوونه‌وه‌ و چهنده‌ها لکى خزمایه‌تی و ئاشنایه‌تی و هۆزایه‌تی لى ده‌یته‌وه ،
وه به‌رده‌وام ئه‌و په‌یوه‌ندى یه‌ په‌ره ده‌ستیت و فراوان ده‌یت تا که
باله‌کانى بلاو ده‌کاته‌وه به‌ره‌و کۆمه‌لگه‌یه‌کى فراوان و به‌ربلاو . ئینجسا
خێزان ئه‌و دامه‌زراوه‌یه که هه‌موو وه‌چه‌یه‌ک پۆله‌کانى مه‌شقى تیدا
ده‌که‌ن وه ئاماده‌یان ده‌کات بۆ هه‌لگرتنى سه‌ر په‌رشتى شارستانیه‌تی
مرو‌فایه‌تی گه‌وره ، به‌و په‌رى خۆشه‌ویستى و دل دانه‌وه‌ و دلسۆزى و
ئامۆزگارى . جا ئه‌و دامه‌زراوه‌ وه نه‌بێ تکه‌کانى ئاماده‌ بکات بۆ
هه‌ستنه‌وه‌ی شارستانیه‌تی مرو‌فایه‌تی و گه‌شه‌ کردنى و به‌س ، به‌لکه‌ ئه‌و
دامه‌زراوه‌ خۆشه‌ویستى ده‌خاته‌ ناو دل و ده‌روونیانه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی که میان
له‌ هه‌موویان باشترو کار و بار چاکتر ده‌بات به‌ پێوه‌ بیکه‌ن به‌ جێنشیى
خۆیان ، وه ئه‌و پاستى‌یه‌ی که له‌م پوه‌وه لایلى لى ناگرئ ، ئه‌وه‌یه
که خێزان په‌گ و پێشه‌ی بنچینه‌ی شارستانیه‌تی مرو‌فه ، وه ئه‌و
شارستانیه‌ته به‌نده له‌ سه‌ر پاستى و دروستى ئه‌و په‌گ و پێشه‌یه ، هه‌ر

له بهر نهوومه ده بښن که په کم شتیک که ټایښی ټیسلام گرنګی پټی داوه
 له مهسه له کانی کومه ل بنیات نانی دامه زراوی خزانه ، وه بریاری له
 سهر ددهات که دامه زریټ له سهر باشترین و پته و ترین بنچینه . نهو
 شپوه پراسته پټی وینه بهی که له تیوان پیاو و ثافرت دا هه به له په یوه ندی
 هاوسه ری زن و میردایه تی له پروانګه ی ټیسلامه وه نهو به : که ههر په کیلک
 له وان پازی بیت به ههستان به هه لسو پاندنی کارو پاری ژیانان به پټی
 نهو بهی که پوی دیاری کراوه له گه ل سروشتی دا ده گونجی ، پو نهو بهی
 له سهر هم بنچینه به مال و تیکه لوی و هاوسه ری به کی پتک دامه زریټ .
 وه ټایښی ټیسلام هیچ شتیکی هیچ و پوچ به کم سهر ناکات وه نهو
 په یوه ندی به نا شهرعی بهی که له تیوان پیاو و ثافرت دا په یدا ده بیت به
 گالته و گه پی سروشت سهری ناکات و وه کو شتیکی سووک و ناشیرین
 په فتاری له گه لدا ناکات ، به لکو نهو تیکه لوی به ناپه وایی به له پروانګه ی
 ټیسلامه وه تووشی بنچینه کانی شارستانی تی مرو فایه تی ده بیت و هه ره شه ی
 پووخانو نه ناوچوونی لی ده کات . وه ټایښی ټیسلام وینه ی نه م
 په یوه ندی به قه ده غه ده کات ، وه به تاوانه یاسایی به کانی ددهاته قه له م ،
 وه پو ههر که سیک که به م کرده وه هه لسیټ له ناو کومه لدا تو له و
 سزایه کی تووندو تیزی پو بریار داوه نه مهش پو نهو بهی که له نار
 کومه لدا هم جوړه په یوه ندی یانه ی ده بنه هو ی بنه بر کردنی شارستانی تی
 مرو فایه تی بلاو نه بنه وه ، وه پو نهو بهی نهو کومه له پاک بیته وه له
 پالنه رانه ی که زن و پیاو هان ددهن پو دروست بوونی هم جوړه
 په یوه ندی به ناپه وایی به که هیچ سهر په رشتیه کی له ژیردا به دی
 ناکریټ .

وه یاساکانی ټیسلام ده رباری خو داپوشینی ثافرت (حجاب) و
 قه ده غه کردنی تیکه لوی پیاوان و زنان و قه ده غه کردنی بلاو بوونه و بهی

گۆرانی و سووردان و خراپه کاري و بلاو بوونهوه یان تهنه باو ئهم مه بهسته یه : وه مه بهستی هه ره بهرزو پاسته قینه شی به هیز کردنی خیزان و پاراستیه نی لهو شتانه ی که ده به نه هو ی بی هیزی و توانه وه ی ئاده یزاد •
 ئه وه شی له لایه که وه وه له لایه کی تره وه ئایینی ئیسلام تهنه نه وه ستاوه به وه ی که پینگه بدات بو په یوه ندی به کی شهرعی له نیوان پساوان و ئافره ت داو بهس به لکو ئهم په یوه ندی به شهرعی به به کرده وه به کی خیر و چاک و به ندایه تی خوی ده زانی •

وه هه ره له بهر ئه مه شه که ئایینی ئیسلام زن نه هیتان و شوو نه کردنی (په به نی) به شتیه به کی زۆر توند و تیز ده بو و غزینی • بو یه ده بینن ئایینی ئیسلام هانی هه موو که نه جیک ده دات که به خاته ئه ستوی خوی ئه وه ی که دایک و باو کی له پیش ئه ودا خستویه نه ته سه ره شانی خویان بو هه ل سو پراندنی کار و باری شارستانه ت •

وه هه روه ها ئایینی ئیسلام گوشه نشینی (الره بانیه) به کاریکی باش نازانی به لکو به دروست کراویکی (بدعه) خراپی ده زانی و پیچه وانه ی سرووشتی خواجه •

وه دیسان ئایینی ئیسلام به چاویکی باش سهیری ئهم باوو نه رینه نه ناکات که ده به نه هو ی گران کردنی باری زن هیتان له سه ره پیاو ، به لکو ده به ویت که زن هیتان بکات به ئاسان ترین کار له نیو کۆمه لدا ، وه داوین پیسیشی به ناشیرین ترین کار ده داته قه لهم • جا هه ره له بهر ئهم مه بهسته شه که ئایینی ئیسلام زن و زن خوازی قه ده غه نه کردووه تهنه نه ئه و خزمه نزیکه تایه تیانه نه بن که پیمان ناشین وه کو دایک و خوشک و پوو رو کچی براو کچی خوشک و دایک و خوشکی شیر ی ، وه بیجگه نه وانه په وایه بو پساو هه ره کاتیک ئاره زووی لی بوو له خزمه کنی

دیکه‌ی دووری ده‌توانی بیان کات به هاوسه‌ری ژبانی ، وه ئایینی ئیسلام
جیاوازی به تایفه گهریه‌کانی بنه‌پر کردووه بنجینه‌کانی تیک شکاندووه .
جا مادام وایه پښگا دراوه به هه‌موو مسولمانان به گشتی که ژنو ژن
خوازی له به‌ینی خویاندا بکه‌ن، وه له هه‌مان دات‌دا فەرمانیان پښ ده‌کات به
سووک و ئاسان بیهن به‌پښوه ، وه هه‌روه‌ها له ماره‌یی و کهل و په‌لی‌دا
نه‌ندازه‌یه‌کی مام ناوه‌ندی پریار بده‌ن به شیوه‌یه‌کی وا که هه‌ردوو کیان
توانای هه‌لگر تیان هه‌بښ ، وه له پوانگه‌ی ئایینی ئیسلاموه به‌پښی ماره‌یی
پښووست به داو پرس (قاضی) و شهرع زان (مه‌لا) ناکات چونکه به
پاستی‌دا به‌پښی ماره‌یی له کومه‌لگه‌ی ئیسلامدا پشه‌یه‌کی ئاسانه‌و
ده‌توانریت جڼی به‌جڼی بکړیت به په‌زامه‌ندی هه‌ردوو لا واته (ژنو
میرد) و دوو شایه‌دی پاستگوو ده‌ست پک ، به‌لام وه نه‌بڼی به‌پښی ئهم
ماره‌یی به به شیوه‌یه‌کی نه‌پښی و به‌نهان بیټ ، به‌لکو پښووسته له دڼی و
گه‌رپه‌ک و ناوچه‌دا ئاشکراو دیار بیټ .

وه ئایینی ئیسلام پیاوای کردووه به سه‌ردار به سه‌ر ئافره‌ت‌دا بو
به‌پښوه بردنی کارو باری ناو مال ، بو ئه‌وه‌ی له سه‌ر بنجینه‌یه‌کی پته‌وو
یاسایه‌کی جوان دایمه‌زښتی ، وه هه‌روه‌ها فەرمانی به ئافره‌ت کردووه بو
گوڼی پرایه‌لی می‌رده‌که‌ی و ، خزمه‌ت کردنی ، هه‌روه‌ها فەرمانی به
منداله‌کانی کردووه بو گوڼی پرایه‌لی کردنی دایک و باوکیان و خزمه‌ت
کردنیان .

وه ئایینی ئیسلام یاسایه‌ک به باش نازانی که بیته‌هوی درووست
بوونی ئازاوه له ناو مال و نه‌بوونی سه‌ر په‌رشتی که‌رو که‌سک نه‌ بڼی
که بهر پرسیار بڼی له خو و په‌وشتی خاو و خزانای ناو مال و کارو باری
ژبانی پوژانه‌یان‌دا . جا مادام شتیکی پوون و ئاشکرایه که ناگونجښت

ياسای هیچ مالیک له مالان به بی سەر پەرشتی گەرو مشور خۆر بېریت به پږیوه ، خۆ دیاره که خلومن مال لی هاتوو ترو شایسته ترین کەسە بۆ ئەم سەر پەرشتی به بەرزە له پوانگە ی ئیسلامهوه ، به لام ئەمەش مانای ئەوه نی به که ئایینی ئیسلام یسای کردیت به سەر پەرشتی کەریکی زۆر دار له سەر ئەندامە کانی ئەو خێزانەو به پږیوه بردنی کارو باربان به ئارەزووی خۆی ، وه ئافره تیشی کردیت به کەنیشکە ی پیاو هیچ دەوریکی نهیت بۆ به پږیوه بردنی کارو باری ناو مال •

وه سۆزو خۆشهویستی دوو بناغە ی راستە قینەن بۆ دامەزراندنو به پږیوه بردنی خێزان له ئیسلامدا • جا ئەگەر بنویست بیت له سەر ئافره ت که گوێ پایەلی مێرده کە ی بکات هەر بهم شیوه یەش پږیوسته له سەر مێرد به گوێرمی توانا سەرداریه تی و دەسه لاتی خۆی به کار بیتی لهو شتانه دا که دهنه هۆی هێنانه دی کمه پانی و خوش بهختی خێزان ، وه نایت ئەم دەسه لاته به کار به نیت له زوالم و ستم دا ، وه ئایینی ئیسلام نایه ویت په یوه ندی ژنو مێردایه تی به رده وام بیت له سەر بنجینه ی سۆز خۆشهویستی و تیکه لاری کردنیکی پیک و پیک نهیت ، به لام ئەگەر هاتو ئەو سۆزو خۆشهویستی به نه ما لێره دا ئیینی ئیسلام پیاو ده کاته سەر پشک که ژنه کە ی ته لاق بدا • وه ئافره تیش بۆی ههیه داوای جوودا بوونه و ی بکات له مێرده کە ی به و مهرجه ی که ئەو ماره یی یه ی بدانه وه به پیاوه که که وهختی خۆی له سەری ماره کراوه ، وه ههروه ها دادگای ئیسلامیش سەر پشک ده کریت بۆ هه لوه شانده وه ی ئهم په یوه ندی به ، ههز کاتیک ناکۆکی کهوته نیوان ژنو مێرده وه • وه نزیکترین ده رگا له دوا ی مال ده رگای خزم و کس و کاره •

ئایینی ئیسلام ده یه ویت ئەو کەسانه ی که په یوه ندیان له گە

یه کتردا هه یه له گه‌ل یه کتردا ټکه‌لاو بوون • به باوه کایه‌تی و برایه‌تی و
زن و زن خوازی ، که گیانی یارمه‌تی و پشت به یه‌ک به‌ستن و دل نه‌وای
له نیوانیان را پروښت •

وه خوی بالا ده‌ست له به‌رتوو که پرۆزه‌که‌ی (فورثان) دا زیاتر له
چند شونځ فەرمانی پیمان کړدووه چاکه له‌گه‌ل خزم و کس و کارو
هۆزه‌که‌ماندا بسکین و سۆزی خۆمانیان بو ده‌رخه‌ین ، وه هه‌روه‌ها نه
فرمایسته پرۆزه‌کانی پیغه‌به‌ر (صلی الله علیه وسلم) باسی چاکه
کړدن و هاموشو کړدن خزم و کس و کار چنده‌ها جار دوو باره
کړاوه‌ته‌وه ، وه به‌گه‌وره‌ترین چاکه داده‌نریت له خزمه‌ت خوا •

وه خراپ‌ترین و ناخوښه‌ویست‌ترین کس له پوانگه‌ی ئیسلامدا
ته‌وه که‌سه‌یه که به‌ناشیرین شتووه خو و په‌وشت هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل
خزم و کس و کارو هۆزه‌که‌ی دا ده‌کات ، به‌لام ناگادار به‌له‌و‌می که
گوايه خوښه‌ویستی و ده‌مارگیری پیاو بو خزمه‌کانی له‌کاری چاکه‌و
خراپه‌دا شتکی باشه و ئیسلام پرېگه‌ی داوه ! نه‌خیر : به‌لکو له‌پاستی‌دا
یارمه‌تی دانی پیاو بو ده‌مارگیری‌ته‌ی و پرېگه‌ی خراپه‌و لادان نه
پاستی‌دا به‌رامبه‌ر به‌خزمه‌کانی ثابینی ئیسلام به‌هه‌لو‌یستیکی نه‌فاده‌ی
ده‌داته‌قه‌لم •

وه هه‌روه‌ها ته‌گه‌ر پیاو‌یکی فەرمانبه‌ری ده‌ولت هه‌لسا به‌جی
به‌جی کړدن پیاو‌یسته‌کانی خزمه‌ی له‌سه‌ر مال و دارایی گه‌ل ، وه ین
ده‌ستی یارمه‌تی بو پاده‌کیشان و له‌داد پرسی‌دا به‌بی په‌واو به‌لگه
لایه‌نگری ده‌کړدن ته‌مه‌ش هه‌ر دووره له‌داد گه‌ری ئیسلام •

به‌لکو ته‌وه وده‌سوه‌سی شه‌یتانه خستویه‌به‌ناو ده‌روونیه‌وه به‌لام

مه رجی یه کهم بۆ به جی هینانی به یوهندی خزمايه تی و سه ر لی دانیهن
 که ئایینی ئیسلام فه رمانی پهن کردوو ئه وه یه ییاوه که خوی ییاوکی
 باش و چاکه که ر بی و له ناو چوار چیهی هه ق و راستی و داد گه ری دا
 بیت • نه دوا ی دا نزی کتریه به یوهندی دوا ی به یوهندی خزمايه تی
 به یوهندی دراوسی به تی به ، دراوسی هه ر وه کو ئایینی ئیسلام
 فه رموویه تی سی جو ره : (۱) دراوسی خزم (۲) دراوسی بنگانه
 (۳) هاو پنی بنگانه ، ئه مه شیان ئه و که سه یه که بووه به هاو پنی له
 سه فه ریکدا ، یان هاو به شته له کاریک دا ، یان له ته کا دانیشتوو له
 کو پیک ، یان له مزگه وت ؛ هه موو ئه وانه شایسته ی چاکه و سو زو
 خوشه و یستین زیاتر له خه لکی دیکه ، هه ر وه کو هه زره تی عه شه
 (رضی الله عنها) بۆمان ده گیرته وه له پیغه مبه ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رموویه تی : (ما زال جبریل یوصی بالجار حتی ظننت انه
 سیورته) رواه الاربعه :-

واته : بهر ده وام هه زره تی جو برائیل ده ر باره ی دراوسی
 نامۆز گزی ده کردم تا وام گومان برد که ده یکاته میرات گری •

وعن ابي شريح (رضی الله عنه) أن النبي (صلی الله علیه وسلم)
 قال : (والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، قيل من
 یارسول الله ؟ قال : الذي یأمن ' جاره بوائقه ') رواه البخاری ومسلم •

واته : شوره یح بۆمان ده گیرته وه له پیغه مبه ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رموویه تی (سویند به خوا بروای نی یه ، سویند به خوا
 بروای نی یه ، سویند به خوا بروای نی یه ، گو تیان کچی ئه ی پیغه مبه ری
 خوا فه رمووی ئه و که سه ی که دراوسی که ی له شه رو ئا زاوه ی ئه مین
 نه بیت •

وروي عن النبي (صلى الله عليه وسلم) : قول : ليس المؤمن الذي يشبع (وجاره جائع) رواه البخارى •

واته : له يَغْمِبْهُ رَوْه (صلى الله عليه وسلم) فەرەوویەتى : بپروا دار ئەوە نیه که بو خۆی تیرەو دراوسێ کەى برسى یه •

(قيل للنبي (صلى الله عليه وسلم) يا رسول الله ان فلانة تقوم ليلة وتصوم النهار وتفعل وتصدق وتؤذي جيرانها بلسانها ، قال : رسول الله (صلى الله عليه وسلم) لا خير فيها هي من اهل النار ، قالوا : (و فلانة تصلى المكتوبة وتصدق باثواب ولا تؤذى احداً) فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم) هي من اهل الجنة) رواه البخارى في كتاب الآداب •

واته : (به يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) گوترا ئەى يَغْمِبْهُرِى خوا فلانة ئافرمت به شەو نوێژ دەکاو به پوژ به پوژو دەپێو کار دەکاو خێرو چاکه دەکاو له ههمان کاتدا ئازارى دراوسێ کەى دەدا) يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) ووتى : (ئەمەش باش نیهو ئەم ئافرەتە به زمان نه ئاگرى دۆزخه) ، وه گوتيان ئەى يَغْمِبْهُرِى خوا (فلانة ئافرمت يێنج نوێژەکان دەکو جل و بەرگ دەبەخشیو ئازارى هێچ کەسێک نادات) ، يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فەرەووی : (ئەم ئافرەتە له ئەهلى بههشتە) •

قال النبي (صلى الله عليه وسلم) : يا أبا ذر إذا طبخت مرقّة فأكثر ماء المرقّة وتعاهد جيرانك أو أقسم في جيرانك (رواه البخارى •

يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فەرەمووی (ئەى ئەبا ذر ئەگەر شلەیهکت لێنا ئاوى زۆر تیکەو بانگی دراوسێکەت بکەو یان بەشێ جیرانەکەتى لێ بدە •

بوخته ی قسان تهووه : که ئایینی ئیسلام ده یه وئی ته بایی دروست بکات له نیوان تهو که سانه ی که په یوه نندی دراوستی یه تی یان به یه که وه هه یو بیان کا به یه که له هه موو خوئی و شادیه کیاندا • وه په یوه نندی متمانو پشت به یه که به ستن له نیوانیاندا په یدا بکات ، بو تهووی هه یه کیل له وان دلیا بیت لهووی دیکه یان ، له سهر خوئی و مال و دارایی و نامووسی ، ئا ته مه یه په یوه نندی و ده ستورو یاسای ئیسلامی • به لام هه لئس و کهوتی تهو دوو دراوستی یانه ی که له یه کتری نیزیکن و هیچ شتیک له نیوان ماله کانیاندا نه بیجگه له دیواریک وه به درئیایی ژیانیش یه کتری نازاسن ، وه تهووی که ته بینن هیچ خو شه ویستی یه که نی یه له نیوان دانیش توانی گه پره که کاندا ئا ته مانه هیچیان ناگو نچین به هه لئس و کهوتی ئیسلامی دابترین : له دواپی دا ته م په یوه نندی یه نیزیکانه ده رگای چه ند په یوه نندی یه کی فراوانی ترمان پرو به پرو ده که نه وه ، وه هه موو کومه نی • سولمانان ده گرته وه ، جا فهرموو توو چه ند نموونه یه که لهو بنچینه و پایانه ی که ئایینی ئیسلام له سهر ته م ده زگا فراوانه دا ژبان ی کومه لایه تیمانی له سهر بنیات ناوه :

(۱) - (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ) المائدة (۲) •

واته هاوکاری یه کتری بکه ن له سهر چاکه و له خوا ترسان ، وه هاوکاری یه کتری مه که ن له سهر خرابه و دوژمنکاری •

(۲) - (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آل عمران (۱۱۰) •

واته : ئیوه چاکترین گهل بوون که خوا ی گه وره ناردونی بو

خەلك فەرمان دەكەن بە چاكەو قەدەغەى خراپە دەكەن •

(۳) - (۱) ياكم والظن فان الظن اكذب الحديث ولا تجسسوا ولا تنافسوا ولا تحاسدوا ولا تباعضوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله اخوانا (رواه مسلم •

واتە : ئاگادارى خۇتۇن بىكەن لە گومان بردن چونكە گومان درؤ ترين شتە ، وه جاسوسى مەكەن ، وه چاو چنؤك مەين ، وه حەسود مەين ، پقتان لە يەككرى تەبىتەو ، پشت لە يەككرى مەكەن و بين بە بەندەى خواو براى يەككرى •

(۴) - (۲) مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَابْتَضَّ اللَّهُ وَأَعْطَى اللَّهُ وَمَنَعَ اللَّهُ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ • المصباح باب الايمان •

واتە : ھەر كەسئ خۇشويستن و پرق لئى ھەستەن و بەخشىن و نە بەخشىنى بؤ خوا بوو ئەو ھەر پراوى تەواو •

(۵) - (۳) مَنْ مَشَىٰ مَعَ ظَالِمٍ لِّقَوِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ •

واتە : ھەر كەسئك لە گەل ستم كارىكدا پراوا بە پرىدا بؤ ئەو ھەر بە ھىزى بىكاو بىيارىزئ ئە ھەمان كاتدا بزائئ كە ئەو كەسە زور دارە ھىچ گومانئ تىدا نە لە ئىسلام دەچىتە دەرىئ •

(۶) - (۴) لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ (رواه الخمسة •

واتە : ھىچ كەسئك لە ئىو ھەر پراوى تەواوئ نا بىت تا وە كو بئى خۇش نەبئ بؤ برا مسولمانە كەى ئەو ھەر كە بؤ خۇئ بئى خۇشە •

ياساى ئابوورى

ئاينى ئىسلام چەندىن سۈرى دىارى كىرۈۋە چەندىن بىچىنەى داناون بۆ ئەۋەى كارو بارى ئابوورى ئادەمىزاد لە سەر چەندىن بىچىنەى ھەق و پاستىگۈى داد پەرۋەرى و دەست پاكى دابىمەزىت ، ۋە ۋاى بىرپار داۋە كە ياساى بەپىۋە بىردىنى كارو بارو بە دوا مال و داراىى و بە دەست خىستىن و بەخشىندا جى بەجى نە كىرىت تەنھا لە جۋار چىۋەى ئەۋ سۈرە دىارى كىراۋاندا نە بىت كە بۆى دىارى كىراۋە ، بە ۋوۋ لىنى لا نەدات •

بەلام پىۋىزەكانى بە دەست ھىنانى مال و داراىى و شىۋازى ھەلسۈپاندىن دەست پى كىردى ئاينى ئىسلام بىچۈكىرىن گىرىگى پى نادات ، بەلكو ۋازى لى دىتت بۆ ھاتتە كايەۋەۋ تازە بوۋنەۋە لە ھەۋو كات و سەردەمىلكدا ، چۈنكە ئەمانە لەۋ شتانەن كە شان بە شامى شارسىنەتى تازەۋ گۆپانكارى تازەدا دەپوا پۆز لەدۋاى پۆز ، ۋە بە پى بارو دۆخ و پىۋىستەكانى خەلكى پىك دەھىترىن و دىارى دەكرىد ، لە ھەۋو قۇناغە جىجىكاكانى زىيان • ۋە ئاينى ئىسلام دەيەۋى كە ئەم بىچىنەى شىت گۆى نەخىرىن و ئەم سۈرۈنە نەشكىترىن ھەر چەندە كە بارى ئابوورى مۇۋاپىقەتى بگۆپدرىت و لە چەندە ھا قالى جۆراۋ جۆردا خۆى دابىرپىزىت ، بەلكو پىۋىستە جۋادىرى بىرىت و پىزى لى بگىرىت ، لە ھەۋو ئەۋ شتانەى كارو بارى ئابوورى ئادەمىزاد ھەلى دەبىزىت لە

بارو زروڤو شټوازی جیا جیا له هموو چهرخو سهر دهمکدا • وه له
 پوانگهی ئیسلاموه ، خواي گهوره زهوی و نهوی که تیډایه نی
 دروستی نه کردووه تنها بو بهرهی ئادهمیزاد نه بی ، جا که واپو مافی
 هموو ئادهمیزاد دیکه له لایه نهی که ئادهمیزاده ههر له سهره تی
 بوونیه وه که هوئی به دست هینانی پزقو پزوی بزیوی خوی بدات
 له سهر خوانی پاخراوی نهمه ته کانی خواي گهوره که له بهر ده سنی
 بهنده کاند له سهر زهوی پاخراوه ، وه نهو مافهش هموو بهرهی
 ئادهمیزاد تیډا هاو بهشنو وه کو دهنکی شانه تیډا یه کسان ، وه
 هیچ که سیک له گهشتن بهو مافه سروشته بی بهش ناکریت ، هیچ
 کامیکان له سهر یه کتری به گهوره ترو زیاتر دانانریت ، وه بهر نامه ی
 ئیسلام پینگا نادات همدیک له نهمه کانی کومه ل وه یان چند
 خیرانیک و چند چیتک قهدهغه بکریت له که لک لی وهر گرتی دا به
 شیهویه که بویان نه بیت که لک له همدیک هویه کانی وه دست
 هینانی پزقو پزوی وهر بگرنو دهر گای همدیک کارو پشه یان له سهر
 دابخریت ، وه ههروه ها به پی یاسای ئیسلام په وانه بریار له سهر
 نهو جیاوازی و تایهت کارانه بدری که ده بیته هوئی نهوی همدیک چین
 وه یان همدیک په چه له که وه یان همدیک به ماله تایهت بکرین له
 همدیک هوئی به دست هینانی پزقو پزوی و پینگا کانی زیان به بی
 هاو بهشی کردنو به شداری کردنی خه لکی دیکه ، وه هموو بهرهی
 ئادهمیزاد یه کسان له مافی ههول دان بو وه دست هینانی نهوی که
 خوا له سهر زهوی بلاوی کردو ته وه له هویه کانی به دست هینانی
 پزوی ئادهمیزاد • له بهر نهوی پیوسته له ههول دا پینگا بدری به
 ههر یه یک له وان له ههر شویتیک بیت • وه هموو نازوو نهمه دیک
 نه گهر هاتو بو وه دست هینانو چاک کردنی کارو باره کانی پیوستی به

ههول و تیکۆشانو لئ هاتووی مرؤف ده کرد ، ئهوه لهو کاته پهوايه بۆ ههمويان که به ئهندازهی پێوستی یان سوودو که لکی لئ وهربگرن ، کهواته ئاوی پروبارو سهه چاوهکانو داری دارستانهکانو بهرو بومی میوهجاتی درهخته خۆ پسل و بێ خاوهنهکانو گزو گیاو ههموو پرووه که کانی سهه زهوی و ئاوو ههواو گیان له بهرانی بیابانو کاتزا گشتی به کانی سهه زهوی و وێنه ئهمانهش دروست نی به که تایهت بکڕین به تاکه که سیکهوه ، وه یان به کۆمه لکی تایهتی یهوه ، که دهستان به سهردا بگرن و پاش قوونیان بدن (احتکار) وه یان له پرووی بهنده کانی خوادا دههراگیان له سهه دا بهخه ت کو نه توانن به بێ کرێ سوودو که لکی لئ وهربگرن • بهلام ئهوه که سانهی ده یانهویی ئهندازهی کی زۆر لهو شتانهی بۆ خویان دا بپن بۆ مه بهستی بازرگانی کردن • ئا لهو کاته دا میری ئیسلامی ده توانیت که سههرا نه یان له سهه دا بنیت ، بهلام ئهوه شتومه کانهی که خوای گهوره له سهه زهوی دا بۆ بهر زهوهندی گشتی و که لک لئ وهه گرتی دروستی کردون ، پهوا نی به که پشت گوێ بهخزیت و پابگیریت به لکو ، له سهه خاوهنه کی پێوسته که به کیک له دوو پێگایانه بگریته بهر :-

۱ - یان ئهوه ته خۆی به کاری بهتینی وه سوودی لئ وهربگریت •

۲ - یان ئهوه ته وازی لئ بهتینی بۆ خه لکی دیکه ، بۆ ئهوهی که لکی لئ وهربگرن • ئینجا به پێی ئهوه پهوا نیه ، پێگا نادریت به هیچ که سیک ، که زهوی به کهی زیاتر له (۳) سأل پابگری ، ئه گهه له ماوهی ئهوه سێ سأل دا ئاوه دانی نه کردووه ، به خانوو کردن له سهه ی وه یان به کشو کال تیدا پواندن ئهوه دوا ی تیهه پوونی سێ سأل که حوکی زهوی و زاری بێ خاوهنی به سهردا دهدریت ، ههه که سیک

دیکه بیجگه له خاوه نه که ی پښووی ویستی ئاوه دانی بکاته ووه به کاری بهننې نه وه . بو خاوه نه پښووه که ی نه له دادگادا هیچ داوایه کی له سهر تومار بکات ، به لکو له و کاته دا ده ولته تی ئیسلامی سهر بهستی هه لبراردنی ته وای به دهسته بو داپړینی پارچه زهوی به که بو هر که سینک که ناره زووی لی بیت ، بیجگه له خاوه نه که ی خوی .

وه هر که سینک چند مافیکي ملک داریه تی به چند پښگایه کی شهرعی و په و له جیهاندا به دهست هینا ، هیچ گومانی تیدا نه که نه و مافانه ی شایانی پښ لی گرتن و ، پاراسته له هه موو کاتیکدا . وه بو نه و ی بزاین که نه مملکه هه موو مه رجه کانی شهرعی تیدا کو بونه و پو یستی به لیکولینه ووه باس کردن هه به ، جا نه و دی هه موو مه رجه کانی دروستی تیدا نه هاتینه کایه ووه له پوانگه ی شهرعی ته تی ئیسلام ووه ، نه ووه له و کاته دا ده بیت له خاوه نه که ی بستیدرینه ووه . به لام نه و مافه ی که شهرعی ته و یاسای خاوه نایه تی بریاری له سهر داوه نه ووه بو هیچ کوپرو یاساو ده ولته تیک نی به که دهستی به سهر دا بگریت و لی بستینه ووه یان که و زیادی تیدا بکات ، وه به هیچ شیوه به که دروست نی به له سهر زهوی خوا دا پښمیک په یدا بیت به ناوی به رزه و ونندی گشتی به ووه دهست به سهر نه و مافانه دا بگریت ، که شهرعی ته تی ئیسلام بریاری له سهر داو ، وه هر و کو چو ن که م تهرخه می کردن له به دی هینانی نه و مه رجه نه ی که شهرعی ته تی ئیسلام دیاری کردوون بو خاوه نایه تی تاکو چاوه دپړی کردنی به رزه و ونندی کو مه ل به ستم و دهست درپړی کردن بو سهر هق داده نری ، هر به م شیوه به زیاده په ویش له م مافانه دا وه نه بی حوکمه که ی که م تر بیت له حوکمی که م تهرخه می کردن تی یدا .

وه له هر که کانی ده ولته تی ئیسلامی نه ووه به که چاوه دپړی

پاريز گاري مافه شهرعی په کانی تاکه کانی کومه ل بکات ، وه نه وهی که
 شهریهت له سهری پیوست کردوون له مافه کومه لایه تیه کان لایان
 وەرگریت . وه خوای په ورو دگار گروی ثاده میزادی درووست کردووه
 به لام له دابهش کردنی نازو نیعمه ته کانیدا وه کو په کی دانه ناوون به لکو
 به پی کار به جی و وستی خوی هندیکان به سهر هندیکاندا
 بهرز کردوته وه ، وه نه و جیاوازی یانهش له نیوان بهنده کاندا به پروون و
 ناشکرایي که له چاکی و جوانی و دهنگ خوشی و هیزی لاشه پی و لی
 هاتووی و ژیری و نه و ژینگه پی که تیدا له دایک بوون و چنده ها
 شوینی تر بهر چاو ده که وی ، وه پزق و پوزیش هر له هه مان
 شپوه په دا بهش کردووه . وه نه و سرووشته پی که خوای گه ووه
 خستویه تیه ناو دلی بهنده کانی به وه وا ده خوازیت که جیاوازی پزق و
 پوزی له نیوان بهنده کاندا وه کو هه موو بهخشه کانی دیکه ی خوا
 وایت ، وه له په وانگهی نیسلامدا هه موو نه و یاسایانه ی که
 هه لده بژیرین و ثاماده ده کرین بو به دی هینانی نه و په کسانیه نابووری به
 که له نیوان بهنده کاندا پروو پاگنده ی بو ده کرین له بنچینه دا بو وچن و
 پی نیوه روکن ، له بهر نه وهی نایینی نیسلام له خودی پوزی دا دان به
 په کسانیا دا نایت ، به لکو له هه و مهرجی هه و ل و تیکوشان له پتاو
 وه ده ست هینانی پزق و پوزی و بژیودا دانی پدا ده نیت . وه نه وهی که
 نایینی نیسلام ده یه ویت نه وهی که له ناو کومه لگای ثاده میزادا هچ
 شیک له و په رده و نیوانه یاسایی و چاو نی که ریانه نه بیت که ده بنه هو ی
 له کار خستی ثاده میزادو پاگرتنی له به رده م بهخشینی هه و ل و توانای دا
 بو به ده ست هینانی بژیوی ژیاپی و به گو برمی نه و هیزو بهخشه ی که
 خوا پی به خشمیه هه و وه کو ده یه ویت نه و تمیازو جیاوازی یانه نه یه نیت
 که خوشی و ثاسوده په کی به میرات به جی ماو بو هه ندیک چین و

پەنجەلەك و بىنە ماله مەسكەر دەكات ، وە بە شوورە يەككى پارىزگارى
 ئاسايى دەورى دەگرن • ئەم دوو پىكايانەي كە لە سەرەوە باسما
 كردن جياوازه سرووشتى يەكان و جياوازه چىنايەتەكان بە زۆرە مىلى
 دەگويزنەوە بۆ چەند جياوازي يەككى پرو پاگەندە بۆ كراو و دوور نە
 سرووشت ، كە ئايىنى ئىسلام قەدەغەيان دەكات و دەيەوئىت بە سەرياندا
 زال بىت ، وە بىر يار لە سەر ياسايەككى كۆمەلەيەتى وا دەدات كە لە سەر
 پىيازىكى سرووشىدا بىروات و ، دەركاي ھەول و تىكۆشان بۆ ھەموو
 تاكىك لە تاكەكانى كۆمەل لە سەر بىت بىت ، وە ئەو كەسانەي دەيەوئى
 بە زۆرە مىلى لە ھۆيەكانى ھەول و تىكۆشان و مافەكانىدا يەكسانى لە
 نيوان بەندەكانى خوادا بخەن ئايىنى ئىسلام بىت گىريان ناكات ، بەلكو
 زۆر بە توندى دزيان دەوەستى ، چونكە ئەمانە دەيەوئى جياوازي
 سرووشى بگوازنەوە بۆ جياوازي يەككى دوور لە سرووشت ، نىزىكىتىن
 پىزىمىش بۆ سرووشت ئەو يە : كە پىگە بدات بە ھەموو ئەندامەك نە
 ئەندامەكانى كۆمەل ئادەمىزاد ، كە دەست بە بەپىو بەردى كازوانى
 زىيانى بىكات ، بە زىيانىكى خوش و بەختەوەرانە لەو زىنگەو بارو
 زروفەدا كە خوا بۆي ئامادە كەردووە بە سرووشت پىي بەخشيە • بۆ
 وىنە ئەگەر يەكەك توانا دەسەلاتى ھەبوو ئۆتۆمۆبىلەك بىكپى ئەو لەم
 كاتەدا بۆي ھەيە بە ئارەزووى خۆي ھاتو چۆي پى بىكات ، بەلام ئەگەر
 يەكەك ئۆتۆمۆبىلى نەبوو ئەو دەپى بە پىيان پروا ، وە ئەگەر يەكەك
 لاقەكانى تەوا نەبوون (وانا ئازاريان ھەبوو يان نوقسان بوون) ئەو
 لەو كاتەدا دەپى بەدار شەق بىروات • وە مەنى باباي شەل و سەقەنىش
 ناكات كە سەيارەيەك بە دەست بەيىت لە ھەر قۇناغەك لە قۇناغەكانى
 زىيانىدا • وە ھەروەھا بۆ ياساي كۆمەلگا ناگونجىت بىر يار بدات كە
 دەپىت زىيانى ھەموو تاكىك لە تاكەكانى كۆمەلگا لە يەك پلەو يەك بارو

گوزەراندا بىت و ، تا دوا قۇناغى زيان پىكىانەۋە بەستەۋە بە يى لىك
 بىچرانو جيا بوۋنەۋە ، ئەمە بە ھىچ شىۋەيەك ناگونجى قانونى عەدلو
 مام ناۋەندى ئەۋەيە كە دەرفەت بەيلىتەۋە بۇ ھەر كەسەك كە قۇناغى
 زىيانى بە شەلو نوقسانى دەست يى كىردىت بە ھۆى ھەولۇ
 تىكۇشانى و لى ھاتوۋىيى خۇيەۋە بەۋىت كە لە ماۋەى زىيانى داھاتوۋى دا
 ئۆتۆمۈبىلىك بە دەست بەيىت بە مەرجىك نەيىتە ھۆى درووست كىردى
 كىرەسات لە بەردەم كەسەككى دىكەى وادا كە قۇناغى زىيانى بە خاۋەنايەتى
 سەيارە دەست يى كىردوۋە • ۋە يان بىتە ھۆى لە ناۋ بىردىنى ئۆتۆمىلە كە
 بە ھۆى نەفامى و نەبوۋى كىرامەيى لە كاتى لى خورپىندا بە شىۋەيەك كە
 نەتۈاى بە پىك و پىكى بىرات بە پى دا ، ۋە ئايىنى ئىسلام بەۋە ناۋەستى
 كە پىش بىر كەى ئابوۋرى نە ناۋ دەستەى كۆمەلەيەتى دا بۇ ھەموو : اكىك
 لە تاكە كاتى ئادەمىزاد بە شىۋەيەكى داد پەرۋەرانە بىت و دەرگەى لە سەر
 بىشت بىت و بەس ، بەلىكو لە گەل ئەمەدا ۋا دەخوازىت كە پىش بىر كى
 كەران لە ھەلسورپاندنى كارو بارى زىياناندا دەيىت لە ناۋ خۇياندا بە
 بەزەيى و دل نەۋاۋ يارمەتى دەرى يەكەرى بن ، ۋە نابى لە گەل يەكەرىدا
 دل پەق و توندو تىز بن بە شىۋەيەك كە ھىچ كامىكىان ئاگەى لە دراۋسى و
 ھاپى كەى خۇى نەيىت •

ۋە ئايىنى ئىسلام لە لايەكەۋە دەيەۋىت بە ھۆى تەعلیماتە
 پەۋشىتەكەۋە گىانى يارمەتى و پىشت بەستىن لە ناۋ مىشكى خەلىكى دا
 بىرۋىتى ، بۇ ئەۋەى ھەموو ئەۋانەى كە لە بارو گوزەرانىكى گونجاۋدا
 زىيان دەيەنە سەر بىن بە پالېشت و يارمەتى دەر بۇ ھەزارو دەست
 كورتەكەنىان ، ۋە لە لايەكى دىكەشەۋە بە پىۋىستى دەزانىن كە كۆمەلگا
 ھىچ كاتىك خالى نەيىت لە دەزگەى يەكى (المؤسە)ى جىگىر بۇ دابىسن
 كىردى و يارمەتى دانى ئەۋەك كەۋتەۋ لى قەۋماۋانەى كە ھىچ پىگەيەك

شك نابهن بۆ بە دەست ھېتايى بژيويان نە ماوەى ژياناندا ، بۆ ئسەودى ھەر كەسك كە تواناي نەبوو بەشى خۆى لەم پېش بر كە ئابوورىيە داين بىكات برپوات لەم دەزگا ئىسلامىيەدا(۱) بەشى خۆى بە دەست خۆى بىخات • وە ئەوانەش كە پۆزگار بەكى خستوون و ناتوانن بە بەردەواىى ژيانى خۆيان بېن بە پېو • وە ئەركى سەرشانى ئەم دامەزراو • ئەو بە كە مافى ئەو پەك كەتەو چەوساوانە داين بىكات • وە ھەر كەسك پېويستى بە يارمەتى ھەيت بۆ دابەزىنە نېو گۆرەبانى ھەول و كۆشش ئەو لەو دەزگايەدا دەگات بە ئاوات و مەبەستەكانى • جا لە بەر ئەو ئاينى ئىسلام پېويستى كەردووە،و بە حوكمى ياسا برپارى داو • كە ھەموو سالىك ۲۵٪ لە (سەدا دوو ونيو) لە بەرو بومى داكراو سەرتاپاي مال و دارايى بازىرگاني وەربگىرى وە لە ۱۰٪ (سەدا دەو) ، لە ۵٪ (سەدا پىنج) لەو زەويانە وەربگىرى كە بە ئاوى باران يان پوو بار دەچىرىت •

و ھەروەھا شەرىعەتى ئىسلامى لە ۲۰٪ پېويست كەردووە • لە دەست كەوتى ھىندىك لە كانگاكاندا ، و ھەروەھا پېويستى كەردووە كە بەشىكى ديارى كراویش لە مەرو دالات بە گۆيرەى جياوازی ژمارەيان وەربگىرى •

دیسانەوہ ئاينى ئىسلام پېويستى كەردووە كە دەپىت ئەو داھانانەى لەم پىنگايانەو بە دەست دەھىترىن لە پىناو فرىا كەوتنى ھەزارو داسارو

---

(۱) مەبەست لەم دەزگايە ئەو بە كاتىك كارو بارى مسولمانان بەپىرى قورئان و سوننەت لە ژىر حوكمىكى ئىسلامىدا بەپېو برا ئەو لەم كاتەدا دەزگايەكى تايبەت تەرخان دەكرى بۆ كۆ كەردنەوہى زەكاتى مسولمانان و دابەش كەردنى بە سەر ھەزارو نوقسانو لى قەوماواندا •

و ەربگىرى

هه تیوو نه داران دا خه رج بکریټ • ئا ئه مه دابین کردنیکی کۆمه لایه تی به :
ئهسته مه له گه ل بوونی ئهم دابین کردنه دا ، که ئاده میزاد شتیک بمیټ له
پیوستیه کانی زیانی دابین نه کرابیت • وه ههروه ها پیاویکی ههزار له
ترسی ههزاری و نه داری پزق و پۆزی خۆی به ئاره قی نیو چاوانی پهیدا
ده کات ، مه حاله مل که چ بکات بۆ هه موو ئه و مه رجه کری گرتیه
ناپه وایانه ی که له لایهن خواهن ملک و کارگه کانه وه به سه ری دا
ده سه یتریټ • وه به و پێ به ناگونجی توانایی هیچ کس له تا که کانی
کۆمه ل له و ئاسته نزمه نزمتر بێ که پیوسته هه پێ بۆ به شدار کردنی له
پهنج دان بۆ به ره و پیش بردنی ئابووری ، وه هه ر که سیک شتیکی له
کهنجینه ی پهروه ردگارا به دهست هینا وه به هه ول و کوشش خۆی وا
لی کرد که شایه نی ئه وه بیټ که لک و سوودی لی وه ربگری ئه وه که سه
به خواهن سه ره شتکه ری ئهم شته داده نری ، وینه ی ئه مه ش زه وی و زاری
(موانه) بێ خواهنه که مافی ملکایه تی هیچ که سیک تیدا نی به ، جا ئه گه ر
یه کیک ئه و زه وی به ی خسته ژیر پکیفی کار و باری خۆیه وه و کار و
باره کانی بۆ چک کردو به شیوه یه کی سوود به خشانه و به ره هم - دارانه
به کاری هینا ئه وه نابیت لی بسیتندریته وه له ژیر دهستی ده ره یتریټ ،
به م شیوه به هه موو مافه کانی خواهن دارینی بۆ زه وی به پێی بۆ جوونی
ئیسلام دهستی پێ کردوه • کاتیک که ئاده میزاد له سه ره تادا ئهم
زه وی به ی ئاوه دان کردۆته وه هه موو شتیک به شیوه یه کی گشتی بۆ
به ره ی ئاده میزار هه لال بووه ، که واته هه ر که سیک شتیکی بۆ خه وی
دابری و دهستی به چک کردن و پیکخستنی کار و باره کانی کرد ، تا کو
وای لی هات که شایه نی به کار هینان و که لک لی وه رگرتن بێ ، ئه وه ئه و
که سه ده بیته خواهن و سه ره به رشتی که ری شه ری بۆ ئهم شته ، مازی
وايه : به تنه ها خۆی بۆی هه یه که به کاری به یتیت ، وه ههروه ها

ده توانیت داوای کار تیدا کردنی بکات له هر که سیک که به زئی به کاری بهیښی و سوودی لږ وه ربگری • تائمه تهو بنچینه به سرووشتی بهیه که هه موو کارو باره کانی ژبووری ئاده میزادی له هر بنیات نراوه ، جا مادام وایی جیگای خوږه تی که تهو بنچینه به دامه زراوی و پاریزراوی و پږمه وه بهیښته وه ، وه تایی نیسلام ویستی وایه که تاک و کومه له هر پږمگه کی راست و په و دا به زریښت و له هر بنچینه داد گه ریه کی ته و او کویان بکاته وه به شیوه یه : که مافو هر په شتی هه موو تاک پاریزیت و زیان به به رژه وه ندی کومه له نه گات ، وه له پوانگهی نیسلام وه به سهند نی به پږمکی پامیاری یان ژبووری له پیناو به رژه وه ندی کومه لدا مافه کانی تاک هه لوشی ، و پږمگه نادات تو زقالتک له هر به سته که سایه تی به کی پروشینرت که پویسته هدیته بو ته و او کردنی به خنراوه سروشته کان •

وه نه جامی حتمی گشتی کردنی هه و مهرجه کانی زیان و هو کانی به ره هم هتان نه ویه : که هه موو تاکه کانی ولات به په تی کومه ل ده پچرین و ناگونجی به ره لدا بن و پزگار بن و بجوئین ، وه ناشکرایه زور گرانه به لکو مه حاله که له ئاوا حالیک دا تاکه کان که سایه تیان بهیښی و گه شه بکات و بهرز پته وه •

وه شتیکی پوون و ناشکراشه که پاریزگاری کردن له هر که سایه تی تاک به پږمه یه کی زور گه وړه پویستی به هر به ستی ژبووری هیه ، هر وه کو پویستی به هر به ستی پامیاری و کومه لایه تی هیه ، وه مادام نامانه وی که لیهاتووی ئاده میزاد به بکه بن پویسته له ناو کومه لگای تیه دا دهره فته بدریت به هه موو بهنده یه که له بنده کانی

پەرورەردگار كە بە گۆڭرەى پىويست و ئارەزوۋى خۆى بۇ زىيانى
 خۆى بە دەست بەيتى و ھىزى بىرو ھۆش و پەوۋشى بە گۆڭرەى بىرو
 باۋەپو خواستەكانى خۆى بىخاستە كار . ۋە لە پراستىدا ئەو پزقو
 پۆزىە رەسمىيە ديارى كراوانەى كە كىلى كىردنەۋەيان بە دەستى
 بىگانەۋەىە ھىچ كاتىك دىل و دەروۋنى ئادەمىزاد پىى خۆش نىسەۋ ناي
 خوازىت ، ھەر چەندە بە ئەندازەىەكى زۆرو فراوانىش بىت ، چونكە
 تىرى و ورگ و قەلەۋى جەستە ناگونجى كە ئەو دوا خستى و
 باشە كىشەىەى پۆزى بەيدا كردن لە چوۋنە پىش و چاۋ قايمى بى
 گىرپنەۋە ، ھەر ۋەكو چۆن ئايىنى ئىسلام پقى لەم جۆرە پزىمانەىە ھەر
 بەم شىۋەىەش بە چاۋى پزىۋەۋە سەيرى ئەو پزىمە كۆمەلەىە ناكات
 كە لە دائىرەكانى كۆمەلەىەتى و ئابوورىدا جەلەۋ بۇ ئاكەكانى كۆمەل
 شل دەكات و بەرھەلدان دەكات ، بۇ ئەۋەى ھەر يەكە بە گۆڭرەى
 ويست و ئارەزوۋى خۆى بىجولتەۋە بە شىۋەىەك كە بىت بە ھۆى
 شەپو نەگەتى بۇ كۆمەلەۋ بەرژەۋەندى يەكانى ، ۋە ئەو پزىگە مام
 ناۋەندى يەى كە ئايىنى ئىسلام ھەلى بزاردوۋە لە نىۋان ئەو دوۋ لايەنە
 دز بە يەكتردا (لايەنى كەم تەرخەىى و زىدە پەۋى) ئەۋەىە كە لە
 سەرەتادا تاك بە چەند كۆمەلەۋ سۈرۈ ئەركىك بىسەرتەۋە لە پىساۋ
 پاراستى بەرژەۋەندى كۆمەلدا ، باشان لە چوار چىۋەى ئەو سۈرەدا
 سەربەستى تەۋاۋى دەدرىتتى كە تاك بە ئارەزوۋى خۆى كارو بارى
 زىيانى بات بە پىۋە ، ۋە لىرەدا دەرفەتى ئەۋەمان نى يەكە بە دوورو
 درىزى باسى ئەو سۈرۈ ئەركانە بىكەن ، بەلام بە شىۋەىەكى كورت و
 بوخت ھەندىك لە لايەنە گىرنگەكانىان باس دەكەن .

لە سەرەتادا بە باسكردنى بۇۋو داھاتەكانى پۆزى دەست پى

ده که یڼ : ټایڼی ټیسلام گرنګی په کی زوړی به هوپه کانی وه ده ست
 هټانی بژیو داوه ، وه بایه څیڅکی زوړی داوه بو جیسا کردنه وه
 خه لالو حه رام له په کړی ، به شپوه په که هیچ یاسایه که له یاساکانی
 جیهان نه یان توانیوه بهم شپوه په گرنګی یی بدن ، بوپه ده بین
 فهرمانی ده رکردووه به قهدهغه کردنی هه کارنک بیت به هوپ
 که یانرنی زیان به خه لکی دیکه ، وه یان بیت به هوپ هټانه کایه ی
 زیاننکی خو وپه وشتی ، یان مادی بو سهرت پای کوپه ل ، ههروه ها
 شهریه تی ټیسلامی هه ستاوه به قهدهغه کردنی مه ی کپین و فروشتن و
 به خشین ی نو مه شروبتانه ی که ده به هوپ لبردنی هوپ و عه فلی
 ناده میزادو بلاو بوونه وه داوین پیسو سووپ دان و گورانی ووتن و
 گالته جاپی و قوماړ کردن و یانسیب و سود خواردن و خیانت کردن و
 فروشتنی شتومه کی نه دیتراو (بیع الفرر) وه ههروه ها نو پریسازه
 بازرگانپانه ی که سوودو که لکی مسوگر نی په بو هه موو لایه نه کان ،
 وه ههروه ها پاش قوول دان (احتکار)ی چهنده ها شتی دیکه که ده به
 بهیدا کردنی زهروه زیان بو سهر کوپه ل • جا نه گهر بیت و لسم
 پرووه و ته ماشایی یاسای ټابووری ټیسلام بکه یڼ و ، به ووردی سهرنجی
 به یڼ زاوهر وکی دوورو درېژ به دی ده که یڼ ، له و پریگایانه ی که ټایڼی
 ټیسلام له کاتی به ده ست هټانی بژیو قهدهغه ی کردون ، وه له زیوان
 نو پریگایانه شدا هه مان نو پریسازه ناشیرین و قهدهغه کراوانه ت به
 رچاو ده که ویت که خه لکی ټیمپو له پژیمی سهرمایه داریدا به کاری
 ده هټن ، وه ده یان باته پژیی نو سهرمایه داره قیل بازانه ی که
 به نه جیهان بو درېژ ده کړی وه ټایڼی ټیسلام به حوکمی یاسا ده رگسای
 نو پریگایانه داده خات ، وه ناچار یان ده کات که نایت مال و دارایی
 وه ده ست به ټن ته نها به و پریگایه نه بیت که ده پینه هوپ وه ده ست

هيناننى خزمەتگوزارىه كى پاستەقىندىي بەكەلك بۆ ھە،وو بەردى
ئادەمىزاد ، وە لە پاداشتى ئەمەدا كرىي خۆي بە دادو يەكسانى و
ويژدانەو وەردە گرىت ، وە ئەو مال و دارايى يانەي كە لە پىنگاي
حەللەو وە دەست دەھىنرىن ئايىنى ئىسلام دان بە مافى خاوەن
دارىتى يان دادەنيت ، بەلام لەگەل ئەو شەدا ئەم دافانە دوو بارە لە ناو
بازنەيەكدا بە چەند سنورو (زنجيريك) بەستراونەو ، وە بۆ پروون
كردنەو وەي ئەو لايەنەش پىويستە لە سەر مروف ئەو مالەي كە لە
پىنگەيەكەي حەللەو وە دەستى دەخات سەرفى نەكات تەنھا لە ھەمان
پىنگاوە نەيت ، وە بۆ ئەم مەبەستەش ئايىنى ئىسلام چەند سنورىكى
بۆ خەرج كردن ، ديارى كردو بە جۆريك كە مروف بتوانى نە چوار
چىوہى ئەم سنورانەدا زيانكى بەرزو خۆش بەختانە بە سەر بيات ، بەلام
لە ھەمان كاتدا پىنگا نادات مال و دارايى يەكەي لە پىنگەي نەفامى و بەد
پەروشتى يەو خەرج بىكات ، وە يان لە پىنگەي خۆ بە زل زانين و
پابواردنەو خەرجى بىكات ، تاوہ كو خۆي بە سەر تاكەكانى
كۆمەلەكەي دا فەرز بىكات ، بە شىوہەك كە خەلكى دەورو بەرى وەكو
بابايەكەي زۆردارو سەتم كار سەيرى بىكەن • ئەمانە چەند وىتەيەك بوون
لە دەست بلاوى لە مال و دارايى دا كە ياساى ئابوورى ئىسلامى بە ئاشكراو
پاستەو خۆ قەدەغەي كردون ، چەند وىتەيەكەي دىكەش ھەن ھەر چەندە
ئايىنى ئىسلام بە ئاشكرا قەدەغەي نەكردوون بەلام ويست و ئىرادەي
داوہ تە دەست دەولەتى ئىسلامى كە بە حوكمى ياسا دەستى خەلكى
بگرىت و ، قەدەغەيان بىكات ، لەو جۆرە ھەلس و كەوتانەي كە دەبنە
ھۆي لە ناو چوونى مال و دارايى يان وە ئەو مال و دارايى يەي كە لە لاي
مروف زياد دەيت لە دواي ئەو وەي كە لە پىنگايەكەي حەللەو خەرجى
كرد ، لەم كاتەدا ئەو كەسە بە ئارەزووى خۆيەتى يان ئەو تا كۆي

بکاتهووه هه‌لی بگری ، وه‌یان ده‌یخاته کار له چهند پروویه‌کی کارو کاسبی و بازرگانی ، به نیازی زۆر بوون و له سه‌ریه‌ک دانان • به‌لام له هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا نابینی ئیسلام چهند سنوورو یاسایه‌کی بۆ دیاری کردووه • جا نه‌گه‌ر ویستی مال و دارایی به‌که‌ی کۆ بکاتهووه نه‌وه له‌و کاته‌دا پتویسته که له هه‌موو سائیک دا زه‌کات ده‌ربکات له‌ومی که زیاد ده‌بێت به‌گوێره‌ی نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی که بۆی دیاری کراوه ، به‌لام نه‌گه‌ر ویستی یخاته کار نه‌وه پێگه‌ی نادری ته‌نها بۆ وه‌ده‌ست هێنایی مالیکی هه‌لۆ و بازرگانیه‌کی په‌وا نه‌بێت •

ته‌مجا نه‌و بازرگانیه یان نه‌و تا مرقوف بۆ خۆی پێه‌وه هه‌لبستی ، یان نه‌و تا یه‌کیکی دیکه له سوودو زیانی دا به‌شداری له‌گه‌لدا بکات • نه‌گه‌ر هات و مال و که‌لو په‌له‌که‌ی له سه‌ر بنجینه‌ی هاوبه‌ش ته‌سلیم کرد ، جا نه‌و ماله‌ پاره بێت یان زه‌وی بێت یان که‌لو په‌ل بێت •

جا نه‌گه‌ر هات و مرقوف له‌ دوای ماوه‌یه‌ک له‌ چوار چۆه‌ی نه‌و سنوورو یاسایانه‌دا بوو به‌ خاوه‌ن مالیکی زۆر نه‌وه له‌ پروانگه‌ی ئیسلامه‌وه هه‌یچی له‌ سه‌ر نه‌ به‌لکو نه‌وه نهمه‌ت و به‌خششیکه له‌ به‌خششه‌کنی خوا به‌ سه‌ر به‌نده‌ی خۆیدا پێزانده‌وه • به‌لام له‌گه‌ل هه‌موو ته‌مانه‌شدا نابینی ئیسلام دوو مه‌رجی دیاری کردووه :

١ - هه‌موو سائیک زه‌کات له‌ مال و دارایی به‌که‌ی ده‌ر بکات ، وه نه‌وه‌ی که‌ خوا له‌ سه‌ری پتویست کردووه له‌ ده‌یه‌کی به‌رو بوومی کشتو کال لێ ده‌ر بکات •

٢ - نه‌و که‌سانه‌ی که‌ هاوبه‌شی بازرگانی و پشه‌ سازی و کشتو

کالیان له گەلدا دەکاو زەوی و زاریان به کړی دداتی پښوسته له سەری
که به جواترین شتو هەلس و کەوتیان له گەلدا بکات ، له گەلیان پښک
بکەوئ ، وه به ویزدانەوه مامەلیان له گەلدا بکات •

خۆ ئەگەر هاتو بەدادگەری و ویزدان له گەلیاندا نه جوولایهوه
ئەوه لهم کاته دەولەتی ئیسلامی به زۆر ناچاری دەکات که به پښک و
پښکی هەلس و کەوتیان له گەلدا بکات • ئنجا ئەو مأل و داراییه ی که
له جواو چتوئ ئەو سنورانەدا کۆ کراوئەوه و به سەر یەک نراوه ئایینی
ئیسلام پښگه نادات تاکو ماوه یه کی زۆر دورو درێژ بـهـ دا کراوی
بمیتتهوه ، به لکو به حوکمی یاسای میرات فەرمان ددات به دا
بهشکردن و بلأو کردنەوه ی پښ له دوا ی پښ ، وه پوو به پوو بوونی
یاسای ئیسلامی لهو مهسه له یه دا جیاوازی یه کی زۆری ههیه له گەل
هه موو یاساکانی دیکه ی جیهان ، به لآم له پوانگه ی یاساکانی دیکه ی
جیهان ئەو مأل و داراییه ی که به جارێک کۆ بوئەوه پښگه ی دراوه که
به کۆکراوه یی بمیتتهوه ، چین له دوا ی چین به پښچه وانە ی ئەمه وه
ئایینی ئیسلام به یاسایه کی کۆکەرەوه هات و فەرمانی دا که ئەو مألە ی
که سینک له ماوه ی زبانی دا کوی کردۆتەوه له دوا ی مردنی له تیوان
خزم و کس و کاره کانی دا دهست به جی دابهش بکړی ، ئەگەر هاتو
هیچ که سینکی نزیکه ی نه بوو له هۆزه که ی خوی که میراتی لئ بگړی ،
ئەوه لهم کاته دا ده درت به وانە ی که له دوا ی چینی یه که م میراتی نئ
ده گرن ، وه ههروه ها ده درت به وانە ی که په یوه ندی خزمایه تی یان له
تیوانیان دا ههیه به گوێرمی بهش و بهرکه وتیان ، به لآم ئەگەر هات و هیچ
که سینک نه بوو میراتی لئ بگړیت له وانە ی که په یوه ندی بـشـایهـ نـی
پښانه وه ههیه ، وه یان لئ یه وه نزیکن ، ئەوه لهم کاته دا ئەو ماله

بهجي ماوه ده دريټه گه نجيټه مسولمانان ، وه يان ده دريټه کومه لگي
 نيسلامي به شيوه يه کي گستي ، وه ټم ياسايه (قانون الوراثة) پريگه
 نادات به هيچ شتيک له مال و دارايي کو کراوه ، وه يان به هيچ رزيټيک
 له پزيټه دهره به گي يه کان که به بهرده وامي بمينيټه وه ، به لکو له پراسيدا
 فدرمان ده کات به له ناو بردني هه موو خرابه يه که له ټه نجيټي
 کو کردنه وه ي مالدا پيدا ده بيت له گه ل بووني هه موو ټه مخرج و
 سنورانه که له پيشه وه باسماټ کردن .

ياسای گيانی الروحی

ياسای ئیسلام ددربارهی په یو بندی نیوان بهنده و خوا چی به ؟ وه
به یو بندی نیوان ئیسلام و هموو پږیمه کانی دیکه چی به له ژبانی ئسم
جیهاندا ؟ ئمه مهسه له یه که پیوسته له سر یمه بو ټیگه یستن و ههست
کردن به واتاکه ی ئاگاداری به کی ته و اومان هه بیت به جیاوازی له نیوان
ئو په یو بندی بهی که له نیوان بهنده و په رود دگاریدا هه به له ئیسلامدا ،
وه له نیوان بو چوونی په یو بندی له گهل هموو پږیمه فلهسه فیه ی به کانی
دیکه دا ، جا نه گهر مروف لهم جیاوازی به دا زور وورد نه بیت و شاردزا
نه بیت و بشیه ویت لهم باره بکولته وه ئه وه چهن دین خه یالات و بوچوون له
زور بهی کاته کانی دا به میشکی دا دیت (مه بهستی بیت یان مه بهستی نه بیت)
که له پوژگاری یمه دا به هه لس و کهوتی گیانی (روحی) ناو ده بریت ،
جا لیرمه دا کاره که ی لی ټیکهل ده بیت و له سه ری قورس ده وه سبتت که
بزانی ئه و یاسا نامویه گیانیه که هیزو دهسه لاتی له چوار چیه ی گیانیه
به ره و چوار چیه ی ماده وه لاشه تی ده په پړی و خوی ده خزینته ناو کارو
باریه وه ، وه له هه مان کات دا ده یه ویت که دهست به سه ر ماده دا بگریت و
خوی له هه لس و کهوت و کارو باره کانیدا هه لسوپړتی وه ئه و بیرم که
تا کو ټیستاش له گوږ په پانه کانی فلهسه فیه و ئاینه کانی دیکه دا زاله ئه وه به که
گیانو لاشه (الروح والجسد) دوو شتی دژ به یه کن و دانویان له گهل

یە کتریدا ناکۆتیت ، هەر یەکه یان لە ئاشیک لێ دەکەن ، ئەوێ کە
 یەکیکیان دە یخواریت و پێوستی پێی هەبە ، جیا یە لە گەل ئەوێ
 دیکە یان کە بۆی هەول دەدات ، لە بەر ئەوێ شتیکێ ئەستەمە کە شـن
 بە شانی یە کتری بەرز بکرتەووە و گەشە یان پێی بەدریت ، وە جەستە و
 جیهانی ماددە بەندیخانە ی گیانن ، وە پە یوئەندی یە کانی جیهان و پۆچوون
 لە ناو تام و چێزو ئارەزووە کانییدا بریتێ لە چەند کۆت و زنجیریک کە
 گیانێ ئادەمیزادی پێی کۆت کراوە ، کارو بارە کانی جیهانی و پێگاکانی
 کارو بژیوی لە جیهاندا بریتێ یە لە چەند کەندو کۆسینک کە پوو بە
 پووی گیان دەوێستن و دەبنە پەرچ لە پێگای بەرز بوونەوێ گیان بۆ
 بارو دۆخی بەرزو پێشکەوتن !!

لە ئەنجامی ئەم بیردا پێبازە کانی گیانێ و ماددی لیک داپراون و
 پێبازو بەرنامە کانیان لیکێ جیا کردنەووە ، جا ئەوانە ی کە پێبازی
 ماددە یان هەلبژاردو کردیان بە پێشەنگی ژبیان لە کارو باری جیهاندا ،
 هەر لە یە کەم هەنگاودا پێی ئومێد بوون لەوێ کە لە گەل پێبازی گیانێ
 (روحی) بە پێگادا برۆن و ، لەم قۆناغدا هاوسێ یەتی لە گەلدا بکەن !!

و لە بەندیانێی ماددە بەرستیدا تاکو بناکۆی یان پۆچوون و ، هەموو
 بکۆمەلگا و شارستانیەت و لایەنی پامباری و گۆزە رازو هەموو یاساکانی
 دیکە ی ژبیانی جیهانی یان کە لە لایەنی گیانێ (روحی) داپنێووە لە مانا
 پێ پێزو فەپە کە ی پوتیان کردەووە ، تاوە کو هەموو سەرزەو ی پێ بوو لە
 جەورو سەم و روزمن کاری • ئەوانە ی کە لایەنی گیانان هەلبژاردو
 بەدوایی دا گەپان بۆ بەرز کردنەوێ لایەنی گیانان ، چەند پێبازو
 بەرنامە یەکیان هەلبژارد کە لە کارو باری جیهاندا پێی لایەنی کردن •
 لە بەر ئەوێ بۆچوونی ئەوان بۆ بەرز کردنەوێ گیانێ شتیکێ ئەستەم

بوو که پئی گایه بگر نه بهر له بهینی ژبانی جیهان و کارو باره سه رنج
 پاکشوره جیا جیاکان دا بیت ، وه تهوان (پوحنایه کان) له پتیاو بهرز
 کردنه وهی گیانو و پا به پاندنی کارو باریان هیچ پینگایه گیان نه دیتسه وه
 جگه له پشت گوئی خستی لاشه و به سوک سهیر کردن نه بئی .!! :
 جا له بهر تهوهی ده یانینی که چهنده ها جوړه وه رزنی لاشه یی قورسیان
 داده هیتا بو له ناو بردنی ههوا و ژاره زووی مروف ، وه به هوئی ته م
 وه رزسه وه لاشه وه کو جهسته به کی مردوی بئی ههست و جو لاوی لی
 ده هات .

ئینجا وایان به باش زانی که شیو دوئی شاخه کان و کونو
 که له بهری بیابانه کان و ته شکوت و کونه شاخه کان گونجاو ترین شوتین
 بو بهروه رده کردنی گیان ! له ته نجام دا چوونه ناو ته شکوت و کونه
 شاخه کان ، بو تهوهی خوئیان له هاتو هاوارو دهنگه دهنگی ژبانی
 شارستانیه تی در باز بکه ن ! : وایان به باش زانی بو گیانین که خوئیان له
 ههموو شتیک دا بپرن و وه له ههموو شتیک دا بو خوا لی بپرن بیرین لی
 ده کرده وه له مانی خوئیان وورد ده بوونه وه هیچ پینگایه کی باشتریان
 نه ده دوزیه وه بو گه شه پیدان و بهرز کردنه وهی گیان ، جگه له وه که
 پشت له دنیا بکه ن و به تهواوی خوئیان له په یوه ندی به کانی جیهاندا
 دا بپرن و ههموو په یوه ندی و ناشنایه ته که بپچرن که ده بته هوئی
 بهسته وه یان به جیهانی مادی یه وه . !

وه بو چوونی ئیسلام له م باره وه جیاوازه له گه ل بو چوونی پزیمه
 نایینی و نه لسه فیهی به کانی دیکه ی جیهان . نایینی ئیسلام ده فرموبت
 کیانی ئاده میزاد جی نشینی بهروه ردگاره له سه ر زه وی و کومه لیک له مافی
 هه لئس و کهوت کردن و جی به جی کردنی ته رکبی سه رشان و هه لئسوپانی

کارو باری پیشکەوتن و شارستانی یەتی خستۆتە ژێر دەست وە بۆ ئەنجام
دای ئەم ئەرکانەش خوای گەورە باشترین لاشە یی بەخشیوە لە هیزو
تواناو شیوەدا ، وە لە پاستی دا گیانی ئادەمیزاد ئەو لاشە یی یی
نەبەخسراوە تەنها بۆ ئەو نەبی که بە کاری بەیتی بۆ ئەو شتانە ی خوا
یی بەخشیوە و پرێگە ی هەلسو پراندنی داو ، وە بۆ ئەو ی بە هۆی
ئەم لاشە وە بتوانیت ئەو ئەرکانە جێ بەجێ بکات که لە سەری پیوست
کراوە .

کەواتە دەرکەوت که لاشە بەندیخانە ی گیان نی یە ، بە لکو
کارگە یە که بۆ گیان . ئەگەر ئەو گیانە هەر شتیکی لە نەشونماو بەرز
بوونەو ی بۆ دیاری کرابی ، کاتێک دەتوانی بەمە بگات ئەگەر ئەم
بەخشش و ئامادە کراوە سرووشیانە ی که بە کارگە ی جەستە بەخسراوە
بتوانی بە کاریان بەیتی . وە نەبیت ئەم جیهانە جینگای سزاو ئەشکەنجەو
ئازاری دەروون بیت و گیانی ئادەمیزادیش لە ناو قور و زەلکاو ی ئەم سزاو
ئازاردە بتلێتەو بە هۆیە ک لە هۆیە کانی ، بە لکو لە پاستی دا ئەم جیهانە
گۆرپە بانی کار کردن و قوناغی هەول و کۆشش و پەنج دانەو خوای
بەر وەرد گاریش گیانی بە ئادەمیزاد بەخشیوە بۆ ئەو ی بە فەرمانە کانی
سەر شانی هەستیت لە بەر ئەو خوای گەورە ئازادی داو تە دەست
گیان ، بۆ ئەو ی هەلس و کەوت و ئال و گۆری لە زۆربە ی ئەو شتانە دا
بکات که خوای گەورە لە سەر ئەم زەو ی بەدا یی بەخشیوە . هەر وە ها
لە گەل ئەم شتانە دا کۆمە لکی زۆر لە ئادەمیزادی دروست کردووە بۆ
ئەو ی بە ئەرک و فەرمانی ئەم جێ نشینە هەستن و کارو بارە کانی بێن
بەپێوە ، هەر وە ها چەندین جۆر لە شارستانیەت و کۆمە لایەنی و ئابووری و
پامباری بۆ دەر خستون و هێناو یە تە جیهانی بوونەو ، ئەو ش بە هۆی

ئەوۋەيە كە سىروۋىتى ئادەمىزاد دەيخوازىت و بىۋىستى يەكى زۆرى
بىي ھەيە • جا لە بەر ئەوۋ جىڭاى خۆى نىە كە مەۋف بىستى خۆى لەم
قۇناغە لە لايەتلىك لە لايەنە كانىدا دوا بخت •

بەلىكو دەبىي لىھاتوو بىت و بەخششە سىروۋىتى يەكەنى بە كار
كردن و ھەۋل و كۆشش كردن لە چوار چىۋەى ئەم مەودايەى كە بۆى
دىارى كراۋە بە كارى بىھىت ، وە وا بزائى كە ئەم جىھانە شۋىنى تاقى
كردنەۋەى مەۋف ، وە ھەموو لايەتلىك لە لايەنە كەنى ئەم زىانە وە ھەموو
لەقلىك لە لەقە كەنى پىرسايرىكە لە پىرسايرە كەنى ئەم تاقى كردنەۋەى ، وە
مال و گەپەك و بازارو بەپىۋە بەرايەتى و كارگە و دەزگە قوتابخانە و دادگاۋ
پۇلىس خانە و سەر بازگە و كۆپى جىگران و كۆنگرە ئاشتى و گۆپە پانى
جەنگ ، ئا ئەمانە ھەموۋىان چەند پىرسايرىكن جيا جيان بۆ تاقى كردنەۋەى
بەندە لە چەندىن ھونەر و زانىارى يە جۇراۋ جۇرە كەن • جا دەبىت دوا
پۇزۇ سەرەتجامى ئەو كەسە بە چى بىگات ئەگەر گىرنگى يەك بەم
پىرسايرانە نەدات ؟ يان ھەموۋىان واز لى بىھىت بە بى ئەۋەى وە لايى ھىچ
كاميان بداتەۋە ؟ ئايا بەخت و چارە نوۋسى ئەو كەسە لە پەلەى (سەر) زىاتر
ھەيە ؟ بە پاستى چاۋە پروان كردنى دەرجوون و بەرز بوۋنەۋە نايەتە دى
مەگەر كاتلىك كە مەۋف گىرنگى يەكى زۆرى بەم تاقى كردنەۋەى بەدە بىت و
بە ھەموو ھىزوۋ تۋانايە كىۋە خۆى بۆ ۋەلام دانەۋەى ئەم پىرسايرانە
ئامادە كىرەت كە پۈۋ بە پۈۋى دىن ، ھەروەھا ئايىنى ئىسلام بە گۆشە
ئىشىنى پەبەنى و دوۋرە پەرىزى پازى نىە ، چۈنكە ھىچ پىنگايەك لە
لە دەروەى زىنگەى شارستانىەتى بەدى ناكات بۆ بەرز بوۋنەۋەى مەۋف
خۇا ناس ، بەلىكو بەرز بوۋنەۋەى ئادەمىزادى خۋاناس لە ناۋ كۆمەل و
زىنگە كەى را دەبىت ، وە دوۋر كەۋتەۋە لە ناۋ كۆمەل و زىان بە سەر

بردن له دهره وهی شارستانیته و لئواره کانی ، نابینه هوئی بهرز بوونه وه
 نهش ونمای گه شانه وه و خوش بهختی و پزگار بوونی گیان • به لکو له
 پوانگهی ئیسلامه وه بهرز بوونه وهی گیان و ئاسوده بوونی له ناو جههرگی
 کۆمه لدا ده بێت • جا له بهر ئه وه پنیسته له سه ر ئیمه که ته ماشا بکه یه و
 به وردی سه ر نهج بده یه و له و تیۆرانه ی که بو بهرز بوونه وه و نزم
 بوونه وهی گیان دیاری کراون • ئهمهش پرسیاریکه وه لامه که ی له مانای
 جی نشین (خلافة) دا ده ست ده که وێ که تۆزیک له مه و پیش باس مان کرد ،
 وه ئاده میزاد به بی ئه وهی که جی نشینی خوای پهروه ردگار له سه ر ئهم
 زه وی یه دا بهر پرسیاره بهرام بهر به خوا له وهی که ده یکا وه به ده ستی
 ده هینی ، له قوزاغی زیانیدا • وه ئه رک و پیشه ی سه ر شانی ته نها ئه وه یه که
 ئه و ماف و ده سه لات و هو یانه به کار بهییت به گوێره ی په زامه ندی
 پهروه ردگار و پێ نموونی و یستی ئه و ، وه هه موو به خشش و هیزو
 توانایه کی که خوا پێی به خشیوه به گوێره ی توانا و ده سه لات ی خو ی و
 په زامه ندی خوا به کاریان بهییت ، له هه موو جوړه په یوه ندی و
 ئاشنا یه تی به که که له گه ل خه لکی ده یه ستیت و مه به ستی سه ره کی ته نها
 په زامه ندی پهروه ردگار بێت •

وه بوخته ی قسان ئه وه یه که ئینسان هه موو هه ول و کوششیک ی
 مه به ستی چا ککردنی زه وی و پێک خستنی یاسای ژیا نی سه ر زه وی بێت •
 وه به و ئه ندازه یی که خوا ده یه ویت سه ر زه وی پێی پرازیته وه و
 چا که و چا که کاری له سه ر دا به زر بیتی • وه تا وه کو مرؤف زیاتر به و
 خزمه ت گوزاری و هه ست کردن به هه ل سوپاندنی کار و باری ژبان و
 زاینی ئه رک ی سه ر شان گو ی پرایه لی و مل که چ کردن بو فره مانه کانی
 خوا و په زامه ندی ئه و هه ستیت زیاتر له خوا نرێک ده بێته وه و به

په حمت و به زه یی په گانی شاد ده بیت •

تا مېم نړیك بوونه و په بو لای خوا بهرز بوونه و ی گيانی ټیډا
به دی ده کریت ، به لآم به پیچه وانه و ، تاوه کو ئاده میزاد زیاتر ته مه ل و
دوا کهوت و بیت له کارو ټیځو شاند ، وه بی ئاگا بیت له هلسو و پانندنې
کارو باری زیان ، وه یان زیاتر سر پیچی کهرو یاخی بیت شهوا زیاتر
له خوا دوور ده که و ټه و . جا نه و دوور که و ته و په له خوا ده ټه و ی
نزم بوونه و دابه زینی گیان ، به پی ی بووونی ئایینی بهرزی
نیسلام •

وه نه و ی له م دریږه پیدانه دا دهرده که و ټ ته و په که قو ناغی
کارو ټیځو شانی پیاو ی ئایینی و پیاو ی دنیایی له پروانگه ی نیسلام و ه یج
جیاوازی په گیان نه به لکو هه ردو و گیان له یه ک گوړه یان دا هاو به ی
ده که و له یه ک کاروان دا پیش برکټ ده که و ، به لکو بابای خوا بهرست
خوا بهرستی خو ی له ټیو باز نه ی کارو باری دنیادا ده بیڼی ، وه شوینی
گه شه گردن و بهرز بوونه و ی پرووح نه ک هه له دهره و ی زیانی دنیادا
نی په به لکو نه و ی بابای خوا بهرست ده یه و ی و بو ی ټیډه کو ش ی بابای
دنیایی هه ر نا ئی گانی ، (وانه بابای خوا ناس له هی دنیایش ئاوات
بهرز تره سه با و ت به زیان • پیاو ی ئایینی هه لده ستی به هلسو و پانندنې
هممو و کارو باره جیا جیا کانی زیانی دونیاو قو ناغه کانی که دینه پی ی ،
هه ر له ټیځه لاو ی ناو مال تا ده گاته لیږ نه جیهانی په ده و نه تی په کان هه ر
وه کو چو ن پیاو ی دنیایی پی ی هه لده ستی به لکو له هه مان کات دا
پیاو ی ئایینی پیشی ده که و ټه و به جواترین شیوه نه نجامی ده دات ، وه
هیج هه نگاو ټک نا بیت له کاره که ی دا به پی نه و ی بزایت بهر پر سیاره

بەزامبەر پەروەردگاری و هیچ مەبەست و نیازبێکی لە ئەنجام دانی ئەم کارە لە دڵدا نییە تەنها پەروەردگاری نەبێت ، بەلام پیاوی دنیا تەنها خۆی دەبێت ، بە بێچەوانەیی پیاوی ئایینی بە سەر بەستی و بەرەڵایی بێ مەست کردن بە بەرپرسانی لە بەرامبەر کەسدا ، وە هیچ کارێک ئەنجام نادا تەنها بە گوێزەیی هەوا و ئارەزووی نەفسی خۆی نەبێت ، وە هیچ گوێ نادا بە و فرمانەیی کە بە سەریدا دادراوە یان لێی قەردەغە کراوە : ئیستاش دەمەوێ پێتان پابگەیهێم و پێتان پوون بکەمەوه ، کە چۆن ئایینی ئیسلام نەخشەی پێبازی بەرز بوونەوهی ئینسانی پوحنایمان لە ژبانی جیهانی ماددی دا بۆ دەکێشێ و چۆن دەرگای نەش و نمای بۆ ئاوەلا دەکاتەوه . جا یەكەمین قۆناغ : لە قۆناغی ئەم پێبازە برپای پاستەقینە بە خوا ، بە شێوەیەك کە بچیتە ناو دڵ دەروونی مرۆف و پەگب و پێشەیی تێدا داکوێت ، وە بیرو برپای وایت کە هیچ بەسترانێک وە هیچ پاشایەك و هیچ دادگەرێک نییە لە سەر زەوی بێجگە لە خوای پەروەردگار ، وە لە ژبانی پۆژانە و ئەو هەول و تەقەلایەیی کە دەیدات نایبێ هیچ مەبەستیکی هەبێت بێجگە لە پازی کردنی خوا ، وە هیچ بەرنامە و یاسایەك لە ژبانی پۆژانەدا بەرپەوی نەکات تەنها ئەوە نەبێت کە خوا بۆی دیاری کردووە و فرمانی بێ داوە .

جا ئەم بیرو باوەرە تاكو زیاتر بچیتە میسکی مرۆفەوه زیاتر خۆی دادەکوێت و پەنگ دانەوهی ژیری ئیسلامی زیاتر دەبێت و توانای بەرز بوونەوهی گیانی بەرز تر دەبێتەوه بۆ بەرزترین پلە .

قۆناغی دووهم : لە قۆناغەکانی ئەم پێبازە بریتییە لە گوێ پرایەلی (الطاعة) مەبەست لە گوێ پرایەلی ئەوەیە کە مرۆف خۆی دوور

بگريٽ له سهر بهخويي و ټازاري كه سايه تي خوي له همموو كردارو
گوفتاري پوژانه ي دا ، وه له همموو كرداره كانيدا مهبستي گوي پايه لي
كردني نهو خوايه بيت كه پرواي پي هديه و دنيايه له وه ي كه بيجگه لهو
هيچ خوايه كي دي ني به ، نا تم گوي پايه لي به له زار او دي قور ټاندا به
• نيسلام ناو ده بريټ •

قوناغي سي يه م : له قوناغه كاني تم پي يازه باريز گاري (التقوى) به كه
ده توانين بلين مهبست له (تقوى) ټاگدار بوون و شاره زا بوونه له نر كي
سهر شان و هست كردنه به هلسوپاندي كارو بار ، وه ماني له خوا
ترسانيش نهويه كه بنده هيچ كاريك له هيچ لايه نيك له لايه نه كني
ژباني دا نه نجام نه دا مه گهر له كاتيك دا كه دنياو پي گومان بيت له وه ي
كه له همموو بيرو كردارو گوفتاره كاني دا له بهردهم خوا دا بهر پرسيزه ،
وه خوي دوور بخانه وه له همموو نهو شتانه ي كه خوا قهده غه ي كردوون ،
وه قولي لي هلمالي بو هستان به نه نجام داني نهو كارو فرمانانه ي كه
خوا فرماني پي كردوون ، وه له داوه ي به سهر بردني ژباني پوژانه ي دا
ټاگداري به كي ته واوي هبيت به جيا كردنه وه ي حال و حرام و پاست و
هله و چكه و خرابه ، تمهش به هست كردني كي ته واو ټاره زوويه كي
دهروني ته واوه نه نجام ده دري •

قوناغي موارده م : له قوناغه كاني تم پي يازه چاكه كردنه
(الاحسان) مهبست له چاكه نهويه ويست و ټاره زووي بنده
له گهل ويست و ټاره زووي خوا دا يهك بگر نهوه به شيوه يهك
كاريك نه نجام نه دات ته نها نهويه نه پي كه خوا پي خوشه ،
وه له هيچ كاريكش دوور نه كه و ته وه ته نيا نهو كارانه نه بيت كه خوا

فەدەغەى كەردووە ، وە تەنیا ئەوەندە بەس نە بۆ ئێنسان كە ئازەزووی
خۆى فەدەغە بكات و دوورى بىخاتەو لەو خرابە كاری و كارە
ناپەرواییانەى كە خراى گەورە دەیهوێت سەر زەوى خۆى لىيان پاك
بكاتەودو بەس ، بەلكو پێوستە لە هەول و كۆشش كەتەرخەمى
نەكات و هەرچى لە وزە و توانیا هەیه بىخاتە كار بۆ بەر كردن و لە منج
هەلكەندنى پەگ و پێشەى درەختى خراب و خرابە كاری •

و هەروەها نایەت درىخى بكات لە پێناو پازاندنەوێ زىانى
پۆزانەى بەو ئاكارو خووپەوشە بەرزانهى كە خراى پەروەردگار
دەیهوێت سەر زەوى پێ برازىتەو و هێچى تر ، بەلكو پێوستە هەرچى
لە توانادایە بىهەشتى لە پێناو بلاو كردنەوێ فەپرو بەركەتى خراى لە
سەر زەوى ، هێچ كاتىك نە لە خۆى دا وە نە لە مال و داراییە كەیدا پۆرد
چاو چۆكى نەنوێت ، وە هەر كاتىك بۆى پەخسا كە بكات بەو پە
بەرزە ئەو مانای واىە كە لە پەروەردگار نزیك بۆتەو ، كەواتە ئیحسان
بەرز ترين پەیه كە ئادەمیزاد چاوى تى دەپریت بۆ بەرز كردنەوێ
لایەنى گىانى •

ئاممەیه پێبازى بەرز كردنەو و گەشە پێدانى لایەنى گىانى لە
ئاینى پێروزی ئىسلامدا ، وە ئەو قۇناغانەى كە لە مەو پێش باسەان كردن
تایبەت نىیه بە چەند تاكىك و بە چەند كۆمەلێكى تایبەتىەو ، بەلكو لە
مانە تى دەپریت بۆ ئاو چەندین كۆمەلگا و چەندین گەل و نەتەو ، چا
مادام وايت هەو و گەلێك دەتوانیت كە قۇناغەكنى برۆا بوون بە خوا ،
گوێ پايەلى فەرمانەكانى و لە خوا ترسان و گەشتن بەو پەپى پەلهى
چاكە و چاكە خوازى بپریت • وە هەروەها هەموو ولاتێك لە ولاتەكانى

جيهان به ياسا فراوانه گانيانوه ده توانن كه به دلياني و داني خوازانه زين بدهنه سهر و بگن به و به پي پلهي چاكه و چاكه كردن به هوي لسه خوا ترسانيانوه ، وه له پاستيدا هيچ كاتيك ثانيي پرورزي ئيسلام ئاوات و مدهسته گاني نايه ته دي تنها كاتيك نه بيت كه سهرتاباي گهلاني جيهان له سهر ئهم پريازه برؤون و له سهر زهوي خوا و لائيكي پازاوه به لسه خوا ترسان و چاكه كردن ياك نه هين .

كهواته ئيسنا جيگاي خو به تي كه و ئاگدار بين و چاويك بخشين به و ياسا پهروه ردگاريانهي كه ثانيي پرورزي ئيسلام هه ئي بزاردوووه ، نه خشمي بو كيشاووه و بنچينه گاني بو بنيات ناوه بو ينگه ياندني نه ندامه گاني كو مه ل و مه شق كردنيان له سهر ئهم شيوازه تايه تي به بو بهرز بوونه وي لابه ني گياني ، جا ئهم ياسايهش له سهر چوار بنچينه دامه زراوه :

بنچينه ي به كه م نويزه : نويز له هه موو شه وو پزيكدا به لاني كه م بينج جارن له ناو ميشكي مرؤف دا ياد كردنه وي خوي تاكو ته نيا تزه ده كته وه له سزاو ده سه لاني توندو تيزي خوا ده ترسييت ، وه هيو او نو مي دي سوزو به زه يي و نزيك بوونه وي خوي له دلدا ده پرويت ، وه جار له دواي جار ياسا گاني خوي ده خاته به رده م و له سهر گوئي پايه لي و مل كه چ كردني بو فهرمانه گاني خوا پاي ديت ، ئه مجا ئهم نويزهش وه نه بي ته نيا به شيويه كي تاكي له سهر نه ندامه كان پويست كرايت ، به لكو خوي پهروه ردگار له سهر ي پويست كردوون كه نويزه گانيان به كو مه ل بگن .

بنچينه ي دووه م پوژوووه : پوژووو مسولمانان به تاكو كو مه له وه له سهر خو باراستن و له خوا ترسان پاديت ، بويه خوي گه و ره پويستي

کردوو له سهر هموو مسولمانان كه له هموو سالتك دا مانگت
به پوژوو بن .

بنچينه ی ستيهم مال پاك كردنه وه (الزكاة) :

زه كات خو شه ويستی و برايەتي و دل دانه وه له ناو دلي مسولماناندا
ده پوښت و ، له سهر مال به خشين و گياني يارمەتي له نيوانياندا پاديتت ،
به لام نه وي جيگهي داخه نه ويه كه زور بهي خەلكي له چەرخه دا
ماناي زه كات به سهرانه (الضريبة) لك دده نه وه ، به لام له پاستيدا نه م
مانا به رزه ی له زه كات دا هه يو ، خوا بو ی ديارى كردوو هيج به يوه ندى و
ناشناهەتي به كى ني به له گەل نه و مانا ماددى بهي كه بو سهرانه دانراوه ،
چونكه وشه ی زه كات له زمانى عه ره بي دا به ماناي به رز بوونه وه و نه ش و
نماو گه شانه وه و پاك و خاوتى هاتوو ، وه نه وي كه نايى نى سلام له
وشه ی زه كات دا به كاري ديتت نه ويه كه له ميشكى موف دا بچه سينى
كه ئينسان هيج نه فقه به كى ماددى بچووك يان گه وه نا به خست له پتاو
يارمەتي داني برا مسولمانه كەبي و په زامه ندى خوا كه نه بته هو ی جيگير
بوون و توانا و نه ش و نماي سيفه ته مه نه ويه كاني و پاك كردنه وه ی خو و
په وشته گشتى به كاني .

بنچينه ی جواره م سهر داني مالى خوا (الحج) :

حه ج كردن وا له بروا داران ده كات له هموو ناوچه جيا جيا كاني
سهر زه وي بن به كۆمه لى كى به ك گرتوى جيهاني وا كه بنچينه كەي له
خوا به به ك ناسين و به نديا به تي كردن بو خواي توك و ته نيا دامه زريت ، كه
به مه ش گياني برايەتي به كى فراواني جيهاني له نيوانيان دروست ده بيت و ،

ده بټه پال پټت بو بزووتنه وه په کي جيهاني ، که بهرده وام له دټر زه مانه وه
بانگه وازی هق و پاسته قینه ده کات له سر هم زه وی په ، وه به پشټیواني
خواس هم بانگه وازی په هتا هتا په بهرده وام ده بټت •

دوا داواشمان سوپاس و ستایشنکی فراوانه بو په روږد گاري
جيهان •

وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین •

رانيه مزگه وتی نورسی

۱۹۸۶-۴-۱۵

پښت

سره پاس	لاپه ره
پښه کی	۵
ياسای ره وشتی	۲۳
ياسای رامیاری	۴۰
ياسای کومه لایه تنی	۵۳
ياسای تابووری	۶۷
ياسای گیانی الروحی	۸۳

رقم الاجازة ۷۷ في ۲۹-۴-۱۹۸۶

رقم الايداع في المكتبة الوطنية بغداد ۱۹۲ لسنة ۱۹۸۷

نهم بهر توو که

- دهری دهخات که عیزتو شهرف مهندي کومه لی
 نادمیزاد بهستراوه تهوه به چندهتی پا بهند بوونی
 نهم کومه له به ناکارو رهوشتی بهرزو جوان ،
 ناکارو رهوشتی بهرزو جوانیش بهرهمی
 ناشایه تیو زیانه به گهل گیانی خورتاندا .

- بوونی دهکاتهوه که یاسای پامیاری له نیسلامدا
 چ دهوړیکی کاریگرانهی هه به بو تنها ناسینی
 خوای بهروهردگار له بواری بهندایه تیو ، مل
 کهچیو داد پرسو ، فرمان کردن به چاکمو ،
 قهدهغه کردن له خرابه .

- دهری دهخات که بهرانی بهرمنی نادمیزاد له
 ترازووی خواییدا له یهک ناستو پله دان له
 پوانگی نهوهوه که هه موویان نادمیزادن با له
 زمانو ، بهنگو و پوخسارو ، بهچه له کیشدا لیک
 جیاواژ بن .

- بوونی دهکاتهوه که باسای نابووری له نیسلامدا
 تا چ پاده یهک جیاواژه له گهل یاساکانی
 نیشتراکی و سهرمایه داریدا ، وه دهری دهخات
 که تاکه یاسایه کی مام ناوه نندی بهوه هه تقولاوی
 خورتانی پیروزه .

- بهستان دهگرتو و پتو ماییدن دهکات که چون
 په یوه نندی له نیوان خومانو بهروهردگاردا
 بهستین .

نرخي (۷۵۰) فلسه